

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Ανάδειξη του Φυσικού και Πολιτιστικού Τοπίου
για την Ενίσχυση του Τουρισμού:
Η Περίπτωση της Βελίκας, ΠΕ Λάρισας»**

Φοιτήτρια: Βαλάρη Πολυξένη
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γοσποδίνη Αναστασία - Ασπασία

Δήλωση

Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή αλλού. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λπ., τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία: 07/02/2018

Όνοματεπώνυμο: Βαλάρη Πολυξένη

Υπογραφή:

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το τοπίο έχει ιδιαίτερη σημασία από αισθητική, αρχαιολογική, οικολογική, πολιτισμική, αστική και αρχιτεκτονική άποψη και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο που το αντιλαμβάνεται ο άνθρωπος. Σε καθημερινή βάση δέχεται πιέσεις λόγω των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα σε αυτό και ιδιαίτερα λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, καθιστώντας αναγκαίο τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό για την προστασία, την διαχείριση και την ανάδειξή του. Σε Ευρωπαϊκό, Διεθνές και Εθνικό επίπεδο η προστασία του τοπίου στηρίζεται στη Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου ή Σύμβαση της Φλωρεντίας, η οποία υπεγράφη στη Φλωρεντία στις 20/10/2000 και κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 3827/25-02-2010. Στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής επιχειρείται η ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου της Βελίκας, της ΠΕ Λάρισας, μέσω του κατάλληλου σχεδιασμού. Ο οικισμός της Βελίκας εντοπίζεται στο ανατολικό παραλιακό τμήμα της ΠΕ Λάρισας, στο Δήμο Αγιάς. Η έντονη ανάπτυξη της παραθεριστικής κατοικίας, το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό τοπίο της περιοχής και η εποχικότητα της τουριστικής ζήτησης αποτελούν τα κυριότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της περιοχής μελέτης. Σκοπός της παρούσας διπλωματικής είναι η ανάλυση των κύριων χαρακτηριστικών και των προβλημάτων της περιοχής και η διαμόρφωση των προτάσεων για την ανάδειξη του τοπίου της, προκειμένου να επιτευχθεί η προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.

Λέξεις κλειδιά: Τοπίο, φυσικό τοπίο, πολιτιστικό τοπίο, τουρισμός, ανάδειξη, βιώσιμη ανάπτυξη

ABSTRACT

The landscape is of particular importance from aesthetic, archaeological, ecological, cultural, urban and architectural point of view and greatly depends on the way people perceive it. The landscape is under pressure, on a daily basis, from the activities taking place in it and especially from tourism development. These facts making it necessary for integrated planning to protect, manage and emergence the landscape. Landscape protection is based, at European, international and national level, on the European Landscape Convention or the Florence Convention, signed in Florence on 20/10/2000. In the context of this diploma thesis is attempted to propulsion the natural and cultural landscape of Velika, through appropriate planning. Velika's residential area is located on the eastern coastal area of Larissa by the Aegean, in the municipality of Agia. The main features of this study area are the intense development of the secondary residence, the distinctive natural and cultural landscape and the seasonality of tourism demand. The purpose of this diploma thesis is to analyze the main characteristics and problems of the region and to formulate suggestions for the emergence of the landscape in order to achieve the propulsion of the sustainable tourism development.

Keywords: Landscape, natural landscape, cultural landscape, tourism, emergence, sustainable development

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 4.1: Ρυθμίσεις της ΖΟΕ κατά περιοχή	40
Πίνακας 4.2: Θεσμικό πλαίσιο δόμησης της περιοχής μελέτης	42
Πίνακας 5.1: Εξέλιξη και μεταβολή μόνιμου πληθυσμού μεταξύ των ετών 1991, 2001 και 2011	45
Πίνακας 5.2: Εξέλιξη μόνιμου πληθυσμού και ΜΕΡΜ μεταξύ των ετών 1991, 2001 και 2011	45
Πίνακας 5.3: Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά κατά ομάδες ηλικιών, 2011	48
Πίνακας 5.4: Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά των ανδρών κατά ομάδες ηλικιών, 2011	48
Πίνακας 5.5: Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά των γυναικών κατά ομάδες ηλικιών, 2011	48
Πίνακας 5.6: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός, 2001	52
Πίνακας 5.7: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός, 2011	52
Πίνακας 5.8: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής, 2001	54
Πίνακας 5.9: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής, 2011	55
Πίνακας 5.10: Μεταβολή απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής την περίοδο 2001 – 2011	55
Πίνακας 5.11: Συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση για το έτος 2011	55
Πίνακας 5.12: Αριθμός και τύπος τουριστικών καταλυμάτων	57
Πίνακας 6.1: Μηνιαία θερμοκρασία (°C), 2017	60
Πίνακας 6.2: Μηνιαίες βροχοπτώσεις (mm), 2017	60
Πίνακας 7.1: Κατηγορίες και περιγραφή χρήσεων γης	68
Πίνακας 8.1: Ανάλυση SWOT οικισμού Βελίκας	83
Πίνακας 9.1: Εκτίμηση χωρητικότητας οικισμού Βελίκας	87
Πίνακας 9.2: Εκτίμηση Χωρητικότητας ανά πολεοδομική ενότητα	87
Πίνακας 9.3: Εκτίμηση κοινωφελών χώρων	88

Πίνακας 9.4: Εκτίμηση ελεύθερων – κοινόχρηστων χώρων	88
Πίνακας 9.5: Εκτίμηση χώρων στάθμευσης.....	89

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 5.1: Μεταβολή του μόνιμου πληθυσμού μεταξύ των απογραφών 1991, 2001 και 2011	46
Γράφημα 5.2: Πληθυσμιακή πυραμίδα της περιοχής μελέτης για το έτος 2011	50
Γράφημα 5.3: Επίθεση πληθυσμιακών πυραμίδων της περιοχής μελέτης για τα έτη 2001 – 2011	51
Γράφημα 5.4: Εξέλιξη οικοδομικής δραστηριότητας στη Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας	57
Γράφημα 6.1: Κατανομή μέσης, μέγιστης και ελάχιστης θερμοκρασίας, 2017	60
Γράφημα 7.1: Ηλικιακή κατάσταση κτιριακού αποθέματος	69
Γράφημα 7.2: Αριθμός ορόφων κτιριακού αποθέματος – σχετικά μεγέθη	69
Γράφημα 7.3: Χρήσεις ισογείου – σχετικά μεγέθη	71
Γράφημα 7.4: Χρήσεις πρώτου ορόφου – σχετικά μεγέθη.....	71

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 3.1: Διοικητική διαίρεση του Δήμου Αγιάς	33
Σχήμα 3.2: Θέση και ρόλος των οικισμών της Δημοτικής Ενότητας Μελιβοίας στην Περιφέρεια.....	35

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 3.1: Εξέλιξη της περιοχής μελέτης κατά τη διάρκεια των ετών 1945 – 2009....	34
Εικόνα 6.1: Χάρτης Σεισμικής Επικινδυνότητας Ελλάδας	59

Εικόνα 6.2: Απόσπασμα από την επαναχάραξη αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού στην περιοχή μελέτης	63
Εικόνα 10.1: Ιερός Ναός Παναγίας Βελίκας	102
Εικόνα 10.2: Ιερά μονή Αγίου Ιωάννη Θεολόγου	102
Εικόνα 10.3: Παραλιακός δρόμος στο κέντρο της Βελίκας	102
Εικόνα 10.4: Μονοπάτι Μελιβοίας - Βελίκας	102
Εικόνα 10.5: Αποψη διαμορφωμένου κοινόχρηστου χώρου στο βόρειο τμήμα του οικισμού – Θέατρο Βελίκας.....	102
Εικόνα 10.6: Άποψη αρχαιολογικού χώρου – Κάστρο Βελίκας	102
Εικόνα 10.8: Άποψη οικισμού Βελίκας από Βορρά	103
Εικόνα 10.7: Άποψη οικισμού Βελίκας από Νότο	103

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ (σε ξεχωριστή θήκη στο εσωτερικό του οπισθόφυλλου)

Χάρτης Α1: Προσδιορισμός της περιοχής μελέτης – Χωροταξική θεώρηση

Χάρτης Α2: Δεδομένα του χώρου και του περιβάλλοντος

Χάρτης Α3: Ρυμοτομικό σχέδιο πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας - Οικισμός Βελίκας

Χάρτης Α4: Αριθμός ορόφων κτιριακού αποθέματος – Οικισμός Βελίκας

Χάρτης Α5: Χρήσεις ισογείου κτιριακού αποθέματος – Οικισμός Βελίκας

Χάρτης Α6: Χρήσεις πρώτου ορόφου κτιριακού αποθέματος – Οικισμός Βελίκας

Χάρτης Α7: Αντιληπτική οργάνωση του χώρου

Χάρτης Π1: Χωρική οργάνωση

Χάρτης Π2: Ρυμοτομικό σχέδιο – Οικισμός Βελίκας

Χάρτης Π3: Οργάνωση χρήσεων και οδικού δικτύου

ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΑ

ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΓΠΧΣΑΑ	Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΔΕ	Δημοτική Ενότητα
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΧΣΑΑ	Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΚΕΠ	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών
ΛΑΠ	Λεκάνη Απορροής Ρεμάτων
ΜΕΡΜ	Μέσο Ετήσιο Ρυθμό Μεταβολής
ΠΑΚ	Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας
ΠΕ	Περιφερειακή Ενότητα
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΣΔ	Συντελεστή Δόμησης
ΣΧΑΠ	Σχέδιο Ανάπτυξης Περιοχών δεύτερης κατοικίας
ΣΧΟΟΑΠ	Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης
ΤΚ	Τοπική Κοινότητα
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας έγινε στο Τμήμα Μηχανικών Χωροταξία, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας υπό την επίβλεψη της Καθηγήτριας κα. Γοσποδίνη Αναστασίας – Ασπασίας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα. Γοσποδίνη Αναστασία – Ασπασία για την βοήθεια στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, για το χρόνο που διέθεσε και για την καθοδήγηση που μου παρείχε κατά τη διάρκεια συγγραφής της παρούσας εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στην οικογένειά μου για τη στήριξη και συμπαράστασή τους κατά τη διάρκεια τόσο των μαθητικών όσο και των φοιτητικών μου χρόνων, αλλά και για το ότι υπήρξαν ιδιαίτερα υπομονετικοί και κατανοητικοί κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας. Ευχαριστώ, επίσης, τους φίλους μου για την υποστήριξη και ενθάρρυνσή τους όλο αυτό το διάστημα. Ακόμη, θέλω να ευχαριστήσω τη Ζωγράφο κα. Κακάβα Στέλλα για την παραχώρηση του έργου της από τη συλλογή «Το ποτάμι» για το εξώφυλλο της εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω, εκ των προτέρων, την εξεταστική επιτροπή που απαρτίζεται από τις Καθηγήτριες κα. Ντυκέν Μαρί – Νοέλ και κα. Χριστοπούλου Όλγα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
Α' ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ.....	7
1. ΤΟΠΙΟ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ.....	7
1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ	7
1.2. ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ	14
1.3. ΠΙΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΤΟΠΙΟ	17
1.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΤΟΠΙΟ	20
2. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	23
2.1. ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	23
2.2. ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	28
Β' ΜΕΡΟΣ: ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ Η ΒΕΛΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕ ΛΑΡΙΣΑΣ.....	32
3. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	32
3.1. ΓΕΝΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ.....	34
4. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ	
ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	36
4.1. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΛΑΙΣΙΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ	
ΛΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ.....	36
4.1.1. ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΦΟΡΟΥ	
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΕ	36
4.1.2. ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΦΟΡΟΥ	
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	37
4.1.3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΛΕΙΦΟΡΟΥ	
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	38
4.2. ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ..	39
4.2.1. ΖΩΝΗ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	39
4.2.2. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	41
4.2.3. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	41

5. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ	44
5.1. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	45
5.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	51
5.2.1. ΔΙΑΦΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	51
5.2.2. ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	53
5.2.3. ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ	55
6. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	58
6.1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	58
6.1.1. ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	58
6.1.2. ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	61
6.1.3. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΑΙΓΙΑΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΑΣ	62
6.2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	64
6.3. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ/ΚΑΛΥΨΕΙΣ ΓΗΣ ΣΤΟΝ ΕΞΩΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ...	66
7. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	67
7.1. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ	68
7.2. ΑΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	72
7.2.1. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ	72
7.2.2. ΛΟΙΠΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	73
7.2.3. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ.....	74
7.3. ΑΝΤΙΛΗΠΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ	75
8. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ – ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ – ΑΠΕΙΛΩΝ, ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	78
9. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	84
9.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΟΡΑΜΑ	84
9.2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ	86
9.2.1. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	86
9.2.2. ΑΝΑΓΚΕΣ ΓΙΑ ΓΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ	88

9.3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	90
9.3.1. ΡΥΜΟΤΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ	90
9.3.2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ	91
9.3.3. ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΙΣ ΧΩΡΟΙ	92
9.3.4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ	95
9.3.5. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ.....	99
10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ	102
11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	104

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το τοπίο αποτελεί μία πολυδιάστατη έννοια, η οποία έχει προσδιοριστεί με ποικίλους τρόπους. Πρόκειται για ένα σύνθετο σύστημα που περιλαμβάνει όλα τα γεωσφαιρικά, βιοσφαιρικά και νοσφαιρικά υποσυστήματα και την έκφρασή τους στο χρόνο (Tress B., Tress G., Decamps, d’Hautesserre, 2001). Αυτό σημαίνει ότι κάθε τοπίο είναι το έργο ή αλλιώς η περγαμηνή ενός συνόλου διεργασιών της φύσης και δραστηριοτήτων των ανθρώπων στην πάροδο του χρόνου, με καθοριστική συμβολή στην ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής. Η προαναφερόμενη δράση και αλληλεπίδραση της φύσης και του ανθρώπου επιδρά σημαντικά στην μεταβολή του τοπίου, είτε με θετικό είτε με αρνητικό τρόπο, καθιστώντας αναγκαία την ύπαρξη μιας ολοκληρωμένης πολιτικής διαχείρισης του.

Σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο συναντάται πλήθος κειμένων πολιτικής αναφορικά με το τοπίο και την διατήρηση, ανάδειξη και προστασία του, με σημαντικότερο τη Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (2000). Παρόλα αυτά, σε εθνικό επίπεδο η καθυστέρηση ενσωμάτωσης των ευρωπαϊκών κειμένων στην εθνική νομοθεσία, η απουσία ολοκληρωμένης πολιτικής και η μη συμβατότητα των διατάξεων του ήδη υφιστάμενου πλαισίου στη Χώρας μας είναι εμφανής. Ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα που εντοπίζονται στο τοπίο και προκαλούνται κατά κύριο λόγο από το ελλειπή σύστημα χωρικού σχεδιασμού είναι αυτό της ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης, η οποία εν τέλει υποβαθμίζει και καταστρέφει το τοπίο. Παρόλα αυτά αξίζει να αναφερθεί πως το ίδιο το τοπίο, και κυρίως η αισθητική του, τις περισσότερες φορές δημιουργεί τις προϋποθέσεις ώστε να αναπτυχθεί ο τουρισμός σε αυτό. Το όλο ζήτημα αφορά το σωστό σχεδιασμό, ο οποίος θα στηρίζεται στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και με τον οποίο το τοπίο θα προστατεύεται, αλλά ταυτόχρονα θα αναδεικνύεται προκειμένου να αποτελέσει σημαντικό πόρο για την ενίσχυση του τουρισμού σε μια περιοχή.

Η Βελίκα Λάρισα, αποτελεί έναν παραλιακό οικισμό της Θεσσαλίας με πλούσιο φυσικό και αξιόλογο πολιτιστικό τοπίο. Όμως, η έντονη ανάπτυξη του τουρισμού και ιδιαίτερα της παραθεριστικής κατοικίας στην περιοχή έχει ως αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται όλο και περισσότερο το τοπίο της. Το συγκεκριμένο πρόβλημα είχε εντοπιστεί ήδη από το 1999 όπου έγιναν και οι πρώτες προσπάθειες αντιμετώπισής του με την εκπόνηση και έγκριση της πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας για την περιοχή της Βελίκας.

Παρόλα αυτά, μέχρι και σήμερα (2018) δεν έχει υλοποιηθεί ο πολεοδομικός σχεδιασμός με αποτέλεσμα η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη του τουρισμού να αποτελεί μείζων θέμα για την περιοχή. Η παρούσα διπλωματική αποσκοπεί στην ενίσχυση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στον οικισμό της Βελίκας, μέσω της ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου της.

Συνολικά η διπλωματική αποτελείται από εννέα (9) Κεφάλαια και διακρίνεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, που αποτελεί και το θεωρητικό υπόβαθρο της εργασίας, γίνεται ανασκόπηση στη σχετική βιβλιογραφία με στόχο την κατανόηση του αντικειμένου και του σκοπού της παρούσας εργασίας, μέσω της διερεύνησης και κατανόησης της έννοιας του τοπίου και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του, καθώς επίσης και του θεσμικού πλαισίου που έχει αναπτυχθεί σχετικά με αυτό τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς. Αναλυτικότερα στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ερμηνεία του τοπίου και στα ιδιαίτερα στοιχεία του, όπως η φύση και ο πολιτισμός, ενώ παράλληλα αναλύονται τα σημαντικότερα προβλήματα και πιέσεις που εντοπίζονται σε αυτό με ιδιαίτερη αναφορά στις επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο τοπίο. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται το διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο και οι πολιτικές αναφορικά με τη διαχείριση και προστασία του τοπίου.

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από τα υπόλοιπα κεφάλαια της εργασίας που αναφέρονται στην περίπτωση μελέτης και στις τελικές προτάσεις – παρεμβάσεις. Πιο συγκεκριμένα στο τρίτο κεφάλαιο προσδιορίζεται η περιοχή μελέτης και στο τέταρτο κεφάλαιο καταγράφονται οι σημαντικότερες κατευθύνσεις του υπερκείμενου και υποκείμενου σχεδιασμού που ρυθμίζουν την οργάνωση των δραστηριοτήτων στην περιοχή. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται διαγραμματικά και περιγράφονται τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Βελίκας και στο έκτο κεφάλαιο καταγράφονται τα ιδιαίτερα στοιχεία (φυσικά και πολιτιστικά) του χώρου και του περιβάλλοντος που χαρακτηρίζουν την περιοχή και ιδιαίτερα τον εξωοικιστικό της χώρο, ενώ στο έβδομο κεφάλαιο αναλύεται η οργάνωση του δομημένου περιβάλλοντος.

Έπειτα, στο όγδοο κεφάλαιο, έχοντας ως βάση την παραπάνω ανάλυση της περιοχής μελέτης, πραγματοποιείται η διάγνωση και αξιολόγηση της φυσιογνωμίας της περιοχής με αναφορά στις δυνατότητες, τις ευκαιρίες, τις αδυναμίες και τις απειλές και στο ένατο κεφάλαιο παρατίθενται οι προτάσεις που αφορούν την τροποποίηση ορισμένων ρυθμίσεων του εγκεκριμένου πολεοδομικού σχεδίου για την επίτευξη του στόχου της

παρούσας διπλωματικής. Στο δέκατο κεφάλαιο παρουσιάζεται η βιβλιογραφία και οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας αποτελεί προϊόν επιτόπιας έρευνας και καταγραφής στην περιοχή μελέτης και στηρίζεται σε δεδομένα που προέρχονται από αρχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), τα οποία έχουν υποστεί ίδια επεξεργασία και ο σχεδιασμός των χαρτών, όπως αυτοί παρατίθενται σε ξεχωριστή θήκη στο εσωτερικό του οπισθόφυλλου, πραγματοποιήθηκε στα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (ArcGIS).

Α' ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ**1. ΤΟΠΙΟ: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ****1.1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ**

Η έννοια του τοπίου προέρχεται από τον όρο «τόπος» και σύμφωνα με τον Στεφάνου (2005) η έννοιες χώρος, τόπος και τοπίο είναι αλληλένδετες. Ο ίδιος θεωρεί *το χώρο μία γενική χωρική συνθήκη, τον τόπο ως ένα συγκεκριμένο χώρο βιωμένο με δικά του χαρακτηριστικά και το τοπίο ως την εικόνα – αντίληψη που εμφανίζει το σύνολο των χαρακτηριστικών του τόπου σε μία ενιαία αντίληψη.*

Το τοπίο αποτελεί αντικείμενο διεπιστημονικής έρευνας και μελέτης, καθώς πρόκειται για μία σύνθετη έννοια, η οποία διαφοροποιείται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά και τη διάσταση (οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική) που εξετάζεται κάθε φορά. Ακόμη, η συνύπαρξη των οικολογικών, οικονομικών, πολιτιστικών, ιστορικών και αισθητικών λειτουργιών σε μία περιοχή ή αλλιώς σε έναν τόπο, καθώς επίσης και οι διαφορετικές υλικές, πνευματικές και κοινωνικές διεργασίες στη φύση και στην κοινωνία, συνθέτουν τα στοιχεία βάσει των οποίων τα τοπία χαρακτηρίζονται πολυδιάστατα και πολυλειτουργικά. Έτσι λοιπόν, από την αρχαιότητα μέχρι και τη σύγχρονη εποχή οι έννοιες/ορισμοί που έχουν αναπτυχθεί για το τοπίο ποικίλλουν, διατηρώντας ωστόσο ως κοινό στοιχείο στη διατύπωσή τους, την αλληλεπίδραση της φύσης – φυσικού περιβάλλοντος και του ανθρώπου. (Λιονάτου, 2008 · Tress κ.ά., 2001)

Αρχικά, στην αρχαία ελληνική γλώσσα η λέξη «τοπίον» περιέγραφε τον φράχτη ή αλλιώς την πρασιά από επιμελώς κλαδεμένους θάμνους που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Έλληνες στους κήπους τους και οι οποίοι σχημάτιζαν διάφορα σχήματα και συμπλέγματα. Αυτή την πρακτική τη χρησιμοποιούσαν ως μέσο – τρόπο διαχωρισμού ή οριοθέτησης των ιδιοκτησιών τους, αλλά και για λόγους αισθητικής (Μωραΐτης, 2012).

Ωστόσο, κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, επικράτησε μέσα από τον καλλιτεχνικό χώρο και ειδικότερα μέσω της ζωγραφικής μία διαφορετική ερμηνεία, από αυτή που είχε αποδοθεί κατά την αρχαιότητα, για τον όρο «τοπίο». Πλέον, ως τοπίο νοούνταν η απεικόνιση αγροτικών σκηνών – εργασιών σε συνδυασμό με τα επιβλητικά κάστρα της τότε περιόδου, αναπαριστώντας και επιβεβαιώνοντας (στον παρατηρητή) με αυτό τον τρόπο την απόλυτη κυριαρχία του φεουδάρχη. Έτσι λοιπόν, μέσα από αυτό το τρόπο απεικόνισης του τοπίου και με τη δημιουργία διαφόρων επιπέδων σε αυτό, γίνονται

αντιληπτές οι σχέσεις που διαμορφώνονται μεταξύ των υποκειμένων και των αντικειμένων. Στην προκειμένη περίπτωση ως αντικείμενο θεωρείται το τοπίο και ως υποκείμενο οι άνθρωποι, οι οποίοι εργάζονται σε αυτό και το διαμορφώνουν, αλλά και αυτοί που το παρατηρούν. (Βαβουρανάκης, 2015α)

Αργότερα, στα τέλη του 16^{ου} αιώνα στο δυτικό πολιτισμό, την Ευρώπη της τότε περιόδου, το τοπίο εμφανίζεται μέσα από τη φλαμανδική ζωγραφική με τους όρους «landschap» ή «landschaft». Οι όροι αυτοί χρησιμοποιούνταν και εκείνη την περίοδο όπως και στον Μεσαίωνα για την απεικόνιση αγροτικών σκηνών και την περιγραφή του τοπίου ως ένα συνεχές κομμάτι του φυσικού και ανθρωπογενούς χώρου. Η διαφορά εντοπίζεται στο γεγονός ότι ο τοπιογράφος επιλέγει πλέον το τμήμα του τοπίου και από ποια οπτική γωνία θα το απεικονίσει, προβάλλοντας ένα διαφορετικό κοινωνικό υπόβαθρο απαλλαγμένο από την εξουσία της εκάστοτε κυβέρνησης. Κύριο στόχο των τοπιογράφων αποτελούσε πλέον η περιγραφή και απεικόνιση της εξοχής με σκηνές από ιδεατά μέρη, με σκοπό την υπενθύμιση του ιδεώδους της απλής ζωής στους ανθρώπους και την ένωσή τους με τη φύση. (Βαβουρανάκης, 2015α)

Μέχρι και το 18^ο αιώνα η έννοια του τοπίου, η οποία εκφράζονταν και με τον αγγλικό όρο «landscape», χρησιμοποιούνταν για την περιγραφή μίας έκτασης γης επικεντρώνοντας στους τρόπους με τους οποίους το τοπίο – φυσικό περιβάλλον γινόταν αντιληπτό από τον άνθρωπο. Λαμβάνοντας, λοιπόν, υπόψη τους όρους που είχαν αποδοθεί στην έννοια του τοπίου, από τον Μεσαίωνα μέχρι και τα τέλη του 18^{ου} αιώνα, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτοί επεξηγούνταν σε κάθε περίπτωση, παρατηρείται πως κύριο μέλημα των τοπιογράφων αποτελούσε η απεικόνιση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων της κάθε περιόδου, με το τοπίο να αποτελεί το υπόβαθρο ή αλλιώς το σκηνικό των συνθέσεών τους. Γίνεται, επομένως, αντιληπτή η σχέση τοπίου και εικόνας, αλλά και ο διαχωρισμός του φυσικού με το ανθρωπογενές περιβάλλον. (Περντετζή, 2013)

Η έννοια του τοπίου, προσεγγίστηκε για πρώτη φορά, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, με έναν διαφορετικό και περισσότερο επιστημονικό τρόπο, ξεφεύγοντας από τον κλάδο των τεχνών, ο οποίος βασίστηκε στον γερμανικό όρο «landschaft», του οποίου τα συνθετικά του στην ελληνική γλώσσα μεταφράζονται ως «γη», ο όρος «land» και «δομή», το συνθετικό «schaft». Πρόκειται για μία γεωγραφική προσέγγιση, η οποία δίνει διαφορετική διάσταση στην έννοια του τοπίου, καθώς εστιάζει στην αλληλεπίδραση του

ανθρώπου με τη φύση, και η οποία αποτελεί την αφετηρία στην αντιμετώπιση του τοπίου όχι μόνο ως εικόνα, στο πως δηλαδή οργανώνεται ο χώρος, αλλά και στη σχέση του ανθρώπου με αυτό και στο πως ο άνθρωπος επεμβαίνει στο τοπίο. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση ως τοπίο θεωρείται «ένα κομμάτι γης με προσωπικά χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες, που θεωρείται προϊόν φυσικών διαδικασιών και παραγόντων αλλαγής ή διαμόρφωσης». (Κοζυράκη, 2006 · Περντετζή, 2013)

Στο διάστημα που ακολούθησε μέχρι και τον 20^ο αιώνα παρατηρείται μια έξαρση στη γένεση διαφορετικών προσεγγίσεων, όπως αυτές αναφέρονται παρακάτω, οι οποίες έχουν σκοπό την εύστοχη απόδοση της πολυδιάστατης έννοιας του τοπίου.

Κατά την αρχαιολογική προσέγγιση γίνονται προσπάθειες ανασύστασης της έννοιας του τοπίου της δυτικής προσέγγισης. Το τοπίο σταμάτησε να αποτελεί απλώς μία χωρική κλίμακα ανάλυσης και να ταυτίζεται με την έννοια της περιοχής. Αντιθέτως, άρχισε να διερευνάται το τοπίο ως η πανίδα, η χλωρίδα και γενικότερα η γεωμορφολογία των περιοχών σε συνδυασμό με την ανθρώπινη παρουσία σε αυτό, εστιάζοντας στην επιλογή των ανθρώπων της κατοίκησής τους σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα και στους πόρους που αυτά τους παρείχαν. Έτσι λοιπόν, θεωρήθηκε πως οι κοινωνικές σχέσεις και επομένως οι άνθρωποι διαμορφώνουν το φυσικό περιβάλλον σε τοπίο με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά. Ωστόσο, η νέα αρχαιολογία χρησιμοποιεί τη θετικιστική μέθοδο προσέγγισης του τοπίου κατά την οποία ως τοπίο ορίζεται η επιφάνεια του φλοιού της γης. Το τοπίο κατά τη νέα αρχαιολογία διακρίνεται σε φυσικό, δηλαδή την επιφάνεια που αποτελείται από χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος και σε ανθρωπογενές, δηλαδή τα ανθρώπινα δημιουργήματα πάνω στο φυσικό τοπίο. (Βαβουρανάκης, 2015β · Βαβουρανάκης, 2015γ)

Στην φαινομενολογική προσέγγιση γίνονται προσπάθειες ερμηνείας στο πώς οι άνθρωποι βιώνουν το τοπίο και κατανόησης στο πως οι άνθρωποι λειτουργούν μέσα στο τοπίο. Το τοπίο κατά την φαινομενολογία δεν αντιμετωπίζεται ως το υπόβαθρο της δράσης του ανθρώπου, όπως στην προσέγγιση του δυτικού πολιτισμού, αλλά ως ο χώρος, μία γεωγραφική περιοχή, έτσι όπως αυτός προσεγγίζεται και παρουσιάζεται από τον παρατηρητή του, μέσα από τις αισθήσεις και τα βιώματά του. Σημαντικό ρόλο στον τρόπο αντίληψης του τοπίου παίζουν οι αισθητήριες ιδιότητές του, δηλαδή τα χαρακτηριστικά εκείνα που το καθιστούν αναγνωρίσιμο από τις πέντε αισθήσεις του

ανθρώπου, καθώς και η ψυχική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το άτομο σε συνδυασμό με την οπτική γωνία επαφής με το τοπίο. (Μαράκη, 2015)

Ακόμη, το τοπίο δεν είναι μία συνεχής επιφάνεια ή η επιφάνεια της γης, όπως αυτό αντιμετωπίζεται στη θετικιστική μέθοδο, αλλά ένα οργανωμένο δίκτυο τόπων με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία ποικίλουν και διαφοροποιούνται ανάλογα με το εύρος των σημασιών που τους αποδίδονται από διαφορετικούς παρατηρητές. Οι τελευταίοι κινούνται μέσα στο δίκτυο τόπων και όχι πάνω σε αυτό. Δε βιώνουν όλοι οι παρατηρητές με τον ίδιο τρόπο έναν τόπο, ούτε προκαλούνται σε εκείνους ίδια συναισθήματα τη στιγμή που βρίσκονται σε αυτόν, επομένως, για κάθε νέο παρατηρητή υπάρχει και μία διαφορετική απόδοση σημασίας στα χαρακτηριστικά του τόπου. (Tilley, 1997)

Η αισθητική προσέγγιση εξετάζει το τοπίο ως κομμάτι της φύσης, εξαρτώμενο από αυτή, τονίζει την αισθητική ομορφιά της και κατ' επέκταση την ομορφιά του τοπίου. Βασικό στοιχείο για την ερμηνεία του είναι το μέγεθος της ευχαρίστησης που προκαλεί στον παρατηρητή, η μεγιστοποίηση της οποίας αποτελεί πρωταρχική επιδίωξη της προσέγγισης. Ο όρος «αισθητική» αναφέρεται τόσο στην ιδιαίτερη άποψη περί ωραίου που αποπνέει το τοπίο, όσο και στις αισθήσεις με τις οποίες το αντιλαμβάνεται ο παρατηρητής. Η συγκεκριμένη προσέγγιση παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τη φαινομενολογική, καθώς εξαρτά την ερμηνεία του τοπίου από τον τρόπο που το αντιλαμβάνεται ο παρατηρητής και από τα συναισθήματα που του προκαλεί τη στιγμή που το αντικρίζει. (Ελευθεριάδης, 2006 · Καψάλη & Ποτηριάδη, 2010 · Μαλάμη, 2014)

Οι συνεχείς εξελίξεις στο σχεδιασμό κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα δημιούργησαν ανάγκες ύπαρξης νέων σχεδιαστικών μοντέλων, τα οποία δε θα έχουν ως κύριο σκοπό την αισθητική ευχαρίστηση που ενδέχεται να προκαλεί η εικόνα ενός τοπίου ή της φύσης, αλλά το συμβιβασμό των χρήσεων με την προστασία της. Στα πλαίσια της ιδέας αυτής γεννήθηκε η οικολογική προσέγγιση του τοπίου, η οποία αντικρούει και αναιρεί, εν μέρει, την αισθητική προσέγγιση, ωστόσο, παραδόξως τη συγκαταλέγει ταυτόχρονα στις θέσεις της μέσω της άποψης των οικολόγων, ότι εφόσον αποδίδουν σε ικανοποιητικό βαθμό οι προσπάθειές τους για διατήρηση ή και δημιουργία πλούσιων οικοσυστημάτων, τότε αναπόφευκτα δημιουργείται παράλληλα ένας ευχάριστο, από αισθητικής άποψης, τοπίο για τον άνθρωπο (Ελευθεριάδης, 2006 · Μαλάμη, 2014).

Οι οικολόγοι θεωρούν ότι η καταστροφή της φύσης και η αντιμετώπισή της ως χρηστικό αντικείμενο και περιουσία, είναι αποτέλεσμα της ιδέας της επιβολής και εξουσίας που έχει υιοθετήσει ο άνθρωπος. Η οικολογική προσέγγιση επιχειρώντας να περιορίσει την κατάσταση αυτή ή και να αποτρέψει τη συνέχισή της προωθεί την ανάπτυξη του τοπίου μέσα από την προστασία της φύσης. Το τοπίο, λόγω του ρόλου που του αποδίδεται στη συγκεκριμένη προσέγγιση ως μέσο εισαγωγής φιλικών προς το περιβάλλον στοιχείων, νοείται ως καταλυτικός παράγοντας στην ταυτόχρονη διαδικασία ανάδειξης του και προστασίας της φύσης. Ο καταλυτικός του ρόλος έγκειται στο γεγονός, ότι το ίδιο το τοπίο είναι εκτεθειμένο σε φυσικές περιβαλλοντικές συνθήκες και επομένως είναι σε θέση να τις εκμεταλλευτεί με τη βοήθεια αντίστοιχων υποδομών. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργείται ένα τοπίο υποδομών, το οποίο κατέχει σημαντικό ποσοστό συμμετοχής στη διαμόρφωση του αστικού ιστού και ταυτόχρονα συμβάλει στη δημιουργία μιας νέας προσέγγισης του τοπίου, την αστική. (Μαλάμη, 2014)

Ο σύγχρονος παρατηρητής δεν μπορεί πλέον να συναντήσει το περιβάλλον στην αρχική παρθενική του μορφή, αυτήν που υπήρχε πριν από την έντονη εμφάνιση της καταστροφικής δράσης του ανθρώπου. Η οικολογική προσέγγιση δεν αναφέρθηκε στη σημασία του συγκεκριμένου προβλήματος, παρά μόνο εξέτασε το τοπίο ως μέσο για την προστασία της φύσης. Από την άλλη πλευρά, η αστική προσέγγιση λαμβάνει ως δεδομένη την αντίληψη περί υφιστάμενου «περιβάλλοντος υπό καταστροφή», αλλά ταυτόχρονα θεωρεί ότι το τοπίο είναι δημιούργημα της πόλης, που στερεί σημαντικά ερεθίσματα από τον άνθρωπο, τα οποία παλιά υπήρχαν. Επιπλέον, «*το τοπίο νοείται ως σχεδιαστικό μέσο αναπροσδιορισμού της σχέσης μεταξύ των κατασκευών που υπάρχουν πάνω σε αυτό και των κατοίκων*». Τέλος, η αστική προσέγγιση ορίζει και γεωγραφικά ποιες είναι οι περιοχές στις οποίες πρέπει να παρέμβει ο άνθρωπος, δηλαδή τα τοπία που θα αποτελέσουν το σχεδιαστικό μέσο. Πρόκειται για «*το χώρο που απομένει αν εξαιρέσουμε τα φυσικά τοπία στα οποία δεν υπάρχει πολιτισμός και τους προστατευόμενους τόπους ανθρώπινης δραστηριότητας*». (Μαλάμη, 2014)

Μία διαφορετικού τύπου προσέγγιση, η οποία εξετάζει το τοπίο ως παράγοντα διαμόρφωσης της ιστορίας ενός τόπου διαχρονικά, είναι η πολιτισμική. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη προσέγγιση θεωρεί, ότι το τοπίο όχι μόνο διαμορφώνει, αλλά και διαμορφώνεται μέσα από την ιστορία, τις συνεχείς κοινωνικές εξελίξεις και τη δράση του

ανθρώπου στο πέρασμα των χρόνων. Ο τρόπος με τον οποίο συμβάλει η δράση του ανθρώπου στη διαμόρφωση του τοπίου είναι μέσω των θρησκευτικών, καλλιτεχνικών και οποιουδήποτε είδους πολιτιστικών ανησυχιών διέπουν την ανθρώπινη φύση, οι οποίες αποτελούν ταυτόχρονα και μία προσπάθεια ερμηνείας του τοπίου από την κοινωνία. Η δράση του ανθρώπου στο χώρο, είτε αυτή εκφράζεται ως κατασκευή, είτε ως επιρροή από τις πολιτιστικές του ανησυχίες, είτε ακόμα και σαν προσπάθεια έκφρασης του χώρου μέσα από τα μάτια της κοινωνίας, ερμηνεύει τον όρο «πολιτισμικό ή πολιτιστικό τοπίο», ο οποίος είναι άμεσα συνδεδεμένος με την πολιτισμική προσέγγιση. Μια πιο ολοκληρωμένη απόδοση του τοπίου βάσει της πολιτισμικής προσέγγισης θα μπορούσε να είναι η εξής: το τοπίο είναι ο χώρος, ο οποίος συντίθεται από τα ιστορικά γεγονότα που έλαβαν χώρα σε αυτόν, τις κοινωνικές εξελίξεις και τις πολιτιστικές ανησυχίες του ανθρώπου στις διάφορες ιστορικές χρονικές περιόδους. (Κοζυράκη, 2006 · Καψάλη & Ποτηριάδη, 2010)

Κλείνοντας με τις προσεγγίσεις για το τοπίο, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος, με τον οποίο αυτό περιγράφεται μέσα από την Αρχιτεκτονική του τοπίου. Η τελευταία αποτελεί επιστήμη και ταυτόχρονα τέχνη που ασχολείται με τη μελέτη, το σχεδιασμό και τη διαχείριση του δομημένου και φυσικού τοπίου. Αντικατοπτρίζει, παράλληλα, τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε εποχή και δίνει λύσεις σε κοινωνικά προβλήματα. Οι θέσεις της επιστήμης για το τοπίο διακατέχονται από οικολογική συνείδηση, καθώς η χωροθέτηση των προτεινόμενων χρήσεων γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να επιφέρει τις ελάχιστες δυνατές αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, και προωθούν την ενασχόληση του ανθρώπου με τη φύση, ώστε να κατανοήσει ότι αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της. (Ελευθεριάδης, 2006 · Κοζυράκη, 2006)

Ένας σύντομος ορισμός του τοπίου, ο οποίος δίνεται από το συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο και εμπλέκει όλα τα παραπάνω δεδομένα είναι ο εξής: «τοπίο είναι το δυναμικό αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του φυσικού αρχικού χώρου, της βιολογικής εγκατάστασης και της ανθρώπινης δραστηριότητας, στο σημείο που αυτό το αποτέλεσμα γίνεται αντιληπτό από τον άνθρωπο ως χώρος που βιώνεται και ως τόπος κοινωνικής πρακτικής». (Κοζυράκη, 2006)

Έπειτα, στις αρχές του 21^{ου} αιώνα και πιο συγκεκριμένα στις 20 Οκτωβρίου 2000 στη Φλωρεντία, κατατέθηκε και ψηφίστηκε το πρώτο επίσημο ντοκουμέντο πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (European Landscape Convention), στο οποίο το

Συμβούλιο της Ευρώπης προσδιορίζει το τοπίο ως «μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από τους ανθρώπους, της οποίας ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ή ανθρώπινων παραγόντων» (ΦΕΚ 30/A/25-02-2010). Στον ορισμό αυτό γίνονται εμφανείς οι δύο κατευθύνσεις προς τις οποίες προσεγγίζεται η έννοια του τοπίου στις θεωρήσεις που έχουν αναπτυχθεί παραπάνω. Πρόκειται για το τοπίο που περιγράφεται ως «*landscape of engagement*» και αφορά μία συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή με τα διακριτά της χαρακτηριστικά, στην οποία ο άνθρωπος ζει, εργάζεται, κινείται και περνά το χρόνο του και για το τοπίο που αναφέρεται ως «*observational landscape*», το παρατηρούμενο τοπίο, στο οποίο ο παρατηρητής επιλέγει και συνθέτει τα τμήματα του φυσικού και ανθρωπογενούς χώρου που προτιμά, προκειμένου να σχηματίσει μία ιδιαίτερη μορφή, δηλαδή το τοπίο έτσι όπως αυτό το αντιλαμβάνεται. (Ελευθεριάδης, 2006 · Κατσαφάδου & Δέφνερ, 2015)

Στη νέα ελληνική γλώσσα το τοπίο ερμηνεύεται σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (2008) ως ο υπαίθριος φυσικός χώρος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που τον καθιστούν αντικείμενο αισθητικής απόλαυσης. Από τον ορισμό αυτό διαπιστώνονται δύο προσεγγίσεις σχετικά με το τοπίο, από τις οποίες η μία αφορά αποκλειστικά το φυσικό περιβάλλον και η άλλη το πώς ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται το φυσικό περιβάλλον και το καθιστά αντικείμενο της θέασής του. Μία γενικότερη ερμηνεία που αποδίδεται στην έννοια του τοπίου είναι αυτή του σκηνικού υποβάθρου στο οποίο λαμβάνει χώρα η ανθρώπινη δράση, η οποία τις περισσότερες φορές χρησιμοποιείται μεταφορικά, όπως για παράδειγμα το «πολιτικό τοπίο», για την περιγραφή του συνόλου των συνθηκών που επικρατούν σε ορισμένο χώρο και του τρόπου με τον οποίο διαμορφώνονται οι ανθρώπινες σχέσεις στο χώρο αυτό.

Συνοψίζοντας, από τις ποικίλες διεπιστημονικές προσεγγίσεις που αναπτύχθηκαν αναφορικά με την μελέτη της πολυλειτουργικότητάς του τοπίου, διαπιστώνεται ποικιλομορφία στην κατανόηση της έννοιάς του, καθώς όλα τα τοπία συνίστανται σε μια φυσική, αλλά συγχρόνως και σε μια ψυχική, κοινωνική και πολιτιστική πραγματικότητα, όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά οι Tress κ.ά. (2001). Ωστόσο, επιβεβαιώνεται η αρχική τοποθέτηση πως κοινό σημείο όλων των επιστημών αποτελεί η σχέση μεταξύ ανθρώπων και τοπίου, διότι όλες οι κοινωνικές ομάδες επηρεάζουν με τις δράσεις τους το τοπίο, ενώ παράλληλα και οι ίδιες επηρεάζονται από αυτό.

1.2. ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ

Η φύση και ο πολιτισμός θεωρούνται αναπόσπαστα στοιχεία του τοπίου, τα οποία αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Παρά το γεγονός ότι όλα τα τοπία χαρακτηρίζονται ως πολυδιάστατα και πολυλειτουργικά, σε πολλούς κλάδους των επιστημών παρατηρείται διαχωρισμός μεταξύ της φύσης και του πολιτισμού, διαιρώντας το τοπίο σε φυσικό και πολιτιστικό αντίστοιχα. Η διαίρεση του τοπίου σε φυσικό και πολιτιστικό αποτελεί μία αναγκαία βάση για τον προσδιορισμό της σημασίας και του χαρακτήρα της ανθρώπινης δραστηριότητας, καθώς το φυσικό τοπίο παρέχει στον άνθρωπο τα υλικά από τα οποία θα χτίσει τον πολιτισμό του. (Leighly, 1969 · Tress κ.ά., 2001)

Όσον αφορά τους όρους «φυσικό τοπίο» και «πολιτιστικό τοπίο», δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος ορισμός που να περιγράφει και να οριοθετεί επακριβώς την έννοια των όρων αυτών, καθώς αποτελούν αντικείμενο έρευνας διαφόρων πεδίων των επιστημών, όπως της βιολογίας, της γεωγραφίας, της γεωλογίας, της αρχιτεκτονικής, κ.ά., με αποτέλεσμα να προσεγγίζονται με διαφορετικό τρόπο και από διαφορετική σκοπιά σε κάθε περίπτωση. Ακολουθεί μία σειρά ορισμών που έχουν διατυπωθεί, βάσει της βιβλιογραφίας, σχετικά με το πώς συγκροτείται τόσο το φυσικό όσο και το πολιτιστικό τοπίο.

Ο Ελευθεριάδης (2006) αναφέρει πως «*φυσικό τοπίο είναι αυτό που συντίθεται από έδαφος, πετρώματα, νερό, βλάστηση, αέρα, ουρανό, ήλιο, ανθρώπινες κατασκευές κ.ά. και στο οποίο ο βαθμός επέμβασης του ανθρώπου είναι μικρός ή μηδενικός με λίγες και ήπιες δραστηριότητες*».

Παράλληλα, σύμφωνα με τον Ποϊραζίδη (2010) το φυσικό τοπίο ορίζεται ως «*ένα δυναμικό σύνολο βιοτικών και αβιοτικών παραγόντων και μεταβλητών, που μεμονωμένα ή αλληλοεπιδρώντας σε έναν περιορισμένο χώρο συνθέτουν μια οπτική εμπειρία. Το φυσικό τοπίο είναι αυτό το οποίο σχηματίστηκε από τις δυνάμεις της φύσης*».

Ο Leighly (1969), τέλος, επικεντρώνεται στο φυσικό τοπίο έτσι όπως αυτό ορίζεται από τους γεωγράφους αναφέροντας πως «*το φυσικό τοπίο είναι το άθροισμα όλων των φυσικών πόρων που έχει στη διάθεση του ο άνθρωπος σε μία περιοχή και για τους οποίους μπορεί είτε να βοηθήσει στην ανάπτυξή τους, είτε να αφαιρέσει στοιχεία τους από την εκμετάλλευσή τους, αλλά και εν μέρει να τους αγνοήσει. Φυσικό τοπίο είναι επίσης η περιοχή, στην οποία απουσιάζουν οι ανθρώπινες δραστηριότητες και η οποία αποτελείται*

από ποικίλα μορφολογικά στοιχεία». Ακόμη, επισημαίνει τα βασικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν ένα φυσικό τοπίο και εμφανίζονται συνδυαστικά σε αυτό, τα οποία είναι τα υλικά του φλοιού της γης, τα οποία καθορίζουν με κάποιον τρόπο τις επιφανειακές μορφές, το κλίμα, η βλάστηση, η θάλασσα και η ακτογραμμή.

Από την άλλη μεριά, όσον αφορά το πολιτιστικό τοπίο, ο Leighly (1969) αναφερόμενος στα κείμενα του γεωγράφου Carl O. Sauer δηλώνει πως «το πολιτιστικό τοπίο προέρχεται από το φυσικό τοπίο, διαμορφώνεται σε αυτό από μία ομάδα ή αλλιώς ένα σύνολο πολιτισμού και περιλαμβάνει τη δράση και τα έργα του ανθρώπου στη φύση. Πολιτιστικό τοπίο είναι όλα τα έργα του ανθρώπου που χαρακτηρίζουν το τοπίο και το οποίο μπορεί να αλλάξει είτε με την ανάπτυξη μιας κουλτούρας είτε με την αντικατάσταση των πολιτισμών. Ο πολιτισμός είναι ο παράγοντας, η φύση / φυσικό τοπίο είναι το μέσο και το πολιτιστικό τοπίο το αποτέλεσμα. Η μελέτη του πολιτιστικού τοπίου στην επιστήμη της γεωγραφίας δεν εστιάζει στα έθιμα και τις πεποιθήσεις του ανθρώπου, αλλά στην καταγραφή του ανθρώπου στο τοπίο». Τα χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν το πολιτιστικό τοπίο, όπως αυτά αναφέρονται στο έργο του Carl O. Sauer είναι ο πληθυσμός, η στέγαση/κατοίκηση, η παραγωγή (δηλαδή η αξιοποίηση της γης για πρωτογενή προϊόντα) και η επικοινωνία.

Ακόμη, τα πολιτιστικά τοπία, βάσει των Taylor και Lennon (2011), αποτελούν το συνδετικό κρίκο μεταξύ φύσης και πολιτισμού και αντικατοπτρίζουν την αλληλεξάρτηση μεταξύ των ανθρώπων, των κοινωνικών δομών, του τοπίου και των συναφών οικολογικών συστημάτων. Σχεδόν με τον ίδιο τρόπο διατυπώνει και ο Ποϊραζίδης (2010) τη θέση του για το πολιτιστικό τοπίο αναφέροντας πως πρόκειται για το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου και της φύσης. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός πως ο ίδιος χαρακτηρίζει το πολιτιστικό τοπίο ως «στατικό, με την έννοια ότι η εξελικτική του πορεία έλαβε τέλος στο παρελθόν».

Στο κείμενο εργασίας των μελών της Επιστημονικής Επιτροπής της Διεθνούς Συνάντησης με θέμα «Πολιτιστικά Τοπία σε περιοχές Natura 2000: προς μία νέα πολιτική ολοκληρωμένης διαχείρισης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς», γίνεται αναλυτική αναφορά στο πολιτιστικό τοπίο και στους ποικίλους ορισμούς που έχουν αποδοθεί για αυτό κατά περιόδους, από επιστήμονες, αλλά και διάφορους φορείς (Καρτάλης, Δημόπουλος, Δουκέλλης και Μπεριάτος, 2014). Ορισμένοι από τους ορισμούς που αναφέρονται στο συγκεκριμένο κείμενο είναι οι εξής:

- Σύμφωνα με τον Taylor (1989): Τα πολιτιστικά τοπία είναι υπαίθριες και αστικές περιοχές (χώροι) που οι άνθρωποι έχουν εποικίσει ή μετατρέψει κατά την πάροδο του χρόνου. Περιλαμβάνουν πολιτιστικά και φυσικά στοιχεία του συνηθισμένου, οικείου, καθημερινού τοπίου. Το πολιτιστικό τοπίο είναι ένα μωσαϊκό αποτελούμενο από φυσικά χαρακτηριστικά και στοιχεία, από φυσικές συνιστώσες σειράς ιστορικών περιόδων οι οποίες απορρέουν από την ανθρώπινη δραστηριότητα και τροποποίηση των φυσικών ιδιομορφιών, καθώς και από μορφές δημιουργημένες εντός του τοπίου ανά τους αιώνες· πρόκειται για στρώματα εντός ή επί του τοπίου. Ο Taylor δηλώνει, επίσης, ότι: Περιβαλλόμαστε από τα τοπία που οι άνθρωποι έχουν εποικίσει, τροποποιήσει ή αλλοιώσει κατά την πάροδο του χρόνου. Αυτά τα τοπία είναι πολιτιστικά τοπία, τα καθημερινά τοπία που μάς περιβάλλουν και μέσα στα οποία διεκπεραιώνουμε τις δραστηριότητές μας. Είναι το αποτέλεσμα της ανθρώπινης παρέμβασης στο φυσικό τοπίο και παρουσιάζουν μια καταγραφή της ανθρώπινης δραστηριότητας, των ανθρώπινων αξιών και ιδεολογιών. Επομένως, δεν αντιπροσωπεύουν απλώς τις φυσικές αλλαγές που επέφερε η ανθρώπινη παρέμβαση. Αντιπροσωπεύουν επίσης μια μαρτυρία του υλικού πολιτισμού που εκφράζεται μέσα στο τοπίο και ως εκ τούτου αντικατοπτρίζουν ανθρώπινες σχέσεις με τα πέριξ μας. Αποτελούν άρρηκτο και συνεκτικό τμήμα του πνευματικού και πολιτιστικού μας υπόβαθρου. Τα πολιτιστικά τοπία είναι κυριολεκτικά ένα αποτύπωμα της ανθρώπινης ιστορίας. Ενσωματώνουν φυσικές αλλαγές, οι οποίες με τη σειρά τους αντικατοπτρίζουν εξελισσόμενες στάσεις απέναντι στο τοπίο.
- Οι Blair και Truscott (1989) αναφέρουν πως ο όρος «πολιτιστικό τοπίο» εφαρμόζεται στα τμήματα της ξηράς που έχουν τροποποιηθεί σε σημαντικό βαθμό από την ανθρώπινη δραστηριότητα, ώστε να διακρίνονται από τα φυσικά ή άγρια τοπία, τα οποία φέρουν ελάχιστο ή κανένα εμφανές ίχνος ανθρώπινης παρέμβασης.
- Η Rossler (2006) δηλώνει: Τα πολιτιστικά τοπία είναι κρίσιμα ως προς την αλληλεπίδραση μεταξύ φύσης και πολιτισμού, της υλικής και άυλης κληρονομιάς, της βιολογικής και πολιτιστικής ποικιλότητας. Αντιπροσωπεύουν ένα στενά διαμορφωμένο δίκτυο σχέσεων, την ουσία του πολιτισμού και της ταυτότητας των ανθρώπων [...] είναι ένα σύμβολο της όλο και μεγαλύτερης αναγνώρισης των ουσιαστικών δεσμών μεταξύ των τοπικών κοινωνιών και της κληρονομιάς τους, του ανθρώπου και του φυσικού περιβάλλοντός του.
- Η Επιτροπή Παγκόσμιας Κληρονομιάς της Οργάνωσης του ΟΗΕ για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO) (1992, 1996, 2002, 2011) ορίζει τα πολιτιστικά τοπία ως γεωγραφικές περιοχές, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το συνδυασμένο έργο της φύσης και του ανθρώπου. Απεικονίζουν την εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας κατά την πάροδο του χρόνου, υπό την επίδραση των φυσικών περιορισμών και/ή δυνατοτήτων που παρουσιάζει το φυσικό τους περιβάλλον, αλλά και διαδοχικών κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δυνάμεων, τόσο εξωτερικών όσο και εσωτερικών (Fowler, 2003).
- Το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS), στη Διακήρυξη για τα Τοπία Κληρονομιάς που εξέδωσε (2004, 2009), εστιάζει στα πολιτιστικά

τοπία με όρους «αλληλεπίδρασης ανθρώπων και φύσης κατά την πάροδο του χρόνου». Τα πολιτιστικά τοπία είναι ζωντανά τοπία, που αλλάζουν με τον ίδιο ρυθμό με τον οποίο ο πολιτισμός, το κλίμα και ο φυσικός περίγυρος αλλάζουν εντός και γύρω από αυτά. Ο χαρακτήρας του τοπίου αντικατοπτρίζει, έτσι, τις αξίες των ανθρώπων που το διαμόρφωσαν και που συνεχίζουν να ζουν σε αυτό. Ο ίδιος ο πολιτισμός είναι η διαμορφώτρια δύναμη.

- Σύμφωνα με την Υπηρεσία Εθνικών Πάρκων (NPS) των ΗΠΑ: Το πολιτιστικό τοπίο ορίζεται ως μια γεωγραφική περιοχή, συμπεριλαμβανομένων τόσο των πολιτιστικών και φυσικών πόρων, όσο και των άγριων ή οικόσιτων ζώων εντός αυτού, η οποία σχετίζεται με ένα ιστορικό γεγονός, μια ιστορική δραστηριότητα ή ένα ιστορικό πρόσωπο, ή η οποία παρουσιάζει άλλες πολιτιστικές ή αισθητικές αξίες.
- Για το Ινστιτούτο Σπουδών για το Πολιτιστικό Τοπίο (Institute for Cultural Landscape Studies) του Πανεπιστημίου Harvard, ένα πολιτιστικό τοπίο είναι: Οποιοδήποτε τοπίο το οποίο οι άνθρωποι έχουν δημιουργήσει, χρησιμοποιήσει, τροποποιήσει ή προστατεύσει – από τους ιστορικούς κήπους και τα αστικά πάρκα ως τα φυσικά καταφύγια, από τα τοπία της γειτονιάς ως τα εν λειτουργία αγροκτήματα και τα δάση. Το πολιτιστικό τοπίο είναι ένας τρόπος θεώρησης των τοπίων ο οποίος δίνει έμφαση στην αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων και φύσης κατά την πάροδο του χρόνου.

Τέλος, βάσει των παραπάνω ορισμών οι Καρτάλης, κ.ά. (2014) προσέγγισαν την έννοια του όρου «πολιτιστικό τοπίο» διατυπώνοντας των εξής ορισμό: *«Πολιτιστικό τοπίο είναι μια φυσική έκταση με φυσικά χαρακτηριστικά και με στοιχεία δημιουργημένα και/ή τροποποιημένα από την ανθρώπινη δραστηριότητα, με υλικά ή άυλα πολιτιστικά και ιστορικά στοιχεία που διατάσσονται στο τοπίο και αντικατοπτρίζουν τις ανθρώπινες σχέσεις και αλληλεπιδράσεις με το τοπίο αυτό.»*

1.3. ΠΙΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟ ΤΟΠΙΟ

Το τοπίο δέχεται σε καθημερινή βάση μεγάλες πιέσεις λόγω δραστηριοτήτων ή γεγονότων που συμβαίνουν σε αυτό, οι συνέπειες των οποίων εμφανίζονται είτε άμεσα, είτε σε βάθος χρόνου. Οι πιέσεις αυτές, οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις προκαλούν τεράστια και μη αναστρέψιμα προβλήματα στο τοπίο και γενικότερα στο περιβάλλον, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες. Τις φυσικές πιέσεις, δηλαδή τις πιέσεις που προκαλούνται από φυσικά φαινόμενα και τις ανθρωποκεντρικές πιέσεις, δηλαδή αυτές που προκαλούνται από τη δράση του ανθρώπου (Τσουλίδου, 2013).

Ειδικότερα, όσον αφορά τις φυσικές πιέσεις, υπάρχουν πολλές περιπτώσεις φυσικών φαινομένων που προκαλούν προβλήματα στο τοπίο, όπως είναι οι ισχυρές βροχοπτώσεις, οι άνεμοι, η παλίρροια και η κλιματική αλλαγή, η οποία παρά το γεγονός ότι αποτελεί

ένα φυσικό φαινόμενο ενισχύεται και από ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Το κυριότερο πρόβλημα που απορρέει από τις παραπάνω πηγές πιέσεων είναι ο αυξημένος κίνδυνος πλημμυρών, ο οποίος σε συνδυασμό με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας αλλοιώνει είτε το δομημένο τοπίο, με την προξένηση υλικών καταστροφών, είτε το φυσικό τοπίο, με την αλλαγή της δομής των χερσαίων ή υδάτινων οικοσυστημάτων και την υποβάθμιση των βιότοπων.

Επιπλέον, σημαντικά προβλήματα που προκαλούνται από τα παραπάνω φυσικά φαινόμενα αποτελούν η διάβρωση του εδάφους και η πρόσχωση των ακτών. Τα φαινόμενα αυτά πέραν του γεγονότος ότι αποτελούν φυσικές πιέσεις για το τοπίο, δημιουργούν και το υπόβαθρο πάνω στο οποίο ο άνθρωπος παρεμβαίνει με έργα, πολλές φορές χωρίς να λαμβάνεται υπόψη εάν το ίδιο το τοπίο δύναται να τα δεχθεί. Με αυτόν τον τρόπο ενισχύεται το ήδη υπάρχον πρόβλημα και οι παρεμβάσεις αυτές αποκτούν το χαρακτήρα ανθρωποκεντρικών πιέσεων.

Η δράση του ανθρώπου επηρεάζει το τοπίο με ποικίλους τρόπους, από τους οποίους σημαντικότεροι θεωρούνται η οικιστική ανάπτυξη και οι κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες, δύο έννοιες στενά συνδεδεμένες και αλληλοσχετιζόμενες. Η οικιστική ανάπτυξη οδηγεί σε μεγιστοποίηση της συγκέντρωσης του πληθυσμού σε έναν τόπο, η οποία με τη σειρά της αυξάνει τις κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες. (Τσουλίδου, 2013). Πιο συγκεκριμένα, η ανεξέλεγκτη και άναρχη δόμηση, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η κατασκευή έργων κοινωνικού εξοπλισμού και ανάπτυξης, δύναται να προκαλέσει καταστροφές στο τοπίο, συμβάλλοντας στην αισθητική υποβάθμισή του. Παράλληλα στις περιοχές όπου εγκαθίστανται οι δραστηριότητες του ανθρώπου και ιδιαίτερα στις βιομηχανικές περιοχές παρατηρούνται προβλήματα που αφορούν τη μείωση των φυσικών και αδόμητων εκτάσεων, τη ρύπανση του περιβάλλοντος λόγω της αύξησης του όγκου αποβλήτων και απορριμμάτων και τη μόλυνση των χερσαίων και υδάτινων πόρων.

Επιπλέον, σημαντικά προβλήματα και πιέσεις στο τοπίο ενδέχεται να προκαλούν και οι αγροτικές δραστηριότητες. Τα αποτελέσματα των πιέσεων αυτών μπορεί να μην είναι πάντα εμφανή δια γυμνού οφθαλμού, δηλαδή να μη συμβάλλουν στην αισθητική υποβάθμιση του τοπίου, αλλά να δρουν υπογείως υπέρ μιας γενικότερης υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Η χρήση φυτοφαρμάκων για την αύξηση και την επιτάχυνση της αποδοτικότητας της γεωργικής γης, έχει άμεσες ή έμμεσες συνέπειες στο περιβάλλον

επηρεάζοντας την πανίδα και τη χλωρίδα, ενώ σε πολλές περιπτώσεις δύναται να επιφέρει και τη μόλυνση των υπόγειων υδάτων. Όσον αφορά την κτηνοτροφία, το βασικό πρόβλημα για το τοπίο έγκειται στην καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και στην απώλεια ενδιαιτημάτων από το φαινόμενο της υπερβόσκησης σε μια περιοχή.

Οι πιέσεις που προκαλούν οι κοινωνικοοικονομικές δραστηριότητες στο τοπίο γενικά, λαμβάνουν μεγαλύτερες διαστάσεις και αποκτούν άλλη βαρύτητα όταν πρόκειται για το παράκτιο τοπίο. Οι περιοχές που γειτνιάζουν με το υγρό στοιχείο, τις περισσότερες περιπτώσεις εμφανίζουν έντονη τουριστική δραστηριότητα, καθώς αποτελούν τον κυριότερο πόλο έλξης των τουριστών. Κύριο χαρακτηριστικό τους αποτελεί η υπερσυγκέντρωση των επισκεπτών και των δραστηριοτήτων, η οποία μπορεί να αλλοιώσει και να υποβαθμίσει το τοπίο, αυξάνοντας έτσι τις πιέσεις σε αυτό. Παράλληλα, η έντονη αυτή δραστηριότητα σε συνδυασμό με τη δυνατότητα που δίνουν οι παράκτιες περιοχές στον άνθρωπο για εκμετάλλευση των υδάτινων πόρων, οδηγεί στην ανορθολογική διαχείρισή τους, επηρεάζοντας έτσι τα υδάτινα οικοσυστήματα.

Τέλος, η αποψίλωση των δασών και οι πυρκαγιές αποτελούν επίσης βασικούς παράγοντες πιέσεων για το τοπίο. Η χρήση πρώτων υλών και προϊόντων από τον άνθρωπο για την εκτέλεση παραγωγικών δραστηριοτήτων και η ανάγκη ύπαρξης αγροτικών εκτάσεων και εκτάσεων γης απαλλαγμένων από δάση για τη δημιουργία κατοικιών ενισχύουν το φαινόμενο της αποψίλωσης. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με τις πυρκαγιές, οι οποίες εντάσσονται στις ανθρωποκεντρικές πιέσεις, αλλά ενισχύονται ταυτόχρονα από ορισμένες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως οι υψηλές θερμοκρασίες και οι μεγάλες περίοδοι ξηρασίας, επηρεάζουν τόσο την χλωρίδα και την πανίδα όσο και την ποιότητα του εδάφους.

Για την υποβάθμιση του τοπίου, είτε αυτή είναι αισθητική είτε πρόκειται για πιέσεις που έχουν να κάνουν με τα χερσαία και τα υδάτινα οικοσυστήματα, ευθύνονται πολλοί και διάφοροι παράγοντες με κυριότερο την έλλειψη μιας ολοκληρωμένης πολιτικής διαχείρισης του τοπίου. Η έλλειψη συντονισμού των επιμέρους δραστηριοτήτων και επομένως, οι αναπόφευκτες συγκρούσεις χρήσεων γης, σε συνδυασμό με την εκπόνηση ασυγχρόνιστων τομεακών προγραμμάτων οδηγούν στη μεγέθυνση των προβλημάτων για το τοπίο. Οι πολιτικές που εφαρμόζονται θα πρέπει να συνδυάζουν την ανάγκη διαβίωσης και ανάπτυξης δραστηριοτήτων του ανθρώπου με την προστασία του περιβάλλοντος και

την ανάδειξη του τοπίου, έχοντας πάντα ως γνώμονα την αιφορική και ορθολογική διαχείριση των πόρων. (Κατσιαφυλλούδης, 2014)

1.4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΤΟΠΙΟ

Ο τουρισμός αποτελεί δραστηριότητα η οποία είναι συνυφασμένη με την αισθητική του τόπου στον οποίο αναπτύσσεται. Το τοπιακό κάλλος συνιστά το βασικό πόρο τουριστικής προβολής και προσέλκυσης επισκεπτών σε έναν προορισμό (Δοξιάδης & Λιβέρη, 2012). Παράλληλα, ο άνθρωπος θέλοντας να ενισχύσει αυτή την ιδιότητα του τοπίου και να προωθήσει τον τουρισμό σε όσες περιοχές διαθέτουν αυτό το υπόβαθρο δημιούργησε υποδομές και ανέπτυξε δραστηριότητες για την ικανοποίηση του κοινού, με απώτερο σκοπό τη διάδοση της φήμης του τόπου και την αύξηση της συγκέντρωσης του πληθυσμού σε αυτόν. Ωστόσο, η παραπάνω διαδικασία εμφανίζει τόσο θετικές όσο και αρνητικές επιπτώσεις για το τοπίο, οι οποίες έχουν οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις.

Το γεγονός ότι η οικονομία ορισμένων περιοχών ενδέχεται να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό, αναδεικνύει τη σχέση που συνδέει τις δύο έννοιες. Η βιομηχανία του τουρισμού μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των επενδύσεων σε μια περιοχή, η οποία με τη σειρά της οδηγεί στην αύξηση των θέσεων εργασίας. Η εποχικότητα που χαρακτηρίζει τις τουριστικές δραστηριότητες και κατ' επέκταση την παραπάνω διαδικασία δημιουργεί πιέσεις στο τοπίο, καθώς το ίδιο προσπαθεί να ακολουθήσει τον εναλλασσόμενο ρυθμό τουριστικών ροών. Επιπλέον, οι αλλαγές που υφίσταται το τοπίο από τη δημιουργία τουριστικών υποδομών θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως θετικές, στο σημείο που συμβάλλουν στην οπτική ευχαρίστηση του επισκέπτη, ωστόσο λαμβάνουν αρνητικές διαστάσεις από τη στιγμή που υποβαθμίζουν το τοπίο οικολογικά.

Η κοινωνικοπολιτισμική διάσταση των επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης στο τοπίο αφορά είτε υλικές καταστροφές είτε αλλοίωση των βαθύτερων συμβολικών χαρακτηριστικών που το διέπουν. Οι υλικές καταστροφές σχετίζονται με τη φθορά των χώρων ανάδειξης του πολιτισμού ενός τόπου, η οποία προκαλείται από τις μαζικές ροές επισκεπτών. Η αλλοίωση των συμβολικών χαρακτηριστικών του τοπίου και επομένως της κοινωνικής και πολιτισμικής του διάστασης που έχει διαμορφωθεί στο πέρασμα του χρόνου, οφείλεται στην εμπορευματοποίηση του ίδιου του τοπίου και των προϊόντων του. Με αυτόν τον τρόπο, μαζί με την ενδεχόμενη αλλαγή της εικόνας του τοπίου χάνεται και

η ταυτότητά του, ο ρόλος που του είχε αποδοθεί από τους μόνιμους κατοίκους, καθώς και η σχέση που οι ίδιοι είχαν αναπτύξει με αυτό. Ωστόσο, πέρα από τις αρνητικές επιπτώσεις, η τουριστική ανάπτυξη αποδεικνύεται ότι έχει και θετική επίδραση στο πολιτισμικό τοπίο. Η συμβολή του τουρισμού στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι καθοριστικής σημασίας, αφού χάρη στη συγκεκριμένη δραστηριότητα σώζονται και αναβιώνουν μνημεία πολιτισμού όπως αρχαιολογικοί χώροι και παραδοσιακοί οικισμοί. (Παπαπαύλου, 2003 · Ηλιοπούλου, 2015)

Από την άλλη πλευρά, εκτός από τις έμμεσες επιπτώσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο τοπίο, όπως αυτές που προαναφέρθηκαν, υπάρχουν και άμεσες, οι οποίες αφορούν το φυσικό περιβάλλον και τις πιέσεις που δέχεται, κυρίως από το μαζικό τουρισμό. Η δημιουργία υποδομών ως επακόλουθο της ανάγκης εξυπηρέτησης ολοένα και μεγαλύτερου πληθυσμιακού όγκου, έχει άμεση επιρροή στο τοπίο, καθώς η εγκατάσταση τέτοιου είδους υποδομών καλύπτει μεγάλο μέρος φυσικών εκτάσεων. Το γεγονός αυτό με τη σειρά του δύναται να επηρεάσει τη χλωρίδα και την πανίδα της κάθε περιοχής, εφόσον η απώλεια φυσικών εκτάσεων ενδέχεται να οδηγήσει στην απώλεια ενδιαιτημάτων. Επιπλέον, οι αυξημένες ποσότητες στερεών και υγρών αποβλήτων λόγω της λειτουργίας πολλών τουριστικών επιχειρήσεων και τα φαινόμενα ρύπανσης που παρατηρούνται λόγω της συσσώρευσης πληθυσμού σε μια περιοχή αποτελούν επίσης αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού στο τοπίο. Στην περίπτωση της θερινής τουριστικής περιόδου, ο συνδυασμός των παραπάνω με τις αυξημένες ανάγκες σε νερό οδηγεί στην υπεράντληση υδάτινων πόρων, στη μείωση των αποθεμάτων τους και στην όξυνση των φαινομένων μόλυνσης τόσο των χερσαίων όσο και των υδάτινων πόρων.

Στις θετικές επιδράσεις της τουριστικής ανάπτυξης στο τοπίο συγκαταλέγεται η βελτίωση που υφίστανται οι ήδη υπάρχουσες υποδομές και η δημιουργία νέων, για την εξυπηρέτηση του κοινού, όπως δρόμοι, ξενοδοχειακά συγκροτήματα, συνεδριακά κέντρα, αθλητικά κέντρα κ.ά., έργα τα οποία αναβαθμίζουν την αισθητική του τοπίου και σε μεγαλύτερο ακόμα βαθμό όταν πραγματοποιούνται στα πλαίσια του πράσινου σχεδιασμού. Ακόμα, ο τουρισμός πέρα από τη συμβολή του στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και στη διατήρηση σημαντικών φυσικών περιοχών. Με τον κατάλληλο χωροταξικό σχεδιασμό μπορεί να επιτευχθεί η προβολή και ανάδειξη του τουριστικού τοπίου με τέτοιο τρόπο, ώστε η ίδια η διαδικασία του τουρισμού να προστατεύει το τοπίο. Η προσπάθεια εύρεσης κατάλληλων μέσων ώστε να ενισχύσουν ή

και να αναπτύξουν οι τουρίστες οικολογική συνείδηση, σε συνδυασμό με τη δημιουργία οργανωμένων χώρων προβολής του φυσικού τοπίου συμβάλλουν στην ανάδειξή του και παράλληλα στην προστασία σημαντικών οικολογικά περιοχών. (Ηλιοπούλου, 2015 · Βαγενά, Λάγα, Πετρούτσου, 2015

2. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ: ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η διατήρηση, η ανάδειξη, αλλά και η προστασία του τοπίου προσεγγίστηκαν διαχρονικά μέσα από διάφορα ντοκουμέντα πολιτικής, από τα οποία άλλα αποτέλεσαν απλώς κείμενα – αναφορές χωρίς καμία θεσμική ισχύ και άλλα εντάχθηκαν επίσημα τόσο στο διεθνές όσο και στο εθνικό δίκαιο, με δεσμευτικό ή μη χαρακτήρα. Στα περισσότερα από αυτά τα κείμενα πολιτικής, όπως αναφέρει και η Κουρούδη (2011), το τοπίο αναφέρεται έμμεσα μέσα από επιμέρους πολιτικές αναφορικά με τη γεωργία, τον πολιτισμό, το περιβάλλον, τον τουρισμό κ.ά. και προσεγγίζεται με έναν διαφορετικό και μονοδιάστατο τρόπο σε κάθε περίπτωση είτε ως φυσικό, είτε ως αγροτικό, είτε ως πολιτιστική κληρονομιά. Εξαιρέση αποτελούν σε κάποιες περιπτώσεις νομικά κείμενα στα οποία ο όρος «τοπίο» προσδιορίζεται με σαφήνεια και αποτελεί ταυτόχρονα αυτοτελές αντικείμενο προστασίας. Παρακάτω επισημαίνονται τα σημαντικότερα ντοκουμέντα στο διεθνές και στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο, αναφορικά με το τοπίο.

2.1. ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Αρχικά, αναφέρονται τα κυριότερα κοινοτικά νομοθετικά κείμενα στα εδάφια των οποίων εντοπίζεται ως αντικείμενο αναφοράς η προστασία και η διαχείριση του τοπίου. Πρόκειται για κείμενα που βρίσκονται στην κορυφή της ιεράρχησης του νομοθετικού συστήματος και αποτελούν Κανονισμούς, Οδηγίες και Αποφάσεις των ευρωπαϊκών οργάνων, τις οποίες τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποχρεούνται να ενσωματώνουν στην εθνική τους νομοθεσία, όπως:

⇒ Ο Κανονισμός 797/1985 του Συμβουλίου της 12^{ης} Μαρτίου 1985 (ΕΕ L 93 της 30/03/1985) με το συνοδευόμενο διορθωτικό (ΕΕ L 210 της 07/08/1985) για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των γεωργικών διαρθρώσεων, στον οποίο η έννοια του τοπίου εμφανίζεται για πρώτη φορά ως στοιχείο των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών (άρθρο 19, παρ. 2) και η τροποποίησή του με τον Κανονισμό 1760/1987 του Συμβουλίου της 15^{ης} Ιουνίου 1987 (ΕΕ L 167 της 26/06/1987), όπου πλέον γίνεται αναφορά στη διατήρηση του τοπίου στα άρθρα με τίτλο «*Ενισχύσεις εντός των ευαίσθητων περιοχών από πλευράς προστασίας του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων καθώς και από πλευράς διατήρησης της υπαίθρου και του τοπίου*». Ο παραπάνω κανονισμός έπειτα από μία σειρά τροποποιήσεων, αντικαταστάθηκε από τον Κανονισμό 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2013 (ΕΕ L 347 της

20/12/2013), για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης. Το τοπίο αντιμετωπίζεται και εδώ ως ξεχωριστό στοιχείο του χώρου και λαμβάνεται υπόψη η βελτίωσή του μέσω των γεωργικών πρακτικών. Πιο συγκεκριμένα εντός του κειμένου αναφέρεται ως προτεραιότητα της Ένωσης για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου, «η αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση της βιοποικιλότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών Natura 2000, και εντός των περιοχών που αντιμετωπίζουν φυσικά ή άλλα ειδικά μειονεκτήματα, της γεωργίας υψηλής φυσικής αξίας και της κατάστασης των ευρωπαϊκών τοπίων». Ακόμη, προωθούνται μελέτες και επενδύσεις σχετικές με τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση των αγροτικών τοπίων και τόπων με υψηλή φυσική αξία και ενθαρρύνεται η συνεργασία διαφόρων φορέων σχετικά με τη διατήρηση των γεωργικών τοπίων.

⇒ Η Οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 1985 (ΕΕ L 175 της 05/07/1985) για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, η οποία τροποποιήθηκε με τις Οδηγίες 97/11/ΕΚ (ΕΕ L 73 της 14/03/1997), 2003/35/ΕΚ (ΕΕ L 156 της 25/06/2003), 2009/31/ΕΚ (ΕΕ L 140 της 05/06/2009) και 2011/92/ΕΕ (ΕΕ L 26 της 28/01/2012) με το συνοδευόμενο διορθωτικό αυτής (ΕΕ L 174 της 03/07/2015). Τόσο στο αρχικό κείμενο της Οδηγίας, όσο και στη τροποποίησή της το τοπίο αποτελεί ξεχωριστό και αυτόνομο στοιχείο του περιβάλλοντος που χρήζει προστασίας και για το οποίο είναι απαραίτητη η εκτίμηση των επιπτώσεων των προτεινόμενων σχεδίων. Ακόμη τονίζεται στο Παράρτημα IV, πως είναι απαραίτητη η «περιγραφή των στοιχείων του περιβάλλοντος που ενδέχεται να θιγούν σημαντικά από το προτεινόμενο έργο, συμπεριλαμβανομένων ειδικότερα του πληθυσμού, της πανίδας, της χλωρίδας του εδάφους, του νερού, του αέρα, των κλιματικών παραγόντων, των υλικών αγαθών, μεταξύ των οποίων η αρχιτεκτονική και αρχαιολογική κληρονομιά, του τοπίου, καθώς και η περιγραφή της αλληλεπίδρασης των παραγόντων αυτών».

⇒ Η Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1992 (ΕΕ L 206 της 22/07/1992) για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, η οποία είναι γνωστή και ως Οδηγία NATURA/ΦΥΣΗ 2000. Η συγκεκριμένη Οδηγία έχει ως σκοπό «να συμβάλει στην προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας, μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας χλωρίδας και πανίδας στο ευρωπαϊκό έδαφος των κρατών μελών όπου εφαρμόζεται η

συνθήκη». Όσον αφορά το τοπίο στο άρθρο 10 επισημαίνεται ότι «τα κράτη μέλη, όταν το κρίνουν αναγκαίο, στα πλαίσια των εθνικών πολιτικών διευθέτησης και ανάπτυξης του εδάφους, και ειδικότερα για να καταστήσουν το δίκτυο Natura 2000 συνεκτικότερο οικολογικά, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να προωθήσουν τη διαχείριση στοιχείων του τοπίου στα οποία αποδίδεται πρωταρχική σημασία για την άγρια πανίδα και χλωρίδα».

⇒ Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001 (ΕΕ L 197 της 21/07/2001) σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, μέσω της εκπόνησης περιβαλλοντικής μελέτης. Αναφορικά με το τοπίο τονίζεται ότι η περιβαλλοντική μελέτη απαιτείται να παρέχει πληροφορίες σχετικά με «τις ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων θεμάτων όπως η βιοποικιλότητα, ο πληθυσμός, η υγεία των ανθρώπων, η πανίδα, η χλωρίδα, το έδαφος, τα ύδατα, ο αέρας, οι κλιματικοί παράγοντες, τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, η πολιτιστική κληρονομιά συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς, το τοπίο και οι σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων» και να λαμβάνει υπόψη ως κριτήριο για τον καθορισμό της σημασίας των επιπτώσεων στο περιβάλλον «τις επιπτώσεις σε περιοχές ή τοπία τα οποία απολαύουν αναγνωρισμένου καθεστώτος προστασίας σε εθνικό, κοινοτικό ή διεθνές επίπεδο».

⇒ Η Απόφαση 1386/2013/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Νοεμβρίου 2013 (ΕΕ L 354 της 28/12/2013) σχετικά με γενικό ενωσιακό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον έως το 2020 «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας», το οποίο αποτελεί το 7^ο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον. Στη συγκεκριμένη απόφαση το τοπίο αναφέρεται είτε ως «πολιτισμικό» στο 1^ο Στόχο προτεραιότητας «Προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης», όπου τονίζεται η ανάγκη δημιουργίας μίας ενωσιακής πολιτικής στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας και της συνοχής, καθώς αυτοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο «στη διατήρηση των φυσικών πόρων, ιδιαίτερα της καλής ποιότητας των υδάτων και του εδάφους, καθώς και της βιοποικιλότητας και της πολυμορφίας των πολιτισμικών τοπίων», είτε ως «αστικό» στον 8^ο Στόχο προτεραιότητας «Ενίσχυση της αειφορίας των πόλεων της Ένωσης», στον οποίο επισημαίνεται: «Η αυξανόμενη αστικοποίηση της Ένωσης έχει αυξήσει την

ευαισθητοποίηση για τη σημασία του φυσικού περιβάλλοντος σε αστικές περιοχές. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας μέσω δράσεων όπως η επαναφορά της φύσης στο αστικό περιβάλλον και η διαμόρφωση του αστικού τοπίου καθίσταται όλο και πιο εμφανής (...)».

Παράλληλα, εντοπίζεται ένας αρκετά σημαντικός αριθμός Διεθνών Συμβάσεων που αναφέρονται στο τοπίο, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο σε κάθε περίπτωση και με τις περισσότερες από αυτές να έχουν ισχύ και σε εθνικό επίπεδο, καθώς έχουν κυρωθεί με νόμο βάσει του άρθρου 28, παρ. 1 του Συντάγματος της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται οι σημαντικότεροι σταθμοί της ανάδυσης του όρου «τοπίο» στα νομικά κείμενα του διεθνούς δικαίου με τη μορφή των Συμβάσεων, τους οποίους αποτελούν:

⇒ Η Διεθνής Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς ή αλλιώς Διεθνής Σύμβαση των Παρισίων, η οποία υπεγράφη στη Γαλλία στις 23/22/1972 και κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 1126/03-02-1981 (ΦΕΚ 32/Α/10-02-1981). Πρόκειται για το πρώτο νομικό κείμενο με εξειδικευμένη προσέγγιση της έννοιας του τοπίου, στο οποίο σύμφωνα με το άρθρο 1, ορίζονται ως τοπία τα «*έργα του ανθρώπου ή συνδυασμός έργων του ανθρώπου και της φύσεως, καθώς και εκτάσεις περιλαμβανομένων και των αρχαιολογικών χώρων, οι οποίες έχουν παγκόσμια αξία από ιστορική, αισθητική, εθνολογική και ανθρωπολογική άποψη*».

⇒ Η Σύμβαση Benelux για την διατήρηση της φύσης και την προστασία του τοπίου, η οποία υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 08/06/1982 μεταξύ των Κυβερνήσεων του Βελγίου, της Ολλανδίας και του Λουξεμβούργου και αποτελεί ένα περιφερειακής ισχύος κείμενο το οποίο αναφέρεται ρητά στον όρο τοπίο (Σεραφειμίδα, 2012). Η Σύμβαση αφορά την κοινή δράση των παραπάνω κυβερνήσεων για τις διασυνοριακές τους φυσικές περιοχές και τα τοπία, μέσω της περαιτέρω ανάπτυξης των εννοιών «προστασία» και «διαχείριση» και του καθορισμού των κριτηρίων που πρέπει να πληρούνται από αυτές τις περιοχές και τα τοπία για την προστασία και τη διαχείρισή τους (άρθρο 3). Το τοπίο ορίζεται στο άρθρο 1 της Σύμβασης ως «*ένα από τμήμα γης που προσδιορίζεται από τη σχέση και την αλληλεπίδραση διαφόρων παραγόντων: το έδαφος, το ανάγλυφο, το νερό, το κλίμα, η χλωρίδα, η πανίδα και ο άνθρωπος. Μέσα σε μία προσδιορισμένη ενότητα τοπίου, αυτά τα φαινόμενα δημιουργούν μία μορφή, ως αποτέλεσμα του συνδυασμού φυσικών, πολιτιστικών, ιστορικών, λειτουργικών και*

οπτικών πτυχών. Το τοπίο μπορεί να θεωρηθεί ως η αντανάκλαση της στάσης της κοινότητας στο φυσικό περιβάλλον και του τρόπου με τον οποίο ενεργεί σε αυτό».

- ⇒ Η Σύμβαση για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης ή αλλιώς Σύμβαση της Γρανάδας, η οποία υπεγράφη στην Γρανάδα (Ισπανία) στις 03/10/1985 και κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 2039/13-04-1992 (ΦΕΚ 61/Α/13-04-1992). Η αναφορά στο τοπίο εντός του κειμένου, σύμφωνα με την Κουρούδη (2011), γίνεται με έμμεσο τρόπο ως στοιχείο των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων. Στο άρθρο 1 της Σύμβασης ορίζονται τα αρχιτεκτονικά σύνολα ως *«ομοιογενή σύνολα αστικών ή αγροτικών κατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν ενότητες που να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά»* και οι τόποι ως *«σύνθετα έργα του ανθρώπου και της φύσης, εν μέρει κτισμένα, τα οποία αποτελούν εκτάσεις τόσο χαρακτηριστικές και ομοιογενείς, ώστε να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά και τα οποία είναι σημαντικά λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού και τεχνικού τους ενδιαφέροντος».*
- ⇒ Ο Μεσογειακός Χάρτης Τοπίου ή Χάρτης της Σεβίλλης, ο οποίος υιοθετήθηκε το 1993 και βασίστηκε στο γεγονός ότι το τοπίο είναι *«μία ουσιαστική έννοια της καθημερινής ζωής και ένα σημαντικό στοιχείο της ενίσχυσης της πολιτιστικής ταυτότητας των ανθρώπων της Ευρώπης».* Ορίζει επίσης το μεσογειακό τοπίο ως *«μία πραγματικότητα δομημένη σε ένα φυσικό υπόστρωμα όπου τα σημάδια της ανθρώπινη παρέμβαση είναι έντονα και ταυτόχρονα ως ένα θεμελιώδη πόρο για την καθοδήγηση και την εφαρμογή του περιβαλλοντικού και περιφερειακού σχεδιασμού και των πολιτικών διαχείριση της κληρονομιάς».* Σημαντικές είναι επίσης και οι προτάσεις που διατυπώνονται στα πλαίσια του Μεσογειακού Χάρτη Τοπίου, η οποίες αφορούν την συμπερίληψη της διάστασης του τοπίου στα δημόσια σχέδια, προγράμματα και έργα, στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στο χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό και στην προστασία της φυσικής και πολιτισμικής κληρονομιάς. (Zoido Naranjo, 1998)
- ⇒ Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου ή Σύμβαση της Φλωρεντίας, η οποία υπεγράφη στη Φλωρεντία στις 20/10/2000 και κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 3827/25-02-2010 (ΦΕΚ 30/Α/25-02-2010). Πρόκειται για το αμέσως επόμενο νομικό κείμενο

δεσμευτικού χαρακτήρα αποκλειστικά για το τοπίο μετά τη Διεθνή Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς (1972), το οποίο στοχεύει στην προστασία, τη διαχείριση και το σχεδιασμό όχι μόνο των τοπίων ιδιαίτερου κάλλους, αλλά στο σύνολο των φυσικών, αγροτικών, αστικών και περιαστικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων τόσο των αξιόλογων και μη τοπίων όσο και των υποβαθμισμένων. Στο άρθρο 1 της Σύμβασης ορίζεται ως τοπίο «μία περιοχή, όπως γίνεται αντιληπτή από τους ανθρώπους, της οποίας ο χαρακτήρας είναι το αποτέλεσμα της δράσης και αλληλεπίδρασης των φυσικών και/ή ανθρώπινων παραγόντων», ενώ παράλληλα διατυπώνονται, για πρώτη φορά μέσα από ένα νομικό κείμενο, συγκεκριμένοι ορισμοί για την «πολιτική τοπίων», τους «στόχους ποιότητας τοπίων», την «προστασία τοπίων», τη «διαχείριση τοπίων» και το «σχεδιασμό τοπίων». Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως η Σύμβαση, στο άρθρο 5, καλεί τα κράτη – μέλη να αναγνωρίσουν το τοπίο ως ένα απαραίτητο συστατικό στοιχείο του ανθρώπινου περιβάλλοντος ως μια έκφραση της ποικιλίας της κοινής πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς τους, και ως θεμέλιο της ταυτότητάς τους, ενώ παράλληλα ορίζει τα μέτρα εκείνα που τα κράτη – μέλη πρέπει να συμπεριλάβουν στο νομικό τους πλαίσιο.

2.2. ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Από το 1950 και έπειτα το τοπίο προσεγγίζεται μέσα από πληθώρα διατάξεων σχετικών με την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, των αρχαιοτήτων και της πολιτιστικής κληρονομιά, αλλά και μέσω της περιβαλλοντικής, χωροταξικής και πολεοδομικής νομοθεσίας. Το μοναδικό νομικό κείμενο που ασχολείται αποκλειστικά με το τοπίο είναι ο Ν. 3827/2010, ο οποίος επικυρώνει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου και αποτελεί την ακριβή μετάφραση αυτής. Ωστόσο, ελάχιστες είναι οι πολιτικές που έχουν εναρμονιστεί και προσαρμόσει τις κατευθύνσεις του συγκεκριμένου νόμου στις διατάξεις τους, με αποτέλεσμα το θεσμικό πλαίσιο της χώρας μας να στερείται μίας ολοκληρωμένης πολιτικής για το τοπίο. (Βλαντού, 2010 · Μπεριάτος, 2013) Τα σημαντικότερα νομικά κείμενα του εθνικού δικαίου, τα οποία αναφέρονται στο τοπίο είναι τα εξής:

⇒ Ο Ν. 1469/02-08-1950, «Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830» (ΦΕΚ 169/Α/07-08-1950), στον οποίο η έννοια του τοπίου ταυτίζεται με αυτή του τόπου. Με το νόμο αυτό προβλέπεται ο

χαρακτηρισμός των τόπων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, που χρήζουν ειδικής προστασίας, μέσω των πράξεων του Υπουργού Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας. Η αρμοδιότητα του χαρακτηρισμού των Τόπων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους ανατέθηκε αργότερα στο Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος με το υπ' αριθ. 161/30-04-1984 Προεδρικό Διάταγμα, «Ανακατανομή των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων Πολιτισμού και Επιστημών και Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 54/Α/30-04-1984). Έπειτα το Υπουργείο σε συνεργασία με το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο υλοποίησε το πρόγραμμα «Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων Προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ)» (1996-1999), με αποτέλεσμα να θεσμοθετηθούν εκατοντάδες περιοχές ως ΤΙΦΚ.

- ⇒ Το Νομοθετικό Διάταγμα (ΝΔ) 996/02-10-1971, «Περί αντικατάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών του ΝΔ 86/1969 περί Δασικού Κώδικος και Κωδικοποιήσεως των υπ' αριθ. 871/1971 και 919/1971 ΝΔ/των» (ΦΕΚ 192/Α/06-10-1971), όπου εμφανίζεται για πρώτη φορά ο όρος «τοπίο» στη θέση του «τόπου». Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 3, ως αντικατάσταση του άρθρου 78 και στην παράγραφο 2 αναφέρεται σχετικά με το τοπίο πως «*Δάση ή φυσικά τοπία ... έχοντα όμως ιδιαίτεραν, αισθητικήν, υγιεινήν και τουριστικήν σημασία, ως και τοιαύτην επιβάλλουσαν την προστασία της πανίδος, χλωρίδος και του ιδιαίτερου φυσικού των κάλλους, δύναται να κηρύσσονται ... ως «αισθητικά δάση», ήτοι ως δάση αναψυχής, υγείας και περιπάτου ή τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους*».
- ⇒ Ο Ν. 998/28-12-1979, «Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας» (ΦΕΚ 289/Α/29-12-1979), όπως αυτός τροποποιήθηκε με τις διατάξεις των Νόμων 3208/24-12-2003 (ΦΕΚ 303/Α/24-12-2003), 3698/02-10-2008 (ΦΕΚ 198/Α/02-10-2008), 3818/16-02-2010 (ΦΕΚ 17/Α/16-02-2010), 3889/14-10-2010 (ΦΕΚ 182/Α/14-10-2010), 4280/08-08-2014 (ΦΕΚ 159/Α/08-08-2014) και 4467/13-04-2017 (ΦΕΚ 56/Α/14-04-2017). Αναφορά στο τοπίο γίνεται αποκλειστικά στο άρθρο 57, παράγραφο 1, όπου τονίζεται η ανάγκη αποκατάστασης του τοπίου στο δάσος ή τη δασική έκταση από τις μεταλλευτικές και λατομικές εργασίες. Συγκεκριμένα αναφέρεται το εξής: «*...καθορίζονται δε συγχρόνως και οι υποχρεώσεις του ερευνητού δια την προστασίαν του δασικού περιβάλλοντος και την αποκατάσταση του τοπίου και της δασικής βλαστήσεως μετά το πέρας της ερεύνης...*».

- ⇒ Ο Ν. 1650/15-10-1986, «Για την προστασία του περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 160/Α/16-10-1986), ο οποίος αναφέρεται στο τοπίο ως ξεχωριστό πλέον στοιχείο του περιβάλλοντα χώρου ορίζοντάς το, στο άρθρο 2, ως «κάθε δυναμικό σύνολο βιοτικών και μη βιοτικών παραγόντων και στοιχείων του περιβάλλοντος που μεμονωμένα ή αλληλοεπιδρώντας σε συγκεκριμένο χώρο συνθέτουν μια οπτική εμπειρία». Οι τροποποιήσεις ή/και συμπληρώσεις των διατάξεων του νόμου αυτού από το Ν. 2742/07-10-1999, «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 207/Α/07-10-1999) και το Ν.3937/29-03-2011, «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 60/Α/31-03-2011), δεν άλλαξαν τον ευρύ ορισμό της έννοιας του τοπίου. Επιπλέον αναφορά στο τοπίο γίνεται στο Κεφάλαιο Δ' «Προστασία της φύσης και του τοπίου», όπου καθορίζονται τα κριτήρια επαναχαρακτηρισμού και οι αρχές προστασίας για τους προστατευόμενους φυσικού σχηματισμούς, τα προστατευόμενα τοπία και τα προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 5 του Ν.3937/29-03-2011, που ισχύει μέχρι σήμερα.
- ⇒ Ο Ν. 2742/07-10-1999, «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 207/Α/07-10-1999), όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Ν. 4447/23-12-2016, «Χωρικός σχεδιασμός - Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 241/Α/23-12-2016). Το τοπίο και η ανάγκη προστασίας του αναφέρεται με ρητό τρόπο στις διατάξεις και των δύο αυτών νομικών κειμένων ως μία από τις κυριότερες αρχές που θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε όλα τα επίπεδα του χωροταξικού σχεδιασμού. Όσον αφορά τα Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης που υλοποιήθηκαν βάσει των διατάξεων αυτού του νόμου, παρατηρείται έντονη η αναφορά του τοπίου στο σύνολο των κατευθύνσεων του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ) (ΦΕΚ 128/Α/03-07-2008), σε αντίθεση με τα Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ), στις κατευθύνσεις των οποίων το τοπίο δεν διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο, καθώς δεν εξειδικεύονται περαιτέρω οι στόχοι του ΓΠΧΣΑΑ σχετικά με αυτό. Εξαίρεση θα μπορούσε να αποτελέσει το ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ, το οποίο αναφέρεται στην αρμονική ένταξη των αιολικών εγκαταστάσεων στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και στο τοπίο, στην πρόληψη της αλλοίωσης του τοπίου και στην αποκατάσταση της αισθητικής του, εστιάζοντας περισσότερο στα κριτήρια ένταξης των αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο του Παραρτήματος IV. Η απουσία

εξειδικευμένων κατευθύνσεων αναφορικά με το τοπίο παρατηρείται και στα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ), γεγονός που θα μπορούσε να δικαιολογηθεί λόγω της προγενέστερης εκπόνησής τους από το ΓΠΧΣΑΑ. Ωστόσο, στις προδιαγραφές για την αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευσής τους, δίνεται έμφαση στην ανάγκη ενσωμάτωσης των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο εντός του κειμένου των ΠΠΧΣΑΑ σε μία ειδική ενότητα αποκλειστικά για την μελέτη του τοπίου, η οποία θα στοχεύει στην αναγνώριση, καταγραφή και τυπολόγηση του τοπίου της αντίστοιχης Περιφέρειας σε ζώνες.

⇒ Ο Ν. 4067/09-04-2012, «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός» (ΦΕΚ 79/Α/09-04-2012), ο οποίος ορίζει, στο άρθρο 6 «Προστασία αρχιτεκτονικής και φυσικής κληρονομιάς», τη διαδικασία κατά την οποία ένα τοπίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως περιοχή που χρήζει ιδιαίτερης προστασίας, ενώ παράλληλα στο άρθρο 40, προωθούνται έργα απαραίτητα για τη λειτουργία των περιαστικών δασών, πάρκων και αλσών που συντηρούν και εμπλουτίζουν τη βλάστηση, καθώς υποστηρίζεται ότι αυτά βελτιώνουν την αισθητική του τοπίου και την ποιότητα ζωής των ανθρώπων.

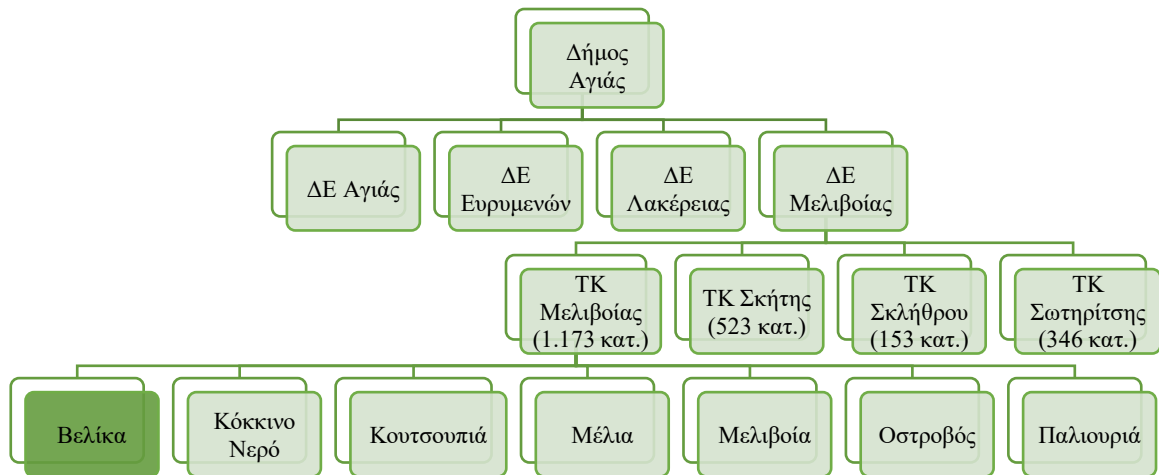
Συμπερασματικά, από την παραπάνω ανάλυση του θεσμικού πλαισίου, παρατηρείται ότι σε διεθνές επίπεδο το τοπίο αναγνωρίζεται ως πολιτισμικό αγαθό και το ενδιαφέρον για την προστασία και διαχείρισή του είναι έντονο. Σε εθνικό επίπεδο, παρά το γεγονός ότι οι παλαιότερες διατάξεις αναφέρονταν στην έννοια του τοπίου αποκλειστικά για τα μοναδικά και υψηλής αξίας τοπία, αργότερα από την υιοθέτηση (αν και καθυστερημένα) των αρχών της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο και έπειτα, γίνεται λόγος για την ανάδειξη της σημασίας όλων των τοπίων ανεξαιρέτως. Ακόμη, το πλήθος των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας που αναφέρονται στο τοπίο αναδεικνύουν την τάση ενσωμάτωσης της προστασίας του στο σχεδιασμό. Παρόλα αυτά, η εφαρμογή όλων αυτών των διατάξεων κρίνεται προβληματική, κυρίως λόγω του γεγονότος ότι οι μηχανισμοί εφαρμογής τους χαρακτηρίζονται από ασυμβατότητα και μη εναρμονισμό με το σύνολο της πολεοδομικής, χωροταξικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας και πολιτικής.

Β' ΜΕΡΟΣ: ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ Η ΒΕΛΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕ ΛΑΡΙΣΑΣ**3. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ**

Η περιοχή μελέτης περιλαμβάνει το εγκεκριμένο σχέδιο του οικισμού Βελίκας, το οποίο εγκρίθηκε με το από 17-11-1999 Προεδρικό Διάταγμα, «Έγκριση πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας του Δήμου Μελιβοίας (τέως κοινότητες Μελιβοίας και Κ. Σωτηρίτσας) (Ν. Λαρίσης) και των οικισμών Βελίκας του ίδιου Δήμου και καθορισμός οριογραμμών ρεμάτων» (ΦΕΚ 898/Δ/15-12-1999), με τα στοιχεία εκείνα του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου, τόσο εντός όσο και εκτός του οικιστικού χώρου, που αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη της περιοχής. Η περιοχή μελέτης βρίσκεται βορειοανατολικά της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στην παράκτια περιοχή της Περιφερειακής Ενότητας (ΠΕ) Λάρισας και πιο συγκεκριμένα στην κοιλάδα του Αγιοκάμπου, η οποία σχηματίζεται μεταξύ των ορεινών όγκων του Κισσάβου (Όσσας) και του Μαυροβουνίου.

Ο οικισμός της Βελίκας, βάσει του Ν. 3852/04-06-2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α/07-06-2010), με το οποίο μεταρρυθμίστηκε η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας, εντάσσεται διοικητικά στο Δήμο Αγίας της ΠΕ Λάρισας. Ο Δήμος Αγίας αποτελείται από τέσσερις Δημοτικές Ενότητες (ΔΕ), από τις οποίες η Βελίκα ανήκει στη ΔΕ Μελιβοίας και πιο συγκεκριμένα στην μεγαλύτερη πληθυσμιακά κοινότητα αυτής, τη Τοπική Κοινότητα (ΤΚ) Μελιβοίας, με πληθυσμό 1.173 κατοίκους, βάσει της Απογραφής Πληθυσμού – Κατοικιών 2011, της ΕΛΣΤΑΤ.

Σχήμα 3.1: Διοικητική διαίρεση του Δήμου Αγιάς

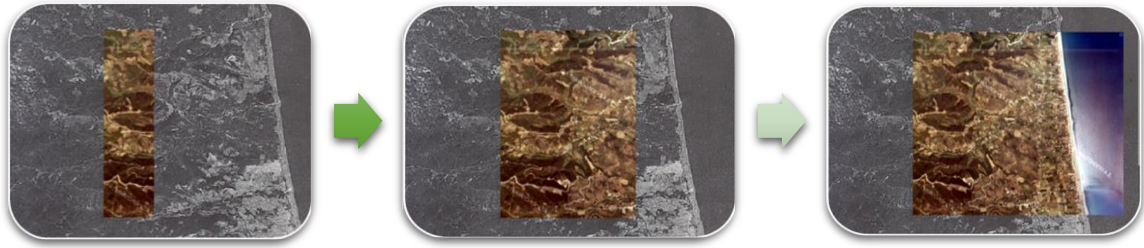

Πηγή: Πρόγραμμα Καλλικράτης (ΦΕΚ 87/Α/07-06-2010), ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την πληθυσμιακή εξέλιξη των οικισμών της Ελλάδας την περίοδο 1961 – 2001, παρατηρείται πως η περιοχή μελέτης – η Βελίκα απογράφεται για πρώτη φορά ως οικισμός το 1971 με πληθυσμό μόλις 12 κατοίκους. Μέχρι και εκείνη την περίοδο αποτελούσε μία περιοχή που το μεγαλύτερο μέρος της έκτασής της, αν όχι όλο, καταλάμβαναν οι αγροτικές και οι αδόμητες «παρθενικές» εκτάσεις. Αργότερα, άρχισε να γίνεται εμφανής η δυναμική και ανεξέλεγκτη ανάπτυξή της, ιδιαίτερα στην παραλιακή της ζώνη, καθώς μεγάλο μέρος των αγροτικών και αδόμητων εκτάσεων αντικαθίστανται από παραθεριστικές κατοικίες, τουριστικές εγκαταστάσεις και χώρους αναψυχής, λόγω της αυξημένης ζήτησης για παραθεριστική – β' κατοικία.

Αυτή η έντονη παρέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα, κατά τη διάρκεια των ετών, η οποία χαρακτηρίζονταν από τον κατακερματισμό της γης και την καταπάτηση των ρεμάτων για τη δημιουργία αγροτεμαχίων και νέου οδικού δικτύου, με την παράλληλη αύξηση των φαινομένων της αυθαίρετης και άναρχης δόμησης συνετέλεσαν στη δημιουργία του σημερινού οικισμού της Βελίκας.

Εικόνα 3.1: Εξέλιξη της περιοχής μελέτης κατά τη διάρκεια των ετών 1945 – 2009

Πηγή: Αεροφωτογραφία ΓΥΣ, 1945, Ορθοφωτοχάρτης Κτηματολογίου, 2007 – 2009, Ιδία επεξεργασία στο πρόγραμμα ERDAS IMAGINE 2011-LPS

3.1. ΓΕΝΙΚΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου όλων των οικισμών για την επίτευξη της συμπληρωματικότητάς τους, την ανάδειξη των βασικών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους και την κάλυψη των αναγκών τους, αποτελεί έναν από τους κυριότερους στόχους του αναπτυξιακού σχεδιασμού, αναφορικά με τη διάρθρωση και ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου της κάθε Περιφέρειας. Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Θεσσαλίας, το οποίο εγκρίθηκε με την υπ' αριθ. 25292/25-06-2003 απόφαση της Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, «Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας» (ΦΕΚ 1484/Α/10-10-2003), οι οικισμοί κατατάσσονται σε πέντε επίπεδα, ανάλογα με το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν στα πλαίσια του αναπτυξιακού σχεδιασμού της Περιφέρειας και ιεραρχούνται ανάλογα με το μέγεθος και το επίπεδο των εξυπηρετήσεων που μπορούν να παρέχουν τόσο στις γύρω περιοχές, όσο και για την κάλυψη των δικών τους αναγκών

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί το γεγονός πως το ισχύον μέχρι και σήμερα ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Θεσσαλίας, αναφορικά με την ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου και τις οικιστικές εξαρτήσεις, ακολουθεί τις διατάξεις του Προγράμματος Καποδίστρια (Ν. 2539/04-12-1997 – ΦΕΚ 244/Α/04-12-1997), καθώς είναι προγενέστερο του Προγράμματος Καλλικράτης (Ν. 3852/04-06-2010 – ΦΕΚ 87/Α/07-06-2010). Ωστόσο, οι κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Θεσσαλίας δύναται να τροποποιηθούν βάσει των νεότερων θεσμικών ρυθμίσεων, καθώς ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η μελέτη

«Αξιολόγηση, αναθεώρηση και εξειδίκευση του Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας» και ειδικότερα το Α2 στάδιο αυτής.

Όσον αφορά την περιοχή μελέτης, ο οικισμός της Βελίκας κατατάσσεται στο 5^ο επίπεδο, το χαμηλότερο, του οικιστικού δικτύου και εξαρτάται από τους οικισμούς του 4^{ου} επιπέδου, καθώς πρόκειται για έναν μικρό πληθυσμιακά οικισμό με στοιχειώδεις εξυπηρετήσεις. Στο 4^ο επίπεδο της ιεράρχησης συναντώνται οι οικισμοί Κάτω Σωτηρίτσα και Δήμητρα. Ωστόσο, ο οικισμός της Βελίκας εξαρτάται άμεσα από την Κάτω Σωτηρίτσα, έδρα του καποδιστριακού Δήμου Μελιβοίας (νυν ΔΕ Μελιβοίας), κυρίως λόγω της εύκολης προσπελασιμότητας σε αυτή, αλλά και του μεγάλου αριθμού εξυπηρετήσεών της (ΔΕΥΑΔ Μελιβοίας, Περιφερειακό ιατρείο που λειτουργεί μόνο το καλοκαίρι, κτίριο ΟΤΕ κ.ά.). Εν συνεχεία η Κάτω Σωτηρίτσα εξαρτάται από την Αγιά, η οποία εντάσσεται στους οικισμούς 3^{ου} επιπέδου και ανήκει στην ευρύτερη επιρροή της Λάρισας. Ενδεικτικά κάποιες από τις υπηρεσίες που εδρεύουν στην Αγιά και εξυπηρετούν το σύνολο των οικισμών του Δήμου, επομένως και την περιοχή μελέτης, είναι: Δασαρχείο, Γραφείο Αγροτικής Ανάπτυξης, Κτηνιατρείο, Κέντρο Υγείας, Λύκειο, Δ.Ο.Υ, Υποθηκοφυλακείο, Ειρηνοδικείο, Αστυνομικό Τμήμα, Πυροσβεστική Υπηρεσία.

Σχήμα 3.2: Θέση και ρόλος των οικισμών της Δημοτικής Ενότητας Μελιβοίας στην Περιφέρεια

Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 1484/Α/10-10-2003), Ιδία επεξεργασία

4. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται οι κυριότερες κατευθύνσεις – ρυθμίσεις, εξειδικευμένες ή μη, του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού αναφορικά με την περιοχή μελέτης. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τον υπερκείμενο σχεδιασμό παρουσιάζονται οι κατευθύνσεις των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), οι οποίες λαμβάνονται υπόψη και εξειδικεύονται περαιτέρω από το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας. Ακολουθούν οι ρυθμίσεις και υποδείξεις του υποκείμενου σχεδιασμού, οι οποίες αποτελούν και το θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης του οικισμού της Βελίκας και συγκεκριμένα εντοπίζονται στην εγκεκριμένη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), στο Σχέδιο Ανάπτυξης Περιοχών δευτέρας κατοικίας (ΣΧΑΠ) και στην εγκεκριμένη Πολεοδομική Μελέτη β' κατοικίας.

4.1. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΠΛΑΙΣΙΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

4.1.1. ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΕ (ΦΕΚ 2464/Β/03-12-2008)

Σύμφωνα με το Άρθρο 5 και το Διάγραμμα 1 του ΕΠΧΣΑΑ για τις ΑΠΕ, η περιοχή μελέτης ανήκει στις Περιοχές Αιολικής Καταλληλότητας (ΠΑΚ). Για τις περιοχές αυτές ως ειδικό κριτήριο χωροθέτησης αιολικών μονάδων δίνεται, , το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσοστό κάλυψης εδαφών, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει το 5% ανά Ο.Τ.Α. ή αλλιώς 0,66 τυπικές ανεμογεννήτριες/1000 στρέμματα (Άρθρο 7 – παράγραφος 1γ.), ενώ παράλληλα στο Παράρτημα IV αυτού περιγράφονται τα κριτήρια ένταξης των αιολικών εγκαταστάσεων στο τοπίο.

4.1.2. ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΦΕΚ 3155/Β/12-12-2013)

Σύμφωνα με το Διάγραμμα του ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό με τίτλο «*Χάρτης Βασικών Κατευθύνσεων Χωρικής Οργάνωσης του τουρισμού*», η περιοχή μελέτης εντάσσεται, με βάση την ένταση και το είδος της τουριστικής της ανάπτυξης, στην υποκατηγορία Α2, των αναπτυσσόμενων τουριστικά περιοχών. Πρόκειται για περιοχές που εμφανίζουν σημαντική δυναμική τουριστικής ανάπτυξης και προορίζονται κατά προτεραιότητα έναντι των άλλων τουριστικών δραστηριοτήτων για ολοκληρωμένες και οργανωμένες τουριστικές παρεμβάσεις με αναπτυξιακό χαρακτήρα και για περιοχές που χαρακτηρίζονται από συγκέντρωση ιδιαίτερων φυσικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών με παράλληλη περιορισμένη αξιοποίηση δυνητικά αξιόλογων τουριστικών πόρων. Στο Άρθρο 5 καθορίζονται οι κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης για όλες τις κατηγορίες περιοχών, συμπεριλαμβανομένης και της υποκατηγορίας Α2 όπου εμπίπτει η περιοχή μελέτης, από τις οποίες σημαντικότερες θεωρούνται οι εξής:

- ⇒ Προστασία, αποκατάσταση και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, με την αναγνώριση και συνδυασμένη προβολή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε περιοχής.
- ⇒ Ανάδειξη στοιχείων ταυτότητας και αναγνωρισιμότητας της περιοχής.
- ⇒ Ανάπτυξη ειδικών τουριστικών υποδομών και εγκαταστάσεων που εμπλουτίζουν και διευρύνουν το τουριστικό προϊόν.
- ⇒ Ανάληψη δράσεων αναβάθμισης του δομημένου χώρου, με πολεοδομικές παρεμβάσεις, όπως αναπλάσεις κοινόχρηστων χώρων με αύξηση των ελεύθερων χώρων και των χώρων πρασίνου και παροχή κινήτρων για αναπλάσεις ιδιωτικών χώρων.
- ⇒ Κατασκευή νέων, συμπλήρωση και αναβάθμιση υφιστάμενων τεχνικών, κοινωνικών (περίθαλψης και αθλητισμού), περιβαλλοντικών και πολιτιστικών υποδομών (μουσεία, κ.λπ.).
- ⇒ Αξιοποίηση των εκάστοτε τοπικών πόρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ανάπτυξη ειδικών – εναλλακτικών μορφών τουρισμού (αγροτουρισμού, περιηγητικού, πεζοπορικού, πολιτιστικού τουρισμού κ.λπ.).

- ⇒ Λήψη μέτρων για την έγκαιρη πρόληψη φαινομένων υποβάθμισης της ποιότητας των φυσικών και ανθρωπογενών πόρων.
- ⇒ Βελτίωση της προσβασιμότητας των δυσπρόσιτων τουριστικών πόρων.
- ⇒ Περιορισμός της κατασκευής νέων καταλυμάτων σε κατηγορίες 3, 4 και 5 αστέρων.
- ⇒ Σε εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών περιοχές, αύξηση της ελάχιστης απαιτούμενης επιφάνειας γηπέδου σε δέκα (10) στρέμματα και θέσπιση μέγιστης πυκνότητας 8, 9 και 10 κλινών/στρέμμα για ξενοδοχεία 5, 4 και 3 αστέρων, αντιστοίχως.

Ακόμη, με κριτήριο τα γεωμορφολογικά της χαρακτηριστικά και σύμφωνα με το άρθρο 4 – παράγραφος 4.2., η περιοχή μελέτης εμπίπτει στην υποκατηγορία Δ2, του παράκτιου χώρου, όπου αφορά τις περιοχές της ηπειρωτικής χώρας που εμπίπτουν εντός χερσαίας ζώνης πλάτους 350 μ. από τη γραμμή αιγιαλού και στην κατηγορία ΣΤ, των πεδινών και ημιορεινών περιοχών, όπου εντάσσονται οι περιοχές που δεν συμπεριλαμβάνονται στις κατηγορίες του παράκτιου χώρου και των ορεινών περιοχών. Ωστόσο, δεν καθορίζονται περαιτέρω κατευθύνσεις για αυτές τις κατηγορίες περιοχών, αλλά ισχύουν οι κατευθύνσεις που αναφέρθηκαν για την υποκατηγορία Α2.

4.1.3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ (ΦΕΚ 1484/Α/10-10-2003)

Σύμφωνα με το ΠΠΧΣΑΑ Περιφέρειας Θεσσαλίας, η χωρική δομή της Περιφέρειας διαρθρώνεται σε δύο Ζώνες Ανάπτυξης, την Ανατολική και τη Δυτική και σε Αναπτυξιακές Ενότητες οικιστικών κέντρων 3^{ου} επιπέδου, οι οποίες εξαρτώνται από τις Ζώνες Ανάπτυξης. Η περιοχή μελέτης εμπίπτει στη αναπτυξιακή ενότητα της ορεινής περιοχής της Όσσας και των παράλιων του Ν. Λάρισας (νυν Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας) με κέντρο την Αγιά. Οι κατευθύνσεις του ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας καθορίζονται στο πλαίσιο της χωρικής οργάνωσης του παραγωγικού συστήματος, όπου η περιοχή μελέτης εντοπίζεται στις κατευθύνσεις σχετικά με τον τουρισμό και των ειδικών κατηγοριών του χώρου, όπου οι κατευθύνσεις που σχετίζονται με την περιοχή μελέτης είναι αυτές που προβλέπονται για τον παράκτιο χώρο (Διάγραμμα 4 – «Γενικευμένες Ζώνες – Χρήσεις Γης – Ειδικές Κατηγορίες του Χώρου»).

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με τον τομέα του τουρισμού – β' κατοικίας, το ΠΠΧΣΑΑ διακρίνει δύο κατηγορίες περιοχών, με την περιοχή μελέτης να εντάσσεται στην

κατηγορία αυτών που εμφανίζουν ήδη έντονες τάσεις ανάπτυξης και κατά συνέπεια προβλήματα σύγκρουσης χρήσεων. Οι σημαντικότερες κατευθύνσεις που δίνονται για τη συγκεκριμένη κατηγορία είναι:

- ⇒ Αξιοποίηση του υπάρχοντος αποθέματος με την πολεοδόμηση των οικισμών καθώς και την προστασία και ανάδειξη διατηρητέων κτιρίων και παραδοσιακών συνόλων μέσω της επαναχρησιμοποίησης τους.
- ⇒ Ανάπτυξη εναλλακτικών ήπιων μορφών τουρισμού που θα έχει ως αποτέλεσμα την διεύρυνση χρονικά την τουριστικής περιόδου και χωρικά της τουριστικής ανάπτυξης.
- ⇒ Προβολή και αξιοποίηση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Τέλος, το ΠΠΧΣΑΑ διακρίνει τον παράκτιο χώρο σε πέντε χωρικές ενότητες, από τις οποίες η περιοχή μελέτης ανήκει σε αυτή των παράλιων της ΠΕ Λάρισας με επίκεντρο την ευρύτερη περιοχή του Αγιοκάμπου και κύριο χαρακτήρα την «αναψυχή». Αυτή η χωρική ενότητα χαρακτηρίζεται από έντονες τάσεις ανάπτυξης, κυρίως προς την κατεύθυνση της Β' κατοικίας, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται συμπτώματα υποβάθμισης. Η κατεύθυνση που δίνεται για τις περιοχές αυτές του παράκτιου χώρου επικεντρώνεται στον άμεσο σχεδιασμό μέσω της εκπόνησης Σχεδίου Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ), στοχεύοντας στη διατήρηση και ανάδειξη της φυσιογνωμίας της περιοχής, τον περιορισμό της εκτός σχεδίου δόμησης και την εκτόνωση της ζήτησης σε οργανωμένους υποδοχείς.

Θεωρείται η πιο σημαντική κατεύθυνση για τον καθορισμό και την οργάνωση των χρήσεων γης στο αστικό και εξωαστικό χώρο και την προστασίας του περιβάλλοντος, η οποία όμως μέχρι και σήμερα (Ιανουάριος 2018) δεν έχει εφαρμοστεί στην περιοχή μελέτης, καθώς δεν υπάρχει εγκεκριμένο ΣΧΟΟΑΠ για τη ΔΕ Μελιβοίας.

4.2. ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

4.2.1. ΖΩΝΗ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Στην περιοχή μελέτης θεσμοθετήθηκε ΖΟΕ σύμφωνα με το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθ. Γ. 68601/30-09-1991 «Καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου, κατωτάτου ορίου κατάτμησης και λοιπών όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφιστάμενων του έτους 1923, περιοχή του παραλιακού τμήματος των Κοινοτήτων Σκήτης, Σωτηρίτσας και Μελιβοίας (Ν.

Λάρισας)» (ΦΕΚ 750/Δ/29-10-1991) και τη συνοδευόμενη διόρθωση αυτού με το ΦΕΚ 194/Δ/27-02-1992. Το σύνολο της έκτασης της ΖΟΕ διακρίνεται σε δύο περιοχές ως εξής:

- ⇒ Περιοχή με στοιχείο 1, η οποία εκτείνεται κατά μήκος της παραλίας και περιλαμβάνει δασικές εκτάσεις που υπάγονται στις διατάξεις του ν. 998/1979 «περί προστασίας των δασών κλπ.» και καθορίζεται ως περιοχή β' κατοικίας.
- ⇒ Περιοχή με στοιχείο 2, η οποία περιλαμβάνει ζώνες προστασίας των ρεμάτων σε απόσταση 20 μέτρων από τις όχθες τους, γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας και δασικές εκτάσεις που υπάγονται στις διατάξεις του δασικού νόμου 998/79.

Ωστόσο, τα όρια αυτών των δασικών περιοχών και της γεωργικής γης δεν περιγράφονται αναλυτικότερα εντός του κειμένου της ΖΟΕ, αλλά ούτε διακρίνονται σχηματικά στο συνοδευόμενο χάρτη. Οι ρυθμίσεις και οι χρήσεις που καθορίζονται για κάθε μία από τις παραπάνω περιοχές παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4.1: Ρυθμίσεις της ΖΟΕ κατά περιοχή

Περιοχή	Επιτρεπόμενες χρήσεις	Όριο κατάτμησης	Παρέκκλιση κατάτμησης	Όροι δόμησης
1	Χρήση γενικής κατοικίας (ΠΔ/23-2-87, ΦΕΚ Δ/166), εκτός από επαγγελματικά εργαστήρια	4 στρ. και 8 στρ. για camping	ΠΔ/24-05-1985 (Δ/270), αρθ.1 παρ.2	Επιφάνεια δόμησης 120 τ.μ.
2	Μικρές αθλητικές εγκαταστάσεις, εγκαταστάσεις ημερήσιας αναψυχής, γεωργικές αποθήκες, φρεάτια, αντλιοστάσια, κατοικία μέχρι 120 τ.μ., κτίρια κοινής ωφέλειας και πρατήρια βενζίνης.	10 στρ.	4 στρ.	Συντελεστής Δόμησης 0,05
<p>Κοινές ρυθμίσεις για τις δύο περιοχές:</p> <p>α) Τα κτίρια τοποθετούνται σε απόσταση 20 μέτρων από τις όχθες των ρεμάτων, και</p> <p>β) Εφαρμόζονται κατά χρήση οι διατάξεις των ΠΔ/6-10-78 (Δ/538) και ΠΔ/24-5-85 (Δ/270).</p>				

Πηγή: Κορώνη, 2007, ΦΕΚ 194/Δ/27-02-1992

4.2.2. ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Εντός της παραπάνω ΖΟΕ εγκρίθηκε στην περιοχή μελέτης ΣΧΑΠ, με την υπ' αριθ. 87142/4921/22-08-1996 υπουργική απόφαση «Έγκριση Σχεδίου Ανάπτυξης Περιοχών δεύτερης κατοικίας (ΣΧΑΠ) μέσα σε εγκεκριμένη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) των Κοινοτήτων Σκήτης – Σωτηρίτσας και Μελιβοίας (Ν. Λάρισας)» (ΦΕΚ 1078/Δ/17-09-1996). Συγκεκριμένα, το ΣΧΑΠ απεικονίζει στο συνοδευόμενο διάγραμμα τα όρια των περιοχών που προβλέπεται να πολεοδομηθούν για παραθεριστική κατοικία, από αυτές που χαρακτηρίζονται ως περιοχές με στοιχείο 1 από τη ΖΟΕ και καθορίζει τις κατευθύνσεις που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την πολεοδόμηση ως εξής:

- ⇒ Διατήρηση και ανάδειξη της φυσιογνωμίας της περιοχής.
- ⇒ Οργάνωση της οικιστικής περιοχής σε διακεκριμένα οικιστικά σύνολα με δυνατότητα ανάπτυξης τους προς τις παρυφές των προσκείμενων λόφων.
- ⇒ Προστασία του χαρακτήρα της περιοχής και ιδιαίτερα του υδάτινου οικοσυστήματός της.
- ⇒ Πρόβλεψη κυκλοφοριακής μελέτης, για τον περιορισμό του παραλιακού οδικού άξονα και της διαμπερούς κυκλοφορίας δια μέσου της περιοχής, δημιουργία χώρων στάθμευσης και δικτύου πεζοδρόμησης.
- ⇒ Διαμόρφωση παραλιακής ζώνης για κοινόχρηστους χώρους με το μεγαλύτερο δυνατό βάθος.
- ⇒ Προστασία των παρακείμενων αρχαιολογικών χώρων, των δασών, των δασικών εκτάσεων, των ακτών και των δέλτα των χειμάρρων και ρεμάτων.
- ⇒ Ενίσχυση της υποδομής σε τουριστικές δραστηριότητες και ουσιαστικές παρεμβάσεις στον τομέα των κοινωνικών εξυπηρετήσεων.
- ⇒ Εξασφάλιση μέγιστης πυκνότητας 10 άτομα/στρεμ. και μέγιστου συντελεστή δόμησης 0,4.
- ⇒ Ανάπτυξη της περιοχής με κανονιστικούς όρους δόμησης.

4.2.3. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Στα πλαίσια των οδηγιών του ΣΧΑΠ δεύτερης κατοικίας των Κοινοτήτων Σκήτης – Σωτηρίτσας και Μελιβοίας (ΦΕΚ 1078/Δ/17-09-1996) και των διατάξεων του Ν. 2242/30-09-1994 «Πολεοδόμηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ

162/A/03-10-1994) εγκρίθηκε η πολεοδομική μελέτη του οικισμού της Βελίκας με Προεδρικό Διάταγμα με τίτλο «Έγκριση πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας του Δήμου Μελίβοιας (τέως κοινότητες Μελίβοιας και Κ. Σωτηρίτσας) (Ν. Λαρίσης) και των οικισμών Βελίκας του ίδιου Δήμου και καθορισμός οριογραμμών ρεμάτων.» (ΦΕΚ 898/Δ/15-12-1999). Το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο με τον πολεοδομικό του κανονισμό, στοιχεία που απεικονίζονται στο Χάρτη Α3, αποτελούν το ισχύον μέχρι και σήμερα θεσμικό πλαίσιο δόμησης του οικισμού της Βελίκας.

Στην περιοχή μελέτης, διακρίνονται τέσσερις τομείς αναφορικά με τους όρους και περιορισμούς δόμησης. Οι τομείς Ι και ΙΙ, ορίζουν το συντελεστή δόμησης (ΣΔ), ενώ οι τομείς Α και Β, ορίζουν τα ελάχιστα όρια εμβαδού και προσώπου και τους λοιπούς όρους και περιορισμούς δόμησης των οικοπέδων. Πιο συγκεκριμένα οι όροι και περιορισμοί δόμησης παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 4.2: Θεσμικό πλαίσιο δόμησης της περιοχής μελέτης

ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΔΟΜΗΣΗΣ	ΤΟΜΕΙΣ	
	Α	Β
Αρτιότητα κατά κανόνα	Π=15μ. και Ε=400μ ² .	Π=15μ. και Ε=800μ ² .
Αρτιότητα κατά παρέκκλιση	Όσα είχαν στις 03-05-1985 Π=10μ. Και Ε=300μ ² .	Όσα προκύπτουν από την πράξη εφαρμογής και έχουν Π=10μ. Και Ε=400μ ² .
Κάλυψη	40%	30%
Ύψος	7,50μ. και 2 όροφοι σε περίπτωση στέγης +2μ. Δεν επιτρέπεται Pilotis	
	Ι	ΙΙ
ΣΔ	0,4	0,3

Πηγή: Μελέτη Πολεοδόμησης Β' Κατοικίας, 1999

Παράλληλα, η περιοχή μελέτης χωρίζεται σε τρεις πολεοδομικές ενότητες, σε κάθε μία από τις οποίες καθορίζονται οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης, βάσει του Προεδρικού Διατάγματος της 23/02/1987 «Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης» (ΦΕΚ 166/Δ/06-03-1987). Στην πρώτη πολεοδομική ενότητα (Ι), η οποία βρίσκεται στο νότιο τμήμα της περιοχής, επιτρέπονται οι χρήσεις της Αμιγούς κατοικίας στα εσωτερικά οικοδομικά τετράγωνα και της Γενικής κατοικίας στην παράλια ζώνη. Στη δεύτερη πολεοδομική ενότητα (ΙΙ), που αποτελεί την κεντρική περιοχή, επιτρέπονται οι χρήσεις Τουρισμού – Αναψυχής και Γενικής Κατοικίας, με περιορισμούς στον αριθμό των

ξενοδοχειακών κλινών, όπου επιτρέπονται μέχρι 100 και στην εγκατάσταση των πρατηρίων υγρών καυσίμων, η οποία επιτρέπεται μόνο στην έξοδο του οικισμού και συγκεκριμένα στο οικοδομικό τετράγωνο 89. Ακόμη, έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις της ΖΟΕ, καθώς επιτρέπει στην ενότητα αυτή τα μικρής κλίμακας εργαστήρια παραγωγής παραδοσιακών ζυμαρικών, γλυκισμάτων και αρτοποιασκευασμάτων, ειδών λαϊκής τέχνης και εργαστήρια αργυροχρυσοχοΐας. Τέλος, στη τρίτη πολεοδομική ενότητα (III), η οποία αποτελεί συνέχεια της ενότητας II μέχρι και το βόρειο όριο της περιοχής μελέτης, επιτρέπονται, όπως και στην πολεοδομική ενότητα I, οι χρήσεις της Αμιγούς κατοικίας στα εσωτερικά οικοδομικά τετράγωνα και οι χρήσεις της Γενικής κατοικίας στα παράλια οικοδομικά τετράγωνα

5. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται καταγραφή και ανάλυση των αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της περιοχής μελέτης, αναφορικά με την πληθυσμιακή εξέλιξη, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τις οικονομικές δραστηριότητες και σύγκρισή τους με τα αντίστοιχα των υπολοίπων χωρικών επιπέδων, όπου υπάγεται διοικητικά η περιοχή, όπως η ΔΕ Μελιβοίας, ο Δήμος Αγιάς, η ΠΕ Λάρισας και η Περιφέρεια Θεσσαλίας. Στο σημείο αυτό παρατίθενται οι ορισμοί βασικών εννοιών, όπως αυτοί δίδονται από την ΕΛΣΤΑΤ, η κατανόηση των οποίων κρίνεται απαραίτητη για την ανάλυση και την ορθότερη διεξαγωγή συμπερασμάτων.

Μόνιμος πληθυσμός είναι ο αριθμός των ατόμων που έχουν τη συνήθη διαμονή τους σε κάθε περιφέρεια, νομό, δήμο/ κοινότητα, δημοτικό/κοινοτικό διαμέρισμα και αυτοτελή οικισμό.

Πραγματικός πληθυσμός είναι ο αριθμός των ατόμων που βρέθηκαν παρόντα κατά την ημέρα της απογραφής, σε κάθε περιφέρεια, νομό, δήμο/κοινότητα, δημοτικό/κοινοτικό διαμέρισμα και αυτοτελή οικισμό.

Νόμιμος πληθυσμός κάθε δήμου ή κοινότητας είναι ο αριθμός των ατόμων κάθε ηλικίας και φύλου, τα οποία κατά την ημέρα της απογραφής δήλωσαν ότι είναι καταχωρημένα στα αντίστοιχα δημοτολόγια και εφόσον κατά την ημέρα της απογραφής βρίσκονταν στη χώρα και απογράφηκαν ως παρόντα ή απουσίαζαν προσωρινώς στο εξωτερικό.

Οικονομικώς ενεργοί θεωρούνται:

- 1) Οι απασχολούμενοι: Αυτοί διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α) σε άτομα ηλικίας 10 ετών και άνω (για λόγους συγκρισιμότητας με τις προηγούμενες απογραφές), τα οποία την προηγούμενη της απογραφής εβδομάδα εργάστηκαν έστω και μία ώρα με σκοπό το κέρδος ή την αμοιβή (μισθό, ημερομίσθιο, κατ' αποκοπή) ή για να βοηθήσουν την επιχείρηση της οικογένειάς τους, έστω και χωρίς αμοιβή, εκτός από τα έξοδα συντήρησής τους και β) σε άτομα που κατέχουν θέση εργασίας, αλλά την προηγούμενη της απογραφής εβδομάδα δεν εργάστηκαν λόγω ασθένειας, άδειας, απεργίας, καιρικών συνθηκών, εποχικότητας ή για άλλο λόγο προσωρινού χαρακτήρα.
- 2) Οι άνεργοι: Τα άτομα ηλικίας 10 ετών και άνω (για λόγους συγκρισιμότητας με τις προηγούμενες απογραφές) που δήλωσαν ότι ζητούν εργασία και ενεργούν προς την κατεύθυνση αυτή. Αυτοί διακρίνονται: α) σε άτομα που έχασαν την εργασία τους για οποιονδήποτε λόγο, και β) στους «νέους», δηλαδή στα άτομα που ζητούσαν εργασία για πρώτη φορά.

Οικονομικώς μη ενεργοί θεωρούνται τα άτομα που δήλωσαν ότι δεν εργάζονταν και συγχρόνως δε ζητούσαν εργασία.

Για τα δεδομένα της παρούσας εργασίας χρησιμοποιούνται τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ από τις απογραφές του μόνιμου πληθυσμού για τα έτη 1991, 2001 και 2011. Επιλέγεται ο μόνιμος αντί του πραγματικού πληθυσμού, καθώς σύμφωνα με τους Κοτζαμάνη & Παππά (2014), η χρήση του πραγματικού πληθυσμού κρίνεται προβληματική για την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, το σχεδιασμό και τη λήψη μέτρων πολιτικής σε μία περιοχή επιπέδου οικισμού, όπως η περιοχή μελέτης. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν, αλλά και όπως γίνεται αντιληπτό από τους παραπάνω ορισμούς, πρόκειται για έναν «κατ' εφημισμό και μόνο» πραγματικό πληθυσμό, ο οποίος αποκλίνει αρκετά από την πραγματικότητα, με τη διαφοροποιημένη ένταση των μετακινήσεων στο χώρο και στο χρόνο να διαδραματίζει ιδιαίτερο ρόλο σε αυτό.

5.1. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Στους Πίνακες 5.1 και 5.2 καταγράφεται η εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού της περιοχής μελέτης, της Δημοτικής Ενότητας Μελιβοίας, στην οποία ανήκει διοικητικά, του Δήμου Αγιάς, της Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας και του συνόλου της Περιφέρειας Θεσσαλίας, την περίοδο 1991 – 2011.

Πίνακας 5.1: Εξέλιξη και μεταβολή μόνιμου πληθυσμού μεταξύ των ετών 1991, 2001 και 2011

Χωρική Ενότητα	Μόνιμος Πληθυσμός			Μεταβολή Πληθυσμού (%)		
	1991	2001	2011	1991-2001	2001-2011	1991-2011
Περιφέρεια Θεσσαλίας	729.505	740.115	732.762	1,45	-0,99	0,45
ΠΕ Λάρισας	271.786	282.156	284.325	3,82	0,77	4,61
Δήμος Αγιάς	13.854	13.120	11.470	-5,30	-12,58	-17,21
ΔΕ Μελιβοίας	1.808	2.874	2.195	58,96	-23,63	21,40
Βελίκα	187	332	291	77,54	-12,35	55,61

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

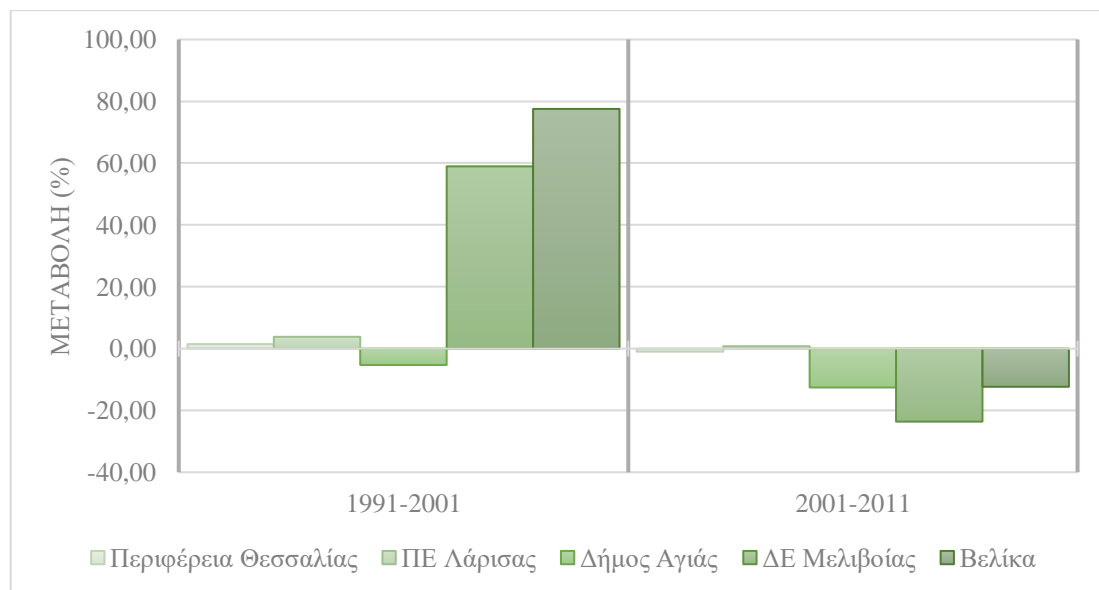
Πίνακας 5.2: Εξέλιξη μόνιμου πληθυσμού και ΜΕΡΜ μεταξύ των ετών 1991, 2001 και 2011

Χωρική Ενότητα	Μόνιμος Πληθυσμός			Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής (r,%)	
	1991	2001	2011	1991-2001	2001-2011
Περιφέρεια Θεσσαλίας	729.505	740.115	732.762	0,14	-0,10
ΠΕ Λάρισας	271.786	282.156	284.325	0,38	0,08
Δήμος Αγιάς	13.854	13.120	11.470	-0,54	-1,34
ΔΕ Μελιβοίας	1.808	2.874	2.195	4,74	-2,66
Βελίκα	187	332	291	5,91	-1,31

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Η ανάλυση της πληθυσμιακής εξέλιξης βασίζεται στα δεδομένα παραπάνω πινάκων και στο Γράφημα 5.1, όπου απεικονίζεται η μεταβολή του πληθυσμού όλων των χωρικών ενοτήτων μεταξύ των ετών 1991, 2001 και 2011. Αρχικά, την περίοδο 1991 – 2001 παρατηρείται μεγάλη αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή μελέτης και στην Δημοτική Ενότητα Μελιβοίας, με ποσοστό 77,54% και 58,96% και με ένταση της τάξεως του 5,91% και 4,74% αντίστοιχα. Αυτή η αύξηση του πληθυσμού, αιτιολογείται από το ενδιαφέρον που αναπτύσσεται εκείνη την περίοδο για τον τουρισμό, κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές, το οποίο συνοδεύεται με αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας τόσο για παραθεριστική κατοικία, όσο και για επιχειρήσεις σχετικές με τον τουρισμό (Κατσιαφυλλούδης, 2014).

Γράφημα 5.1: Μεταβολή του μόνιμου πληθυσμού μεταξύ των απογραφών 1991, 2001 και 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ίδια επεξεργασία

Παράλληλα, το ίδιο διάστημα μεταξύ 1991-2001, διαπιστώνεται μείωση στον πληθυσμό του Δήμου Αγιάς της τάξεως του 5,30%, μικρή σε ένταση, με το Μέσο Ετήσιο Ρυθμό Μεταβολής (ΜΕΡΜ) να κυμαίνεται στο -0,54%. Πρόκειται για μία περίοδο όπου είναι έντονο το φαινόμενο της αστικοποίησης, καθώς μεγάλο μέρος του πληθυσμού μετακινείται στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, στη συγκεκριμένη περίπτωση στη Λάρισα, για εύρεση καλύτερων συνθηκών ζωής και εργασίας. Η μετακίνηση του πληθυσμού αιτιολογεί τόσο την μείωση του πληθυσμού σε επίπεδο Δήμου, όσο και την αύξησή του σε επίπεδο ΠΕ και Περιφέρειας.

Έπειτα, την περίοδο 2001-2011 παρατηρείται μείωση του πληθυσμού στο σύνολο των χωρικών ενοτήτων, η οποία οφείλεται κυρίως στην μείωση της γεννητικότητας ως απόρροια της οικονομικής κρίσης, φαινόμενο που χαρακτηρίζει έντονα τη συγκεκριμένη περίοδο. Η μεγαλύτερη μείωση εντοπίζεται στη ΔΕ Μελιβοίας με ποσοστό -23,63% και με ένταση της τάξεως του -2,66% και ακολουθούν ο Δήμος Αγίας και η Βελίκα με ποσοστό μείωσης 12,58% και 12,35% αντίστοιχα. Σε επίπεδο Περιφέρειας, το ποσοστό μεταβολής του πληθυσμού (-0,99%) θεωρείται σχεδόν αμελητέο, ως φυσικό επακόλουθο των συγκυριών της εποχής, ενώ η μικρή αύξηση του πληθυσμού κατά 0,77% στην ΠΕ Λάρισας είναι αποτέλεσμα των μετακινήσεων των κατοίκων από τα μικρότερα στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα.

Επιπροσθέτως, βάσει των Πινάκων 5.3, 5.4 και 5.5 αναφορικά με τη σύνθεση του πληθυσμού της Βελίκας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, όπως αυτοί παρατίθενται στη συνέχεια, συμπεραίνεται πως σχεδόν στο σύνολο των ηλικιακών ομάδων υπερσχύει ο ανδρικός πληθυσμός, με τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής του πληθυσμού του να εντοπίζονται στις ηλικιακές ομάδες 60-69 και 70-79. Πιο συγκεκριμένα, σε κάθε κλάση ηλικιών διαπιστώνονται τα εξής:

- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 0-9 ανήκουν 21 άτομα, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 7,22% του συνόλου. Καταγράφονται 9 άνδρες, με ποσοστό 5,7% στο σύνολο του ανδρικού πληθυσμού, και 12 γυναίκες, με ποσοστό 9,02% στο σύνολο του γυναικείου πληθυσμού. Επομένως σε αυτή την ηλικιακή ομάδα υπερτερούν οι γυναίκες.
- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 10-19 καταγράφονται 13 άτομα, με ποσοστό 4,47% στο σύνολο του πληθυσμού. Από αυτά οι άνδρες ανέρχονται στους 8, αντιπροσωπεύοντας το 5,06% του ανδρικού πληθυσμού και οι γυναίκες ανέρχονται στις 5, αντιπροσωπεύοντας το 3,76% του γυναικείου πληθυσμού. Επομένως, σε αυτή την ηλικιακή ομάδα υπερτερούν οι άνδρες.
- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 20-29 εντοπίζονται 23 άτομα, που αντιπροσωπεύουν το 7,9% του συνολικού πληθυσμού. Στη συγκεκριμένη κλάση υπερέχουν μόλις κατά ένα άτομο οι άνδρες, καθώς καταγράφονται 12 άνδρες με ποσοστό 7,59% στον ανδρικό πληθυσμό και 11 γυναίκες με ποσοστό 8,27% στο γυναικείο πληθυσμό.

Πίνακας 5.3: Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά κατά ομάδες ηλικιών, 2011

Χωρική Ενότητα	Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά κατά ομάδες ηλικιών, 2011 (Άρρενες και Θήλεις)																		
	Σύνολο Πληθυσμού	0 - 9		10-19		20-29		30-39		40-49		50-59		60-69		70-79		80 και άνω	
		Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%
Δήμος Αγιάς	11.470	911	7,94	922	8,04	1.032	9,00	1.411	12,30	1.411	12,30	1.363	11,88	1.581	13,78	1.940	16,91	899	7,84
ΔΕ Μελιβοιάς	2.195	139	6,33	136	6,20	155	7,06	231	10,52	239	10,89	262	11,94	384	17,49	477	21,73	172	7,84
Βερίκα	291	21	7,22	13	4,47	23	7,90	32	11,00	32	11,00	40	13,75	62	21,31	58	19,93	10	3,44

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 5.4: Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά των ανδρών κατά ομάδες ηλικιών, 2011

Χωρική Ενότητα	Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά κατά ομάδες ηλικιών, 2011 (Άρρενες)																		
	Σύνολο Πληθυσμού	0 - 9		10-19		20-29		30-39		40-49		50-59		60-69		70-79		80 και άνω	
		Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%
Δήμος Αγιάς	5.825	500	8,58	488	8,38	520	8,93	754	12,94	788	13,53	694	11,91	754	12,94	929	15,95	398	6,83
ΔΕ Μελιβοιάς	1.131	73	6,45	72	6,37	84	7,43	121	10,7	153	13,53	132	11,67	187	16,53	231	20,42	78	6,9
Βερίκα	158	9	5,7	8	5,06	12	7,59	19	12,03	20	12,7	20	12,7	33	20,9	31	19,6	6	3,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 5.5: Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά των γυναικών κατά ομάδες ηλικιών, 2011

Χωρική Ενότητα	Μόνιμος πληθυσμός και ποσοστά κατά ομάδες ηλικιών, 2011 (Θήλεις)																		
	Σύνολο Πληθυσμού	0 - 9		10-19		20-29		30-39		40-49		50-59		60-69		70-79		80 και άνω	
		Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%	Πληθ.	%
Δήμος Αγιάς	5.645	411	7,28	434	7,69	512	9,07	657	11,64	623	11,04	669	11,85	827	14,65	1011	17,91	501	8,88
ΔΕ Μελιβοιάς	1.064	66	6,20	64	6,02	71	6,67	110	10,34	86	8,083	130	12,22	197	18,52	246	23,12	94	8,83
Βερίκα	133	12	9,02	5	3,76	11	8,27	13	9,77	12	9,02	20	15	29	21,8	27	20,3	4	3,01

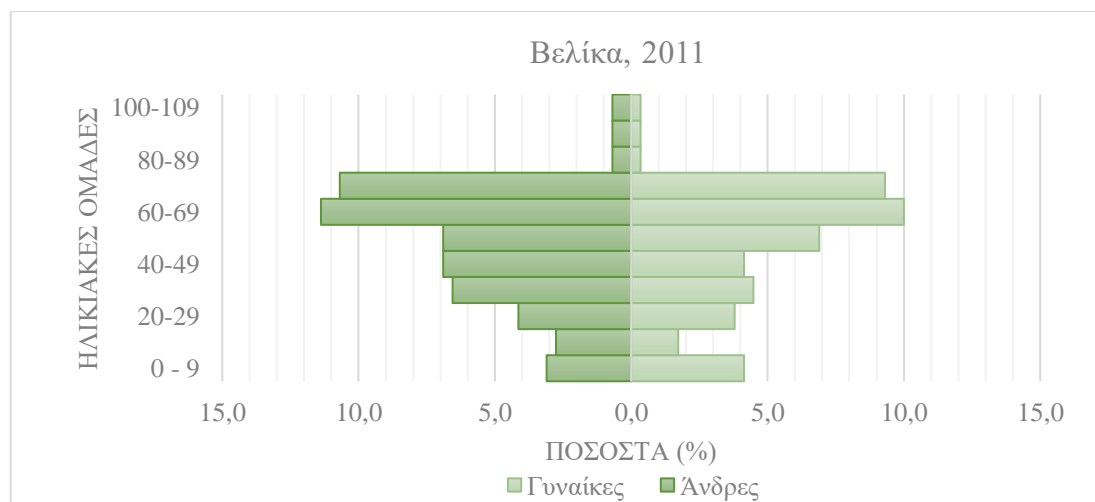
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 30-39 καταγράφονται 32 άτομα, που αντιπροσωπεύουν το 11% του συνολικού πληθυσμού της Βελίκας. Από αυτά τα 19 ανήκουν στον ανδρικό πληθυσμό με ποσοστό 12,03% και τα 13 στον γυναικείο πληθυσμό με ποσοστό 9,77%. Επομένως ο ανδρικός πληθυσμός υπερτερεί του γυναικείου.
- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 40-49 είναι καταγεγραμμένος ο ίδιος αριθμός ατόμων με την προηγούμενη κλάση και τον ανδρικό πληθυσμό να υπερτερεί ξανά, αυτή τη φορά με 20 άτομα, που αντιπροσωπεύουν το 12,7% του ανδρικού πληθυσμού, έναντι 12 ατόμων που αντιπροσωπεύουν το 9,02% του γυναικείου πληθυσμού.
- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 50-59 ανήκουν 40 άτομα, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 13,75% του συνόλου. Δεν υπερτερεί κανένα φύλο, καθώς ο αριθμός των ατόμων στον ανδρικό και το γυναικείο πληθυσμό ισοδυναμεί με 20 άτομα στον καθένα. Ωστόσο, ο γυναικείος πληθυσμός αυτής της κλάσης αντιπροσωπεύει το 15% του γυναικείου πληθυσμού, ενώ ο ανδρικός πληθυσμός αντιπροσωπεύει το 12,7% του συνόλου του.
- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 60-69 καταγράφεται ο μεγαλύτερος αριθμός ατόμων, 62 άτομα, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 21,31% του συνόλου του πληθυσμού για το 2011. Τόσο στον ανδρικό όσο και στο γυναικείο πληθυσμό, εντοπίζονται αντίστοιχα ο μεγαλύτερος αριθμός ατόμων από όλες τις ηλικιακές ομάδες, με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής σε αυτό. Καταγράφονται 33 άνδρες, με ποσοστό συμμετοχής στον ανδρικό πληθυσμό 20,9% και 29 γυναίκες, με ποσοστό συμμετοχής στο γυναικείο πληθυσμό 21,8%. Επομένως, οι άνδρες υπερτερούν των γυναικών.
- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 70-79 παρατηρούνται οι αμέσως μικρότεροι αριθμοί από αυτούς της προηγούμενης ηλικιακής κλάσης. Σε αυτή την ομάδα εντάσσονται 58 άτομα, τα οποία αντιπροσωπεύουν το 19,93% του συνόλου. Από αυτά, στον ανδρικό πληθυσμό είναι καταγεγραμμένοι 31 άνδρες με ποσοστό συμμετοχής 19,6%, στο σύνολο του πληθυσμού τους και στον γυναικείο πληθυσμό είναι καταγεγραμμένες 27 γυναίκες, με ποσοστό συμμετοχής 20,3% , στο σύνολο του γυναικείου πληθυσμού. Επομένως, ο ανδρικός πληθυσμός υπερτερεί του γυναικείου.
- ⇒ Στην ηλικιακή ομάδα 80 ετών και άνω καταγράφονται 10 άτομα με ποσοστό συμμετοχής 3,44% στο συνολικό πληθυσμό της περιοχής μελέτης. Από αυτά, 6 άτομα αντιστοιχούν στον ανδρικό πληθυσμό και αντιπροσωπεύουν το 3,8% του

πληθυσμού τους, ενώ τα υπόλοιπα 4 άτομα αντιστοιχούν στο γυναικείο πληθυσμό και αντιπροσωπεύουν το 3,01% του πληθυσμού τους. Και σε αυτή την ομάδα οι άνδρες υπερτερούν των γυναικών.

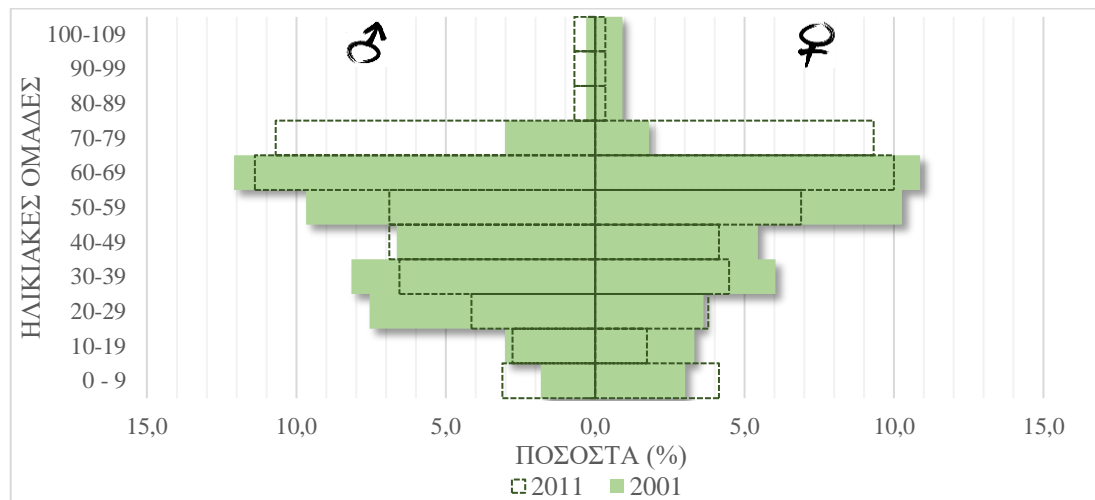
Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της παραπάνω ανάλυσης και την πληθυσμιακή πυραμίδα του Γραφήματος 5.2, η οποία τείνει να πάρει τη μορφή «σβούρας», συμπεραίνεται πως η περιοχή μελέτης και πιο συγκεκριμένα η Βελίκα, εντάσσεται στην ομάδα των ώριμων – γερασμένων πληθυσμών. Σε αυτή την κατηγορία πληθυσμού, σύμφωνα με τον Κοτζαμάνη (2009), την πτώση της θνησιμότητας ακολουθεί η πτώση της γονιμότητας. Την περίοδο από το 2001 που έγιναν εμφανή τα πρώτα σημάδια της οικονομικής κρίσης στη Χώρα μας, μέχρι και την αποκορύφωσή της το 2009, οι γεννήσεις συρρικνώνονται σημαντικά, καθώς δεν είναι η ευνοϊκότερη δυνατή περίοδος για τη δημιουργία οικογένειας. Το φαινόμενο αυτό αποτυπώνεται στη βάση της πυραμίδας, όπου τα ποσοστά των ηλικιών 0 – 9 και 10 – 19 είναι αρκετά μικρά σε σχέση με τα αντίστοιχα των υπόλοιπων ηλικιών. Ακόμη, η τάση αυτή της υπογεννητικότητας συνοδεύεται από τη διόγκωση των ποσοστών στις μεγαλύτερες ηλικίες (60 ετών και άνω) και την έντονη θνησιμότητα, η οποία αποτυπώνεται στην κορυφή της πυραμίδας.

Γράφημα 5.2: Πληθυσμιακή πυραμίδα της περιοχής μελέτης για το έτος 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Γράφημα 5.3: Επίθεση πληθυσμιακών πυραμίδων της περιοχής μελέτης για τα έτη 2001 – 2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ίδια επεξεργασία

Τέλος, από την επίθεση των δύο πυραμίδων παρατηρούμε ότι η γεννητικότητα το 2011 έχει αυξηθεί σε σχέση με το 2001, ενώ ταυτόχρονα είναι εμφανές το γεγονός πως το εργατικό δυναμικό, που αποτελούν οι ηλικιακές ομάδες 20-29, 30-39, 40-49, 50-59 και 60-69, συρρικνώνεται και αυξάνεται κατά πολύ το ποσοστό των συνταξιούχων. Ωστόσο η θνησιμότητα συνεχίζει να είναι έντονη από το 2001 μέχρι και το 2011.

5.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

5.2.1. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ – ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανάλυση της διαρθρωτικής δομής του εργατικού δυναμικού της περιοχής μελέτης και των προσδιοριστικών τους χαρακτηριστικών, συγκριτικά με τις υπόλοιπες χωρικές ενότητες που εξετάζονται, προκύπτει από τους παρακάτω πίνακες. Γενικότερα, παρατηρείται τόσο το 2001, όσο και το 2011, πως ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός υπερτερεί σε σχέση με τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό σε όλες τις χωρικές ενότητες, από το επίπεδο της Περιφέρειας μέχρι και του οικισμού. Η μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των δύο πληθυσμών (οικονομικά ενεργού και μη ενεργού) εντοπίζεται το 2001 στη ΔΕ Μελιβοίας και το 2011 στην Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας και δικαιολογείται λόγω της ύπαρξης αρκετά σημαντικού αριθμού συνταξιούχων μόνιμων κατοίκων στις ενότητες αυτές.

Πίνακας 5.6: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός, 2001

Χωρική Ενότητα	Πληθυσμός	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός	%	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός	%
				Απασχολούμενοι		Άνεργοι			
				3	3/2	4	4/2		
Περιφέρεια Θεσσαλίας	740.115	305.807	41,32	273.130	89,31	32.677	10,69	373.231	50,43
ΠΕ Λάρισας	282.156	117.648	41,70	106.431	90,47	11.217	9,53	134.766	47,76
Δήμος Αγιάς	13.120	5.216	39,76	4.826	92,52	390	7,48	6.907	52,64
ΔΕ Μελιβοίας	2.874	1.200	41,75	1.080	90,00	120	10,00	1.674	58,25
Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας	1.584	681	42,99	586	86,05	95	13,95	903	57,01
Βερίκα	332	151	45,48	121	80,13	30	19,87	181	54,52

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.7: Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός, 2011

Χωρική Ενότητα	Πληθυσμός	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός	%	Οικονομικώς ενεργοί				Οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός	%
				Απασχολούμενοι		Άνεργοι			
				3	3/2	4	4/2		
Περιφέρεια Θεσσαλίας	732.762	283.427	38,68	230.405	81,29	53.022	18,71	449.335	61,32
ΠΕ Λάρισας	284.325	112.522	39,58	92.713	82,40	19.809	17,60	171.803	60,42
Δήμος Αγιάς	11.470	3.883	33,85	3.346	86,17	537	13,83	7.587	66,15
ΔΕ Μελιβοίας	2.195	659	30,02	578	87,71	81	12,29	1.536	69,98
Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας	1.173	345	29,41	305	88,41	40	11,59	828	70,59
Βερίκα	291	98	33,68	89	90,82	9	9,18	193	66,32

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ίδια επεξεργασία

Όσον αφορά την περιοχή μελέτης, το 2001 ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αντιπροσώπευε το 45,48% του πληθυσμού της και ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός το 54,52%. Η απασχόληση στους κλάδους του πρωτογενή τομέα παραγωγής και η ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού στην περιοχή εκείνη την περίοδο, η οποία είχε ως απόρροια την απασχόληση μεγάλου αριθμού του πληθυσμού στο χώρο της εστίασης και της φιλοξενίας, έχουν ως αποτέλεσμα η διαφορά μεταξύ του οικονομικά ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού να είναι αρκετά μικρή. Από την άλλη, εξετάζοντας τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το 2011, παρατηρείται ότι ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αντιπροσωπεύει μόλις το 33,68% του πληθυσμού, ενώ το ποσοστό του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού αυξάνεται στο 66,32%. Η μεγάλη πλέον διαφορά μεταξύ των δύο πληθυσμών αποτυπώνει την οικονομική κρίση που βιώνει η Ελλάδα στο σύνολό της, καθώς μέσα στη δεκαετία μειώθηκαν οι γεννήσεις, επομένως μειώνεται αυτόματα και ο αριθμός των ατόμων που αποτελούν των οικονομικά ενεργό πληθυσμό και αυξήθηκε ο αριθμός των συνταξιούχων, που άμεσα αυξάνει το πλήθος του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού.

Σημαντική είναι ακόμη και η αναφορά στη διάρθρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Βελίκας για το 2011. Οι απασχολούμενοι αντιπροσωπεύουν το 90,82% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που ξεπερνά τα αντίστοιχα ποσοστά απασχόλησης σε όλες τις χωρικές ενότητες που εξετάζονται. Τέλος, το ποσοστό των ανέργων της περιοχής μελέτης είναι αρκετά μικρό, σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά των υπόλοιπων χωρικών ενοτήτων, καθώς οι άνεργοι αντιπροσωπεύουν μόλις το 9,18% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

5.2.2. ΤΟΜΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Η σύνθεση της απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής στο σύνολο της περιοχής μελέτης κατά την τελευταία δεκαετία (2001 – 2011) παρουσιάζεται βάσει των στοιχείων των πινάκων που ακολουθούν. Παρατηρείται, τόσο σε επίπεδο Δήμου και Δημοτικής Ενότητας, όσο και στην Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας, πως παρά το γεγονός ότι η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα μειώθηκε αισθητά, με ποσοστό έως και -61,58% (Πίνακας 5.10), κατά τη διάρκεια των ετών 2001 – 2011, αυτός συνεχίζει να αποτελεί τον κυρίαρχο τομέα παραγωγής, με τα ποσοστά συμμετοχής των απασχολουμένων να ανέρχονται σε 46,11%, 52,25% και 52,79 αντίστοιχα (Πίνακας 5.11). Τα ποσοστά αυτά υποδηλώνουν τον αγροτικό χαρακτήρα της ευρύτερης περιοχής, με τους

απασχολούμενους να δραστηριοποιούνται συγκεκριμένα στην καλλιέργεια και τη συγκομιδή καστανών, σπωροφόρων δένδρων και ελαιώνων.

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η μεγάλη μείωση της απασχόλησης του πρωτογενούς τομέα παραγωγής στην περιοχή μελέτης, η οποία αποτυπώνεται με ποσοστό -46,27% (Πίνακας 5.10), είχε ως απόρροια να αποκτήσει την κυριαρχία στην οικονομική δραστηριότητα για το έτος 2011, ο τριτογενής τομέας παραγωγής, στον οποίο δραστηριοποιείται πλέον το 46,07% των απασχολουμένων. Τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά της χαρακτηριστικά της περιοχής, ο συνδυασμός δηλαδή της θάλασσας και του φυσικού τοπίου, αποτέλεσαν βασικό πόλο έλξης για έναν αρκετά μεγάλο αριθμό επισκεπτών την τελευταία δεκαετία, με αποτέλεσμα να αυξηθεί και η απασχόληση στο συγκεκριμένο τομέα. Ακολουθεί με αρκετά μεγάλο ποσοστό συμμετοχής, της τάξεως του 40,45%, ο πρωτογενής τομέας, ενώ ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζει την μικρότερη απασχόληση ανθρώπινου δυναμικού, καθώς όσον αφορά την μεταποίηση στην περιοχή μελέτης συναντώνται λίγα μόνο ελαιοτριβεία και ελάχιστοι είναι αυτοί που ασχολούνται με την οικοδομική δραστηριότητα. Αναφερόμαστε, λοιπόν, σε μία περιοχή του παράκτιου χώρου, με έντονη τουριστική ανάπτυξη, στην οποία το μεγαλύτερο μέρος του οικονομικά ενεργού της πληθυσμού απασχολείται στον τομέα του τουρισμού και του εμπορίου, ενώ οι υπόλοιποι δραστηριοποιούνται στο τομέα της γεωργίας και σε κάποιες περιπτώσεις της παράκτιας αλιείας.

Πίνακας 5.8: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής, 2001

Χωρική Ενότητα	Σύνολο	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας
Περιφέρεια Θεσσαλίας	258.222	74.424	51.751	132.047
ΠΕ Λάρισας	104.181	30.798	20.993	52.390
Δήμος Αγιάς	4.717	2.746	554	1.417
ΔΕ Μελιβοίας	1.080	699	106	250
Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας	586	419	53	104
Βελίκα	121	67	14	36

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ίδια επεξεργασία

Πίνακας 5.9: Απασχόληση ανά τομέα παραγωγής, 2011

Χωρική Ενότητα	Σύνολο	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας
Περιφέρεια Θεσσαλίας	230.405	41.954	40.351	148.100
ΠΕ Λάρισα	92.713	17.222	15.562	59.929
Δήμος Αγιάς	3.346	1.543	406	1.397
ΔΕ Μελιβοίας	578	302	63	213
Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας	305	161	31	113
Βελίκα	89	36	12	41

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 5.10: Μεταβολή απασχόλησης ανά τομέα παραγωγής την περίοδο 2001 – 2011

Χωρική Ενότητα	Πρωτογενής Τομέας		Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας	
	Μεταβολή	%	Μεταβολή	%	Μεταβολή	%
Περιφέρεια Θεσσαλίας	-32.470	-43,63	-11.400	-22,03	16.053	12,16
ΠΕ Λάρισα	-13.576	-44,08	-5.431	-25,87	7.539	14,39
Δήμος Αγιάς	-1.203	-43,81	-148	-26,71	-20	-1,41
ΔΕ Μελιβοίας	-397	-56,80	-43	-40,57	-37	-14,80
Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας	-258	-61,58	-22	-41,51	9	8,65
Βελίκα	-31	-46,27	-2	-14,29	5	13,89

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 5.11: Συμμετοχή κάθε τομέα παραγωγής στην απασχόληση για το έτος 2011

Χωρική Ενότητα	Σύνολο	A' γενής Τομέας	%	B' γενής Τομέας	%	Γ' γενής Τομέας	%
Περιφέρεια Θεσσαλίας	230.405	41.954	18,21	40.351	17,51	148.100	64,28
ΠΕ Λάρισα	92.713	17.222	18,58	15.562	16,79	59.929	64,64
Δήμος Αγιάς	3.346	1.543	46,11	406	12,13	1.397	41,75
ΔΕ Μελιβοίας	578	302	52,25	63	10,90	213	36,85
Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας	305	161	52,79	31	10,16	113	37,05
Βελίκα	89	36	40,45	12	13,48	41	46,07

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

5.2.3. ΚΛΑΔΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

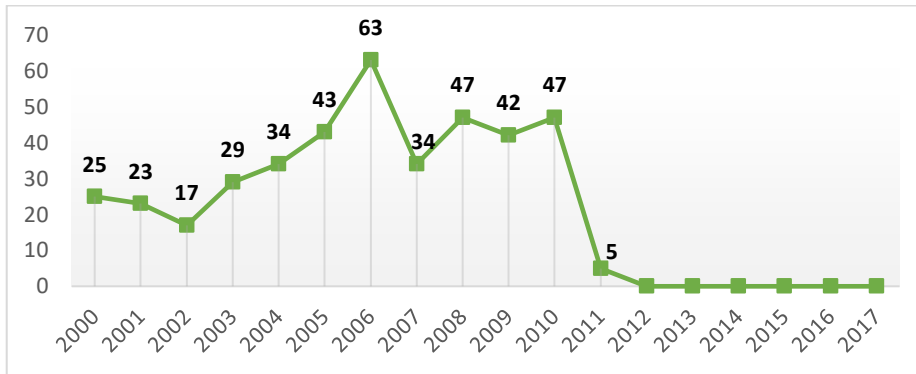
Στην τελευταία αυτή ενότητα περιγράφονται οι κλάδοι των τριών τομέων των οικονομικών δραστηριοτήτων (πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής τομέας), που κυριαρχούν στην περιοχή μελέτης και αποτελούν τη βάση της τοπικής ανάπτυξης.

Η γεωργία αποτελεί το βασικότερο κλάδο του πρωτογενούς τομέα παραγωγής και τον μοναδικό που εντοπίζεται στην περιοχή μελέτης και αποτελεί μία από τις κυριότερες πηγές εισοδήματος στην τοπική οικονομία. Σύμφωνα με την Κορώνη (2007), στην Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας, στην οποία ανήκει και η περιοχή μελέτης συναντάται

γεωργική γη στο 16,5% του συνόλου της έκτασής της, με τις δενδρώδεις καλλιέργειες (ελιές, καστανιές και μηλιές) να κυριαρχούν, ενώ ταυτόχρονα σε αυτή βρίσκονται οι μισές από τις αρδευόμενες εκτάσεις όλης της ΔΕ Μελιβοίας.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ο δευτερογενής τομέας κατέχει την τελευταία θέση στην τοπική οικονομία, καθώς το ποσοστό απασχόλησης σε αυτό είναι αρκετά μικρό (12%). Αναφορικά με την μεταποίηση, στην περιοχή μελέτης υπάρχουν οι εγκαταστάσεις των ελαιοτριβείων ως μονάδες μεταποίησης που συνδέονται με την αγροτική παραγωγή και πολλά αρτοποιεία τα περισσότερα από τα οποία λειτουργούν εποχιακά. Ακόμη, ως προς τον κλάδο των κατασκευών, καταγράφεται η νόμιμη οικοδομική δραστηριότητα βάσει του αριθμού των οικοδομικών αδειών που εκδόθηκαν από το 2000 μέχρι και σήμερα. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η καταγραφή δεν είναι εφικτή σε επίπεδο οικισμού για αυτό πραγματοποιείται σε επίπεδο Τοπικής Κοινότητας. Οι άδειες που καταγράφονται αφορούν νέες οικοδομές, προσθήκες και επισκευές. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της δεκαετίας 1990 – 2000 αποτελεί η δημιουργία οικισμών και οικιστικών θυλάκων για την κάλυψη των αναγκών για παραθεριστική κατοικία στο σύνολο όλου του Δήμου Αγιάς. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η οικοδομική δραστηριότητα στο σύνολο του Δήμου και της Τοπικής Κοινότητας Μελιβοίας και κατά συνέπεια και στη περιοχής μελέτης, καθώς αυτή αποτελεί τον μεγαλύτερο παραλιακό της οικισμό με αναπτυγμένο τουρισμό εκείνη την περίοδο. Όπως φαίνεται και από το παρακάτω γράφημα, η οικοδομική δραστηριότητα είναι έντονη την περίοδο 2003 – 2010, με τον μεγαλύτερο αριθμό οικοδομικών αδειών να εκδίδεται το 2006. Την αμέσως επόμενη χρονιά (2011) παρατηρείται κατακόρυφη μείωση των οικοδομικών αδειών, καθώς εκδόθηκαν μόνο πέντε. Από το 2011 μέχρι και το Σεπτέμβριο 2017, σύμφωνα με τα στοιχεία απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ, η έκδοση οικοδομικών αδειών έχει σταματήσει. Το γεγονός αυτό θεωρείται απόρροια της οικονομικής κρίσης, καθώς σταμάτησε να υπάρχει ζήτηση για αγορά ή δημιουργία νέας κατοικίας στην περιοχή.

Γράφημα 5.4: Εξέλιξη οικοδομικής δραστηριότητας στη Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2000 – 2017

Στον τριτογενή τομέα παραγωγής, τομέα με την μεγαλύτερη απασχόληση στην περιοχή μελέτης, ο τουρισμός αποτελεί τον κυρίαρχο κλάδο στην τοπική οικονομία, με την παραθεριστική κατοικία να υπερτερεί έναντι των τουριστικών καταλυμάτων και με τους υπόλοιπους κλάδους του εμπορίου, των μεταφορών και των υπηρεσιών να κινούνται γύρω από αυτό (Κορώνη, 2007). Σύμφωνα με τα στοιχεία του Επιχειρησιακού Προγράμματος 2012-2014 του Δήμου Αγιάς αναφορικά με τα τουριστικά καταλύματα, όπως αυτά παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα, παρατηρείται πως στην περιοχή μελέτης καταγράφονται τα περισσότερα ενοικιαζόμενα δωμάτια συγκριτικά με τους άλλους τουριστικούς προορισμούς του Δήμου Αγιάς, ενώ υπάρχουν μόνο δύο ξενοδοχεία.

Πίνακας 5.12: Αριθμός και τύπος τουριστικών καταλυμάτων

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟΥ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ			ΚΑΜΠΙΝΓΚ Γ' τάξης	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΙ ΞΕΝΩΝΕΣ		ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ ΔΩΜΑΤΙΑ			
	3***	2**	1*		4 Κλειδιά	2 Κλειδιά	2 Κλειδιά	Α' τάξης	Β' τάξης	Γ' τάξης
Καρίτσα	1	1								1
Στόμιο	1	3	1	1				8	2	3
Αγιοκάμπος		1	1	3				17	11	2
Άνω Σωτηρίτσα		1								
Σωτηρίτσα								11	3	1
Βελίκα		1	1					26	29	15
Κόκκινο Νερό		3						16	15	13
Μελιβοία					1	1	1			
Αγιά					1			1	1	1

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014 Δήμου Αγιάς

6. ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται τα ιδιαίτερα στοιχεία, του αστικού και του εξωαστικού χώρου, που χαρακτηρίζουν την περιοχή μελέτης και αποτελούν τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Πρόκειται για τα στοιχεία εκείνα, όπως απεικονίζονται στο Χάρτη Α2, που συνθέτουν το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο της περιοχής και τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη και να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά στο σχεδιασμό της μελλοντικής της ανάπτυξης.

6.1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Με τον όρο φυσικό περιβάλλον νοούνται τα στοιχεία της φύσης, όπως η γη (έδαφος, υπέδαφος, δάση), τα ύδατα (θάλασσοι, λίμνες, ποτάμια, βιότοποι) και το κλίμα και γενικά η ατμόσφαιρα μέσα στην οποία ζει και κινείται ο άνθρωπος. Παρά το γεγονός ότι η περιοχή μελέτης δεν εμπίπτει στο δίκτυο των θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών, χαρακτηρίζεται από πλούσιο φυσικό περιβάλλον, με εκτεταμένη δασική βλάστηση, αμμώδη παραλία και αφθονία στο υδατικό δυναμικό της, λόγω των πολλών φυσικών πηγών και των επιφανειακών απορροών. Πιο συγκεκριμένα τα χαρακτηριστικά αυτά αναλύονται στις επόμενες ενότητες.

6.1.1. ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

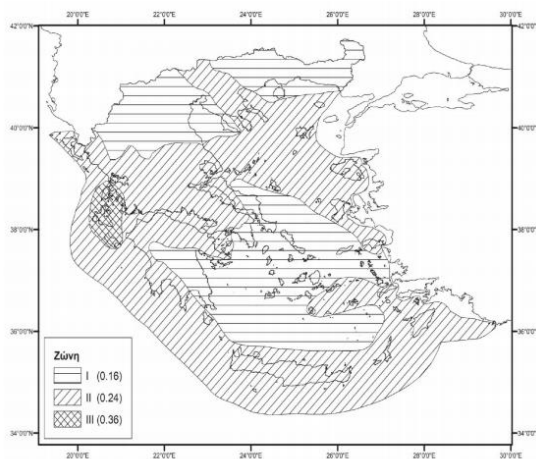
Η περιοχή μελέτης εντοπίζεται στο παραλιακό μέτωπο της Τοπικής Κοινότητας Μελιβοίας, βρέχεται από το Αιγαίο πέλαγος και έχει ακτογραμμή περίπου 2 χλμ. Η Τοπική Κοινότητα Μελιβοίας χαρακτηρίζεται από ποικιλία στη μορφολογία του εδάφους της, καθώς περιλαμβάνει πεδινές, ημιορεινές και ορεινές εκτάσεις. Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές το έδαφος χαρακτηρίζεται από έντονο κυματοειδές ανάγλυφο, με μεγάλες χαραδρώσεις. Η περιοχή μελέτης βρίσκεται στο πεδινό και ημιορεινό τμήμα αυτής, που περικυκλώνεται από τους δασωμένους ορεινούς όγκους του Κισσάβου ή Όσσης, βόρεια και του Μαυροβουνίου, νότια.

Όσον αφορά τα γεωλογικά χαρακτηριστικά, η περιοχή ανήκει στην Πελαγονική Ζώνη, η οποία αποτελείται από κρυσταλλοσχιτώδη πετρώματα στο υπόβαθρό της, όπως γνεύσιους, γνευσιοσχιστόλιθους και αμφιβολίτες με μεγάλες γρανιτικές διεισδύσεις, ενώ το υπόλοιπο μέρος της αποτελείται από ιζήματα, όπως μάρμαρα, φυλλίτες, σχιστόλιθους, ψαμμίτες, ασβεστόλιθους και δολομίτες (www.orgyta.gr, 2018). Περαιτέρω ανάλυση των γεωλογικών στοιχείων της περιοχής μελέτης δεν είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί

στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, αλλά σε μία ειδική Μελέτη Γεωλογικής Καταλληλότητας.

Ακόμη, σύμφωνα με το Χάρτη Σεισμικής Επικινδυνότητας του Ελληνικού Αντισεισμικού Κανονισμού ΕΑΚ-2000, όπως αυτός τροποποιήθηκε με την υπ' αριθ. Δ17α/115/9/ΦΝ275/07-08-2003 υπουργική Απόφαση «*Τροποποίηση διατάξεων του Έλληνικού Αντισεισμικού Κανονισμού ΕΑΚ-2000*» λόγω αναθεώρησης του Χάρτη Σεισμικής Επικινδυνότητας» (ΦΕΚ 1154/Β/12-8-2003), η περιοχή μελέτης ανήκει στη ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας ΙΙ, με την εδαφική επιτάχυνση ανηγμένη στην επιτάχυνση της βαρύτητας για τη ζώνη αυτή να είναι $a=0,24$.

Εικόνα 6.1: Χάρτης Σεισμικής Επικινδυνότητας Ελλάδας

Πηγή: ΦΕΚ 1154/Β/12-8-2003

Το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται μεσογειακό, με δροσερό και ξηρό καλοκαίρι, βροχερές τις εποχές άνοιξη και φθινόπωρο και ήπιο χειμώνα με αρκετές βροχές και χιόνια. Οι άνεμοι καθ' όλη τη διάρκεια του έτους είναι ανατολικοί και βορειοανατολικοί, ενώ οι διαφοροποιήσεις που μπορεί να παρατηρηθούν κατά τόπους οφείλονται στις επιδράσεις της θάλασσας και του έντονου ανάγλυφου των ορεινών όγκων αμέσως μετά ή σε μικρή απόσταση από τη θάλασσα. Για την ανάλυση των κλιματολογικών και μετεωρολογικών συνθηκών στην ευρύτερη περιοχή μελέτης χρησιμοποιήθηκαν τα ετήσια στοιχεία για το έτος 2017 του Μετεωρολογικού Σταθμού του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών στην Αγιά, Λάρισα. Ο σταθμός βρίσκεται σε γεωγραφικό μήκος 22.76201° E, γεωγραφικό πλάτος 39.71615° N και σε υψόμετρο 167 μέτρων. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η απόλυτη μέγιστη θερμοκρασία της περιοχής ανέρχεται στους $41,8^{\circ}\text{C}$, ενώ η απόλυτη ελάχιστη θερμοκρασία στους $-11,2^{\circ}\text{C}$. Ακόμη,

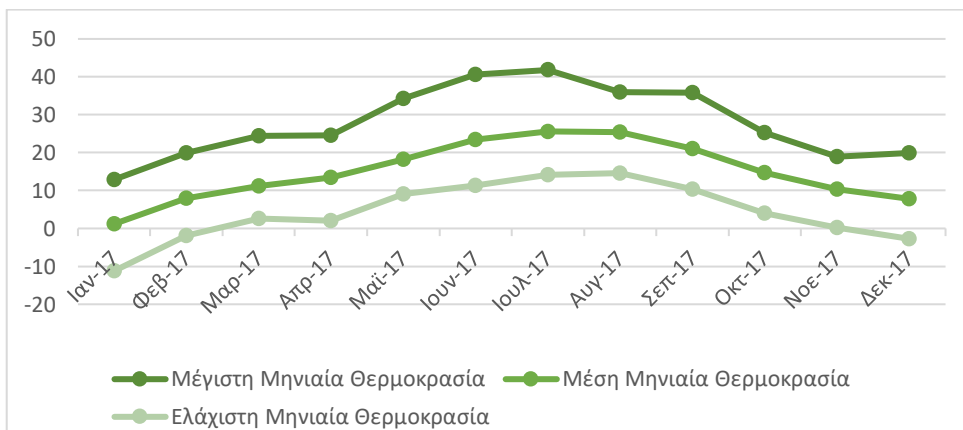
από την μηνιαία διακύμανση της θερμοκρασίας παρατηρείται ότι η μέγιστη μέση μηνιαία θερμοκρασία παρουσιάζεται τον Ιούλιο και τον Αύγουστο με 25,6 °C και 25,4 °C αντίστοιχα και η ελάχιστη τον Ιανουάριο με 1,2 °C.

Πίνακας 6.1: Μηνιαία θερμοκρασία (°C), 2017

1ο εξάμηνο	Ιαν-17	Φεβ-17	Μαρ-17	Απρ-17	Μαϊ-17	Ιουν-17
Μέγιστη Μηνιαία Θερμοκρασία	12,9	19,9	24,4	24,6	34,2	40,6
Μέση Μηνιαία Θερμοκρασία	1,2	8	11,2	13,5	18,3	23,4
Ελάχιστη Μηνιαία Θερμοκρασία	-11,2	-1,9	2,6	2,1	9,1	11,3
2ο εξάμηνο	Ιουλ-17	Αυγ-17	Σεπ-17	Οκτ-17	Νοε-17	Δεκ-17
Μέγιστη Μηνιαία Θερμοκρασία	41,8	35,9	35,8	25,3	19	19,9
Μέση Μηνιαία Θερμοκρασία	25,6	25,4	21	14,7	10,4	7,8
Ελάχιστη Μηνιαία Θερμοκρασία	14,2	14,6	10,3	4	0,2	-2,8

Πηγή: <http://penteli.meteo.gr/stations/agia/>

Γράφημα 6.1: Κατανομή μέσης, μέγιστης και ελάχιστης θερμοκρασίας, 2017

Πηγή: <http://penteli.meteo.gr/stations/agia/>

Αναφορικά με τις βροχοπτώσεις, ο πιο βροχερός μήνας είναι ο Ιανουάριος (198,6 mm), ενώ το χαμηλότερο ύψος βροχοπτώσεων παρατηρείται τον Απρίλιο (24,4 mm). Τέλος, η μέση ετήσια σχετική υγρασία κυμαίνεται από 60-80% με μεγαλύτερη τιμή το Δεκέμβριο της τάξης 85-90%, και μικρότερη τον Ιούλιο της τάξης 50-60%.

Πίνακας 6.2: Μηνιαίες βροχοπτώσεις (mm), 2017

1ο εξάμηνο	Ιαν-17	Φεβ-17	Μαρ-17	Απρ-17	Μαϊ-17	Ιουν-17
Μέση Μηνιαία Βροχόπτωση	198,6	66,6	95,2	24,4	44	34,2
2ο εξάμηνο	Ιουλ-17	Αυγ-17	Σεπ-17	Οκτ-17	Νοε-17	Δεκ-17
Μέση Μηνιαία Βροχόπτωση	113,4	47,6	41,2	53,4	172,6	40,8

Πηγή: <http://penteli.meteo.gr/stations/agia/>

6.1.2. ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Σύμφωνα με την εγκεκριμένη 1^η Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (2017), η περιοχή μελέτης ανήκει στο Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας (EL08), στη Λεκάνη Απορροής Ρεμάτων Αλμυρού – Πηλίου (EL0817). Από το σύνολο των επιφανειακών υδατικών συστημάτων της ΛΑΠ Αλμυρού – Πηλίου, στην περιοχή μελέτης εντοπίζονται ποτάμια και παράκτια υδατικά συστήματα, τα οποία σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 3199/09-12-2003 «Προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000» (ΦΕΚ 280/Α/09-12-2003) ορίζονται ως:

Ποτάμια ύδατα: το σύστημα εσωτερικών υδάτων το οποίο ρέει, κατά το μεγαλύτερο μέρος του, στην επιφάνεια του εδάφους, αλλά το οποίο μπορεί, για ένα μέρος της διαδρομής του, να ρέει και υπογείως.

Παράκτια ύδατα: τα επιφανειακά ύδατα που βρίσκονται στην πλευρά της ξηράς μιας γραμμής, κάθε σημείο της οποίας βρίσκεται σε απόσταση ενός ναυτικού μιλίου προς τη θάλασσα από το πλησιέστερο σημείο της γραμμής βάσης από την οποία μετράται το εύρος των χωρικών υδάτων, και τα οποία, κατά περίπτωση, εκτείνονται μέχρι του απώτερου ορίου των μεταβατικών υδάτων.

Όσον αφορά τα ποτάμια ύδατα της περιοχής μελέτης, δεν εντοπίζονται μεγάλοι ποταμοί, αλλά ένα σύνολο ρεμάτων που καταλήγουν στο Αιγαίο Πέλαγος, με κυριότερα το ρέμα Βελίκας και το ρέμα Δραγούτη - Πλατανιάς, τα οποία χαρακτηρίζονται από χειμαρρώδη ροή το χειμώνα και μηδενική το καλοκαίρι. Ο καθορισμός των οριογραμμών των ρεμάτων της περιοχής μελέτης έχει πραγματοποιηθεί με την έγκριση της πολεοδομικής μελέτης της Βελίκας (ΦΕΚ 898/Δ/15-12-1999). Παράλληλα, η περιοχή μελέτης ανήκει στο παράκτιο υδατικό σύστημα με όνομα «Νότιο τμήμα ακτών Θεσσαλίας» και κωδικό EL0817C0003N, το οποίο χαρακτηρίζεται από υψηλή οικολογική κατάσταση και υψηλό οικολογικό δυναμικό.

Τέλος, από τα υπόγεια υδατικά συστήματα του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας, η περιοχή μελέτης υπάγεται στο Υπόγειο Σύστημα Υδροφοριών Μαυροβουνίου – Όσσας (EL0800270), της Λεκάνης Απορροής Πηνειού (EL0816), του οποίου η χημική και ποσοτική κατάσταση χαρακτηρίζεται καλή, καθώς δεν παρατηρούνται φαινόμενα υποβάθμισης, ρύπανσης και εξάντλησης του υδροφορέα από ανθρωπογενείς και άλλες πιέσεις.

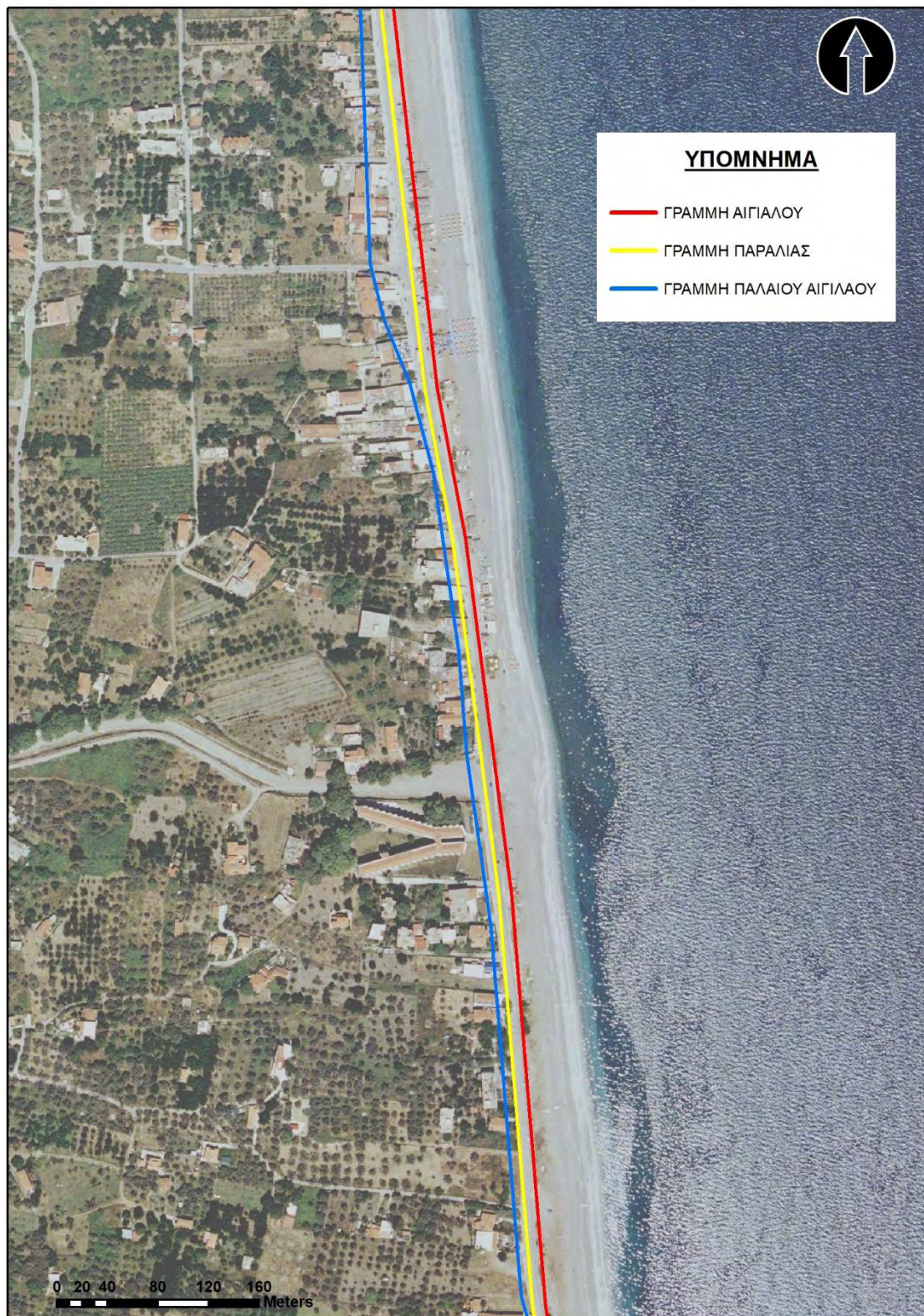
6.1.3. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΑΙΓΙΑΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΙΑΣ

Οι ακτές αποτελούν το σημαντικότερο φυσικό και πλουτοπαραγωγικό πόρο των παράκτιων περιοχών, καθώς συγκροτούν τα πιο πολύπλοκα και τα πιο ευάλωτα φυσικά οικοσυστήματα, ενώ παράλληλα ευνοούν την ανάπτυξη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, η έντονη συνύπαρξη των φυσικών και των ανθρωπογενών διεργασιών, έχει ως απόρροια την εμφάνιση σημαντικών συγκρούσεων των χρήσεων γης. Προκειμένου, λοιπόν, να προληφθούν ή να αντιμετωπιστούν ζητήματα σχετικά με την προστασία ή/και την ανάπτυξη των ακτών και των ευρύτερων περιοχών τους, κρίνεται απαραίτητος ο ορθολογικός σχεδιασμός του παράκτιου χώρου. (Μπεριάτος & Παπαγεωργίου, 2013)

Στην περιοχή της Βερίκας έχει πραγματοποιηθεί ο καθορισμός των γραμμών αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού. Αρχικά τα όρια καθορίστηκαν με την υπ' αριθ. 2161/08-11-1996 απόφαση «Καθορισμός των ορίων Αιγιαλού, Παραλίας και Παλαιού Αιγιαλού στη θέση 'ΒΕΛΙΚΑ – ΚΑΒΟΣ ΔΕΡΜΑΤΑ' Κοινότητας Μελιβοίας, Ν. Λάρισας» του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 1359/Δ/22-11-1996).

Αργότερα, το 2008 έγινε επαναχάραξη των ορίων με την υπ' αριθ. 7434/57423/18-07-2008 απόφαση «Επανακαθορισμός των ορίων Αιγιαλού– Παραλίας, Παλαιού Αιγιαλού στη θέση 'ΒΕΛΙΚΑ' στην παραλιακή περιοχή Δ.Δ. Μελιβοίας του Δήμου Μελιβοίας Ν. Λάρισας» του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 399/Δ/26-08-2008), όπως παρουσιάζεται αποσπασματικά στην Εικόνα 6.2.

Εικόνα 6.2: Απόσπασμα από την επαναχάραξη αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού στην περιοχή μελέτης

Πηγή: Ορθοφωτοχάρτης Κτηματολογίου, 2007-2009, ArcGis, Ιδία επεξεργασία

6.2. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ευρύτερη περιοχή της ΔΕ Μελιβοίας, στην οποία εμπίπτει και η περιοχή μελέτης, παρουσιάζει ιδιαίτερο πολιτιστικό ενδιαφέρον. Από τα ιστορικά κείμενα και τις ανασκαφές διαπιστώνεται πως η περιοχή κατοικούνταν από τα αρχαία χρόνια, καθώς στο σύνολο της έκτασής της συναντώνται τόσο αρχιτεκτονικά κελύφη ή κινητά λείψανα των αρχαιότερων χρόνων, όσο θρησκευτικά ή κοσμικά οικοδομήματα της βυζαντινής περιόδου. Ωστόσο, αναφορικά με την περιοχή της Βελίκας, δεν είναι εφικτή η καταγραφή τόσο παλαιών ιστορικών της στοιχείων, καθώς πρόκειται για έναν σύγχρονο οικισμό, για τον οποίο εικάζεται ότι πήρε το όνομά του από το τοπωνύμιο του ακρωτηρίου Κάβο Δερματά, κατά τη μεσαιωνική και βυζαντινή περίοδο, που ήταν γνωστό ως Cavo di Verliqui, foxe de Vendichi, δηλαδή το ακρωτήριο της θέσης Βερλίκι (Helly, 2010).

Σε πληθώρα κειμένων εντοπίζονται αναφορές για τους αρχαίους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής και ιδιαίτερα για τον οικισμό της Μελίβοιας, χωρίς ωστόσο να περιγράφεται λεπτομερώς η πραγματική τους θέση. Πιο συγκεκριμένα, ο Όμηρος αναφέρεται στην αρχαία Μελίβοια ως πόλη της αρχαίας Μαγνησίας και πατρίδα του Φιλοκτήτη. Ακόμη, σύμφωνα με τον Helly (2010), ο οποίος αναφέρεται στο αρχαίο κείμενο του ποιητή Απολλώνιου Ρόδιου, οι Αργοναύτες τις πρώτες μέρες της εκστρατείας τους έπλευσαν κατά μήκος της ακτής της Οσσας προς τα Τέμπη, όπου συνάντησαν τις πόλεις Μελίβοια, Ομόλιο και Ευρυμενές. Αργότερα, κατά τον ιστορικό Τίτο Λίβιο η αρχαία Μελίβοια καταστράφηκε από τον Ρωμαίο στρατηγό Γναίο Οκτάβιο, όταν την κατέλαβε το 168 π.Χ. μετά τη μάχη της Πύδνας (Ιντζεσίλογλου, 2010).

Επιπροσθέτως, σημαντικό ιστορικό στοιχείο της ευρύτερης περιοχής αποτελεί και η μοναστική κοινότητα του Ανατολικού Κισσάβου, γνωστή και ως «Όρος των Κελλίων», η οποία άκμασε την Μέση και την Ύστερη Βυζαντινή περίοδο. Η ανάπτυξη αυτού του μοναστικού κέντρου αιτιολογεί και την ύπαρξη αρκετά σημαντικού αριθμού μνημείων της βυζαντινής περιόδου στην περιοχή. (Μαμαλούκος & Σδρόλια, 2010)

Παρακάτω αναφέρονται, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του «Διαρκή Καταλόγου των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος» (listedmonuments.culture.gr, 2017) και της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λάρισας, τα κηρυγμένα μνημεία που εντοπίζονται στον εξωαστικό χώρο της περιοχής μελέτης, αλλά και διάφορα μη θεσμοθετημένα στοιχεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος σε αυτό.

Τα κηρυγμένα μνημεία, τα οποία εντάσσονται στις αρμοδιότητες, περί εργασιών ανάδειξης, συντήρησης και προστασίας, πληροφόρησης και διοργάνωσης εκδηλώσεων, εκθέσεων και προγραμμάτων, της 7^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λάρισας είναι τα εξής:

- ⇒ Ιερός Ναός Παναγίας: Κηρύχθηκε ως αρχαίο μνημείο της Βυζαντινής – Μεταβυζαντινής περιόδου, σύμφωνα με την υπ' αριθ. Β1/Φ32/15812/377/11-4-1985 υπουργική απόφαση «Χαρακτηρισμός Ιερού Ναού Παναγίας Βελίκας (Μελιβοίας) Αγίας Ν. Λάρισας ως αρχαίου μνημείου» (ΦΕΚ 254/Β/08-05-1985).
- ⇒ Καθολικός και περίβολος της Ιεράς Μονής Αγίου Ιωάννου Θεολόγου: Χαρακτηρίζεται ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο με περιβάλλοντα χώρο 200μ., σύμφωνα με την υπ' αριθ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/ΚΗΡ/11545/374/20-3-1998 υπουργική απόφαση «Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου του Καθολικού και του περιβόλου της Ιεράς Μονής του Αγ. Ιωάννου Θεολόγου στην περιοχή "Βελίκα", Μελιβοίας Αγίας Ν. Λάρισας» (ΦΕΚ 342/Β/10-04-1998).

Από το σύνολο των μνημείων και αρχαιολογικών χώρων της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Αγίας αρκετά είναι αυτά τα οποία δεν έχουν κηρυχθεί ως προστατευόμενα ή διατηρητέα στοιχεία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, ούτε έχουν καθορισμένες ζώνες προστασίας. Από τα παραπάνω στον εξωαστικό χώρο της περιοχής μελέτης εντοπίζεται το Κάστρο της Βελίκας. Πρόκειται για ανασκαφικό εύρημα που ανακαλύφθηκε στα πλαίσια έρευνας της 7^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Λάρισας κατά τη διάρκεια των ετών 2011 – 2013. Χρονολογείται την περίοδο του Ιουστινιανού και στο οποίο διακρίνονται σε αρκετά σημεία του ερείπια αρχαίας οχύρωσης και εικάζεται ότι η θέση του μπορεί να ταυτιστεί με αυτή της πόλης της αρχαίας Μελίβοιας.

Τέλος, ιδιαίτερου πολιτιστικού ενδιαφέροντος στοιχείο του εξωαστικού χώρου αποτελεί και το μονοπάτι Μελιβοίας – Βελίκας, μία διαδρομή 8χλμ. που ξεκινάει από το ορεινό χωριό της Μελιβοίας με υψόμετρο 400μ. και καταλήγει στο παράκτιο μέτωπο του οικισμού της Βελίκας. Το μονοπάτι διέρχεται μέσα στο πλούσιο φυσικό τοπίο της περιοχής με δάση από πλατάνια, καστανιές και πυκνές φτέρες και έναν μικρό καταρράκτη, ώσπου καταλήγει στο ρέμα Βελίκας ή αλλιώς ρέμα Ηλεκτρολόγων, στον παραθαλάσσιο κεντρικό δρόμο του οικισμού. Σε όλη τη διάρκεια της διαδρομής υπάρχει σήμανση και ειδικά διαμορφωμένες στάσεις με παγκάκια και ξύλινα τραπέζια.

6.3. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ/ΚΑΛΥΨΕΙΣ ΓΗΣ ΣΤΟΝ ΕΞΩΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Η καταγραφή των καλύψεων και των χρήσεων γης του εξωαστικού χώρου της περιοχής μελέτης υλοποιείται βάσει των στοιχείων του Corine Land Cover 2000 και της επιτόπιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή μελέτης και απεικονίζεται στο συνοδευόμενο Χάρτη Α2.

Σύμφωνα με τις καλύψεις γης του Corine Land Cover 2000, το μεγαλύτερο μέρος περιμετρικά της περιοχής καλύπτεται από γεωργική γη με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης, ενώ τα οπωροφόρα δένδρα και τις φυτείες με σαρκώδεις καρπούς καλύπτουν την περίμετρο του νοτιοδυτικού τμήματος του οικισμού. Πιο συγκεκριμένα, βάσει της επιτόπιας έρευνας στην περιοχή μελέτης, το τμήμα που χαρακτηρίζεται ως γεωργική γη καταλαμβάνεται από ελαιώνες, οι οποίοι εντοπίζονται και στην κατηγορία των οπωροφόρων δένδρων και φυτειών μαζί με πληθώρα άλλων καλλιεργειών, όπως κερασιές, μηλιές, συκιές και καρυδιές. Οι παραπάνω καλλιέργειες εντοπίζονται διάσπαρτα και στο εσωτερικό του οικισμού, σε αδόμητα οικοπέδα. Η παραπάνω καταγραφή επαληθεύει το γεγονός ότι η περιοχή εκτός από τουριστικό έχει και γεωργικό χαρακτήρα.

Οι πιο ορεινές περιοχές του εξωαστικού χώρου, βόρεια και νοτιοανατολικά της περιοχής μελέτης χαρακτηρίζονται από πλατύφυλλα και μικτά δάση αντίστοιχα. Κύρια δασοπονικά είδη των εκτάσεων αυτών αποτελούν η δρυς, η οξιά, η καστανιά και τα αείφυλλα πλατύφυλλα (πυρναίρι, αγριελιά κ.ά.). Πρόκειται για δάση δημόσια ή δημοτικά, με τη διαχείρισή τους να ανήκει στα Δασαρχεία Αγιάς και Λάρισας. Στο σύνολο των δασικών αυτών περιοχών, έντονη είναι η παρουσία καλλιεργήσιμων εκτάσεων, κατά κύριο λόγο καστανιάς, που αποτελεί τη σημαντικότερη καλλιέργεια της ΔΕ Μελιβοίας στην οποία δραστηριοποιείται το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. Ωστόσο η έλλειψη κτηματολογίου στην περιοχή, διαδικασία που προβλέπεται να ξεκινήσει κατά τη διάρκεια του έτους 2018, δημιουργεί την ανάγκη σύνταξης πράξης χαρακτηρισμού των εκτάσεων αυτών προκειμένου να αναγνωριστούν ως καλλιεργήσιμες.

7. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Η Βελίκα αποτελεί έναν οικισμό, που αναπτύχθηκε ως περιοχή δεύτερης κατοικίας από τους κατοίκους τόσο της ευρύτερης περιοχής, όσο της Λάρισας και γενικότερα της Θεσσαλίας. Αναφορικά με τη λειτουργική δομή του οικισμού διακρίνεται συγκεκριμένη τυπολογία ανάπτυξής του, η οποία χαρακτηρίζεται γραμμική, με επίμηκες σχήμα, κατά μήκος της παραλίας. Η περιοχή απέκτησε ρυμοτομικό σχέδιο με την έγκριση πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας (ΦΕΚ 898/Δ/15-12-1999), ωστόσο ακόμη δεν έχει υλοποιηθεί η πράξη εφαρμογής του. Επιπροσθέτως, από την ίδια πολεοδομική μελέτη καθορίστηκε και το θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης της περιοχής (όροι δόμησης, επιτρεπόμενες χρήσεις γης), όπως ισχύει μέχρι και σήμερα. Τέλος, χαρακτηριστικό της περιοχής αποτελεί η διάσπαρτη και αυθαίρετη, σε κάποιες περιπτώσεις, δόμηση και η ύπαρξη αρκετά σημαντικού αριθμού εκτάσεων γεωργικής γης, η οποία έρχεται σε αντίθεση με την πυκνή δόμηση, με μικρές κατατμήσεις, που εντοπίζεται σε τμήματα του παραλιακού μετώπου, όπου πριν την έγκριση της πολεοδομικής μελέτης είχαν καθοριστεί ως οικιστικοί θύλακες.

Στο παρόν κεφάλαιο καταγράφονται τα στοιχεία του πολεοδομικού χώρου, όπως οι χρήσεις γης και οι αστικές υποδομές και παράλληλα εξετάζονται τα χαρακτηριστικά τους (αριθμός ορόφων κτιριακού αποθέματος, κατάσταση κ.ά.). Στα πλαίσια της παραπάνω ανάλυσης και για την αντικειμενικότερη και πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση του πολεοδομικού χώρου, πραγματοποιήθηκε επιτόπια έρευνα στην περιοχή μελέτης, το Νοέμβριο του 2017, τα αποτελέσματα της οποίας παρουσιάζονται στις παρακάτω ενότητες και στους Χάρτες Α4, Α5 και Α6. Για την κατασκευή των χαρτών και την απεικόνιση των στοιχείων της έρευνας πεδίου ψηφιοποιήθηκε ο Χάρτης Π.1.1: Πολεοδομική οργάνωση – Λειτουργίες της Πολεοδομικής Μελέτης Δεύτερης Κατοικίας Περιοχής Βελίκας (ΦΕΚ 898/Δ/15-12-1999).

7.1. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Η απογραφή πραγματοποιήθηκε βάσει των κατηγοριών χρήσεων γης του Πίνακα 7.1, σε ένα σύνολο 547 κτιρίων.

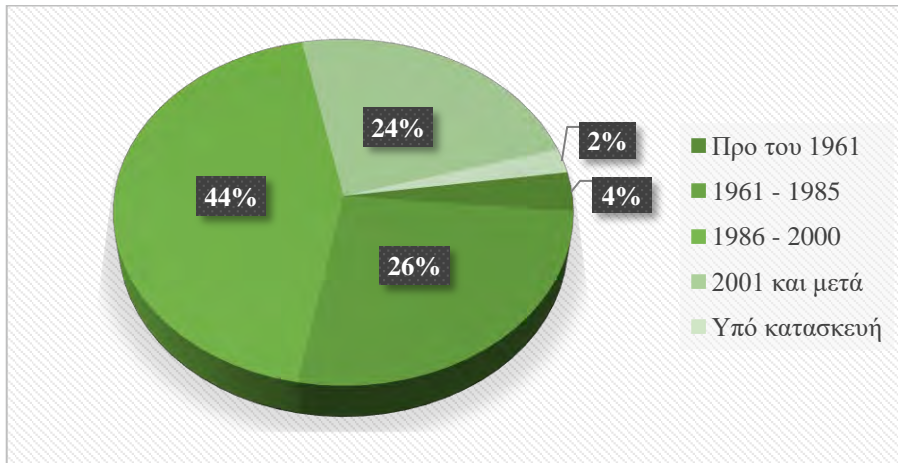
Πίνακας 7.1: Κατηγορίες και περιγραφή χρήσεων γης

Κατηγορία	Περιγραφή
Κατοικία	Κύρια και Δευτερεύουσα
Ενοικιαζόμενα δωμάτια	Διαμερίσματα, σπίτια, και άλλες κατοικίες που ενοικιάζονται ή διατίθενται έναντι χρηματοδοτικής μίσθωσης ως πλήρης μονάδες μεταξύ νοικοκυριών, σε προσωρινή βάση, ως τουριστικά καταλύματα
Λιανικό εμπόριο	Καταστήματα πώλησης αγαθών
Αναψυχή	Καφετέριες, ταβέρνες και εστιατόρια
Αποθήκες	Αποθηκευτικοί και βοηθητικοί χώροι
Κενό	Χώροι που δεν χρησιμοποιούνται και είναι προς ενοικίαση ή πώληση, χώροι που είναι υπό κατασκευή και όσοι δεν έχουν συστηματική χρήση
Ξενοδοχεία	Καταλύματα που παρέχουν ξενοδοχειακές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της καθημερινής τακτοποίησης των κρεβατιών και του καθαρισμού των δωματίων και των εγκαταστάσεων υγιεινής
Ναοί, χώροι λατρείας	Θρησκευτικοί χώροι
Διοίκηση	Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ)
Πολιτιστική υποδομή	Θέατρο, Θρησκευτικοί χώροι
Αθλητικές εγκαταστάσεις	Γήπεδο ποδοσφαίρου

Πηγή: <http://sete.gr>, Ίδια επεξεργασία

Αρχικά, εξετάζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά του κτιριακού αποθέματος παρατηρείται πως στο σύνολό του χαρακτηρίζεται από καλή έως και αρκετά καλή κατάσταση, καθώς δεν εντοπίζονται στην περιοχή μελέτης κτίρια εγκαταλελειμμένα, ενώ ακόμη και τα πιο παλιά κτίρια συντηρούνται κατάλληλα. Ακόμη, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2011 σχετικά με την ηλικιακή κατάσταση των κτιρίων, όπως παρουσιάζονται στο Γράφημα 7.1, στην περιοχή μελέτης η πλειονότητα των κτιρίων χρονολογείται την περίοδο 1986 – 2000. Ακολουθούν τα κτίρια της προηγούμενης περιόδου (1961 – 1985) με ποσοστό 26% και τα κτίρια από το 2001 και έπειτα με ποσοστό 24% επί του συνόλου του κτιριακού αποθέματος.

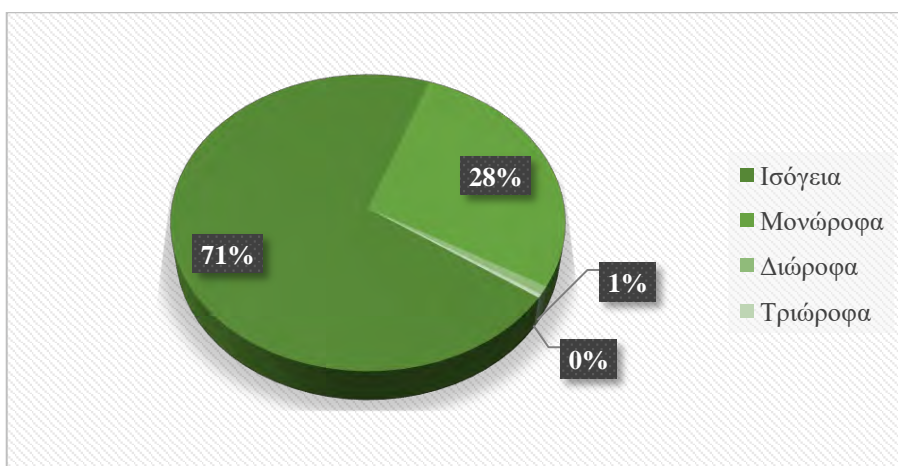
Γράφημα 7.1: Ηλικιακή κατάσταση κτιριακού αποθέματος

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά τον αριθμό των ορόφων του κτιριακού αποθέματος, όπως φαίνεται στο Γράφημα 7.2 και στο Χάρτη Α4, το μεγαλύτερο ποσοστό (71%) καταλαμβάνουν τα ισόγεια κτίσματα, τα οποία αντιστοιχούν σε αριθμό στα 387 κτίσματα και ακολουθούν τα μονώροφα κτίσματα με ποσοστό 28% (153 κτίσματα), αρκετά μεγάλος αριθμός των οποίων εντοπίζεται στα πρώτα οικοδομικά τετράγωνα κατά μήκος της παραλίας. Τα διώροφα και τριώροφα κτίσματα καταλαμβάνουν τα μικρότερα ποσοστά επί του συνολικού κτιριακού αποθέματος, καθώς βάσει της απογραφής εντοπίστηκαν μόλις 5 διώροφα και 2 τριώροφα κτίσματα, τα οποία αποτελούν το γνωστό στην περιοχή συγκρότημα των ηλεκτρολόγων, καθώς κατασκευάστηκε από το Σύλλογο Ηλεκτρολόγων για την εξυπηρέτηση της ανάγκης τους για παραθεριστική κατοικία στην περιοχή.

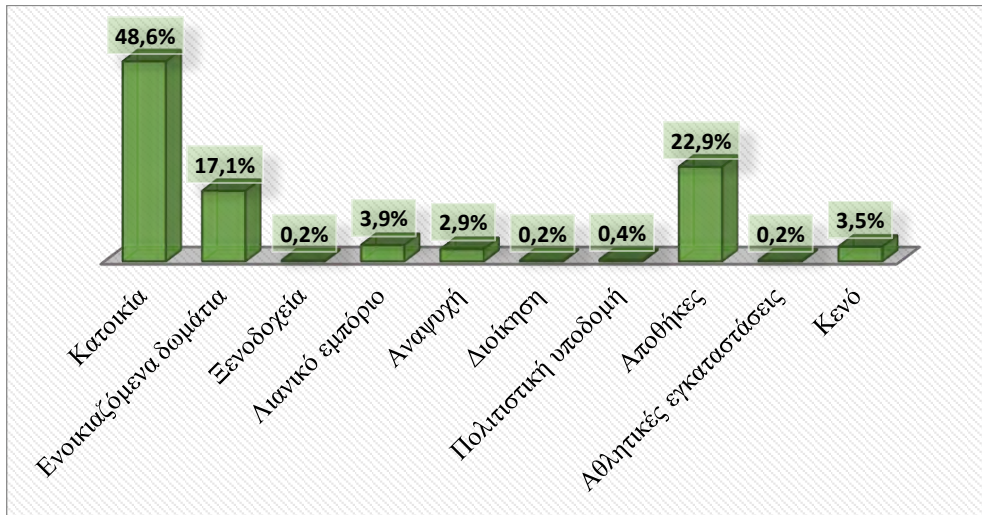
Γράφημα 7.2: Αριθμός ορόφων κτιριακού αποθέματος – σχετικά μεγέθη

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Επιπροσθέτως, εξετάζοντας τις χρήσεις του κτιριακού αποθέματος, βάσει των στοιχείων της επιτόπιας έρευνας, διεξάγονται συμπεράσματα για τις χρήσεις του ισόγειου και του πρώτου, δεύτερου και τρίτου ορόφου ξεχωριστά. Πιο συγκεκριμένα, στις χρήσεις του ισόγειου, Γράφημα 7.3 και Χάρτης Α5, κυριαρχεί η κατοικία με ποσοστό 48,6%, ενώ το αμέσως επόμενο ποσοστό ανήκει στις αποθήκες, οι οποίες καταλαμβάνουν το 22,9% του ισόγειου κτιριακού αποθέματος της περιοχής. Πρόκειται για αποθηκευτικούς χώρους που εξυπηρετούν κατά κύριο λόγο τις γεωργικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή, αλλά και για βοηθητικούς χώρους των κτιρίων. Ακολουθούν τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, τα οποία εντοπίζονται κυρίως στα πρώτα οικοπέδα κατά μήκος του παραλιακού μετώπου, με ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 17,1%, καθώς ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος στην περιοχή και η ζήτηση είναι έντονη τους καλοκαιρινούς μήνες. Με πολύ μικρό ποσοστό (3,5%) εμφανίζονται τα κενά κτίσματα στην περιοχή, γεγονός που αποδεικνύει και την ανάπτυξή της. Με τον ίδιο και σε μικρότερο βαθμό παρατηρούνται οι χρήσεις του λιανικού εμπορίου και της αναψυχής, οι οποίες εντοπίζονται κατά μήκος του παραλιακού μετώπου και ιδιαίτερα στο βόρειο τμήμα της κεντρικής πολεοδομικής ενότητας II και στο νότιο τμήμα της πολεοδομικής ενότητας III. Όσον αφορά τις χρήσεις του Γραφήματος 7.3 με ποσοστό 0.2%, πρόκειται για χρήσεις που δεν παρατηρούνται στην περιοχή μελέτης. Συγκεκριμένα στην κατηγορία των ξενοδοχείων εντοπίζεται μόνο ένα ξενοδοχείο νότια του ρέματος Βελίκας και στην κατηγορία της πολιτιστικής υποδομής καταγράφεται η μοναδική εκκλησία του οικισμού, ο Ιερός Ναός Μεταμόρφωσης του Σωτήρος και το θέατρο Βελίκας. Ακόμη στην κατηγορία της διοίκησης καταγράφεται το ΚΕΠ και στις αθλητικές εγκαταστάσεις το γήπεδο ποδοσφαίρου.

Γράφημα 7.3: Χρήσεις ισογείου – σχετικά μεγέθη

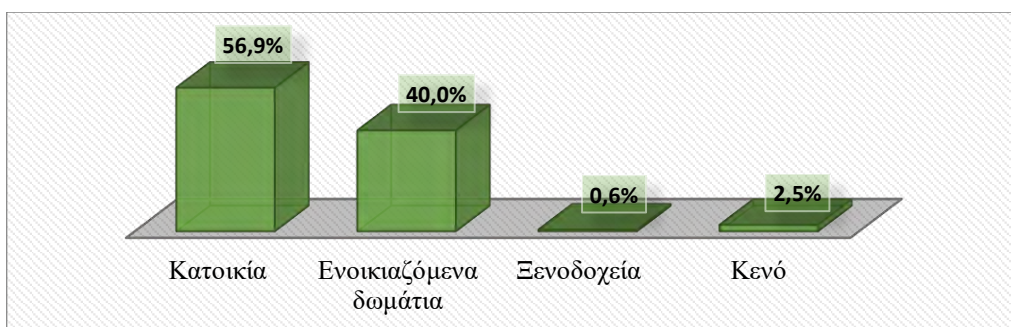

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Αναφορικά με τις χρήσεις του πρώτου ορόφου, Γράφημα 7.4 και Χάρτης Α6, εμφανίζονται μόνο τέσσερις κατηγορίες χρήσεων από τις οποίες η κατοικία και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό, 56,9% και 40% αντίστοιχα. Οι παραπάνω χρήσεις εντοπίζονται κυρίως στη πρώτη σειρά των οικοπέδων όλης της έκτασης του οικισμού, κατά μήκος του παραλιακού μετώπου. Αξιοσημείωτο είναι το αρκετά μικρό ποσοστό των κενών κτισμάτων της τάξεως του 2,5%, τα περισσότερα από τα οποία αποτελούν κτίσματα υπό κατασκευή. Το ποσοστό των ξενοδοχείων δεν κρίνεται άξιο αναφοράς, καθώς στην περιοχή όπως αναφέρθηκε υπάρχει μόνο ένα.

Στο δεύτερο και τρίτο όροφο του κτιριακού αποθέματος καταγράφεται αποκλειστικά η χρήση της κατοικίας, με τα διώροφα να καταλαμβάνουν το 0,9% του συνολικού κτιριακού αποθέματος και τα τριώροφα μόλις το 0,4%.

Γράφημα 7.4: Χρήσεις πρώτου ορόφου – σχετικά μεγέθη

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία της επιτόπιας έρευνας, παρατηρείται ελάχιστος αριθμός χώρων πρασίνου – ελεύθερων χώρων στην περιοχή μελέτης. Συγκεκριμένα, εντοπίζονται δύο διαμορφωμένοι χώροι πρασίνου και ελεύθεροι χώροι, στο βόρειο τμήμα του οικισμού, στο ρέμα Πλατανιά, που αποτελούν πάρκο και παιδική χαρά, ενώ υπάρχουν και μη διαμορφωμένοι χώροι κυρίως εκατέρωθεν των ρεμάτων που διασχίζουν την περιοχή. Στους ελεύθερους χώρους εντάσσονται επίσης οι δρόμοι, η μεγάλη αμμώδης έκταση κατά μήκος της παραλίας με πλάτος περίπου 40 – 50μ. και ο αύλειος χώρος της εκκλησίας. Παρά τον μικρό αριθμό χώρων πρασίνου και ελεύθερων χώρων στην περιοχή, η ύπαρξη σημαντικών γεωργικών εκτάσεων τόσο εντός του οικισμού όσο και περιμετρικά του δημιουργεί έντονα την αίσθηση του πρασίνου στην περιοχή. Παρόλα αυτά, στο εγκεκριμένο σχέδιο της πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας για την Βελίκα έχει προγραμματιστεί η διάνοξη αρκετών κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, η οποία όμως μέχρι και σήμερα δεν έχει υλοποιηθεί καθώς δεν έχει εκπονηθεί η πράξη εφαρμογής. Το μεγαλύτερο ποσοστό τους καταλαμβάνει το οδικό δίκτυο, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται και πεζόδρομοι, ενώ παράλληλα προβλέπονται χώροι πρασίνου και ελεύθεροι χώροι, όπως πάρκα, πλατείες, χώροι αθλητισμού και στάθμευσης και κοινωφελείς χώροι εκπαίδευσης και υγείας – πρόνοιας.

Τέλος, στην περιοχή μελέτης εντοπίζονται αρκετές αδόμητες περιοχές, οι οποίες χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο ως γεωργικές εκτάσεις με δενδρώδεις καλλιέργειες. Ωστόσο προβλέπεται να δομηθούν για την κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού σε περίπτωση αύξησης της ζήτησης για παραθεριστική κατοικία.

7.2. ΑΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

7.2.1. *ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ*

Ο οικισμός της Βελίκας συνδέεται με το ευρύτερο οδικό δίκτυο με τις εξής Δημοτικές/Κοινοτικές οδούς, οι οποίες χαρακτηρίστηκαν με την υπ' αριθ. 4950/1998 απόφαση Νομάρχη:

- ⇒ Κ.50: Κόκκινο Νερό – Βελίκα – Αγióκαμπος – Ρακοπόταμος - Σκλήθρο
- ⇒ Κ. 70: Μελιβοία – Βελίκα (παραλία)
- ⇒ Κ.81: Αγióκαμπος – Κ.70 που οδεύει σχεδόν παράλληλα με Κ.50

Το παραπάνω οδικό δίκτυο συνδέει τους οικισμούς μεταξύ τους, είναι ασφαλτοστρωμένο και βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση. Μεγαλύτερα προβλήματα εντοπίζονται κυρίως τη θερινή περίοδο, στην Δημοτική/Κοινοτική οδό Κ50, τον παραλιακό δρόμο που διασχίζει το παραλιακό μέτωπο των οικισμών Κόκκινο νερό, Κουτσουπιά, Παλιουριά, Βελίκα, Κάτω Σωτηρίτσα και Αγιόκαμπο. Η μεγάλη έλευση αυτοκινήτων σε συνδυασμό με τη λειτουργία αρκετών καταστημάτων εστίασης και αναψυχής και από τις δύο πλευρές του δρόμου, αποτελούν πρόβλημα με σοβαρούς κινδύνους όσον αφορά την έλευση των πεζών. Ακόμη, αυξημένος κίνδυνος παρατηρείται και τις περιόδους όπου διακόπτεται η κυκλοφορία των οχημάτων στον αυτοκινητόδρομο Πατρών-Αθηνών-Θεσσαλονίκης-Ευζώνων (ΠΑΘΕ), με αποτέλεσμα η κυκλοφορία να μεταφέρεται άμεσα στην οδό Κ50 που αποτελεί την εναλλακτική λύση μετακίνησης από και προς Θεσσαλονίκη. Από την άλλη πλευρά το χειμώνα, παρά το γεγονός ότι η διέλευση των αυτοκινήτων μειώνεται αισθητά, αντιμετωπίζονται προβλήματα στην παραλιακή οδό λόγω των εγκάρσιων χειμάρρων που κατακλύζονται από νερά, με αποτέλεσμα ο οικισμός να χωρίζεται σε τρία αποκομμένα τμήματα μεταξύ των ρεμάτων.

Το οδικό δίκτυο στο εσωτερικό του οικισμού, βάσει της επιτόπιας έρευνας και με εξαίρεση την Δημοτική/Κοινοτική οδό Κ50, που αποτελεί την κύρια αρτηρία του οικισμού κατά μήκος της οποίας αναπτύσσονται βασικές χρήσεις όπως εμπόριο και αναψυχή και την Δημοτική/Κοινοτική οδό Κ70, που συνδέει τη Βελίκα με την Μελιβοία (το μεγαλύτερο πληθυσμιακά οικισμό της ΔΕ Μελιβοίας), χαρακτηρίζεται στο σύνολό του από στενούς χωματόδρομους. Πρόκειται για δρόμους που δημιουργήθηκαν από τους ιδιοκτήτες για την εξυπηρέτηση των οικοπέδων τους, οι οποίοι σε αρκετές περιπτώσεις έχουν ελικοειδές σχήμα και καταλήγουν σε αδιέξοδο.

Συγκοινωνιακά η περιοχή εξυπηρετείται από το ΚΤΕΛ Λάρισας, το οποίο πραγματοποιεί καθημερινά 2 δρομολόγια προς την περιοχή, ενώ τη θερινή περίοδο τα δρομολόγια διπλασιάζονται και τριπλασιάζονται λόγω της αυξημένης έλευσης τουριστών, με αποτέλεσμα να πραγματοποιούνται 5 – 6 δρομολόγια καθημερινά.

7.2.2. ΛΟΙΠΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Στις λοιπές τεχνικές υποδομές εντάσσονται οι τηλεπικοινωνίες και η ενέργεια. Το δίκτυο διανομής ηλεκτρικής ενέργειας στην περιοχή μελέτης είναι εναέριο και η ηλεκτροδότηση πραγματοποιείται από τον υποσταθμό της ΔΕΗ στη Λάρισα με δευτερεύοντα δίκτυα

διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Η όδευση του δικτύου έχει κατασκευαστεί με γραμμές και πυλώνες μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας κατά μήκος της παραλιακής οδού.

Ακόμη, αναφορικά με τις τηλεπικοινωνίες, επικεφαλής κέντρο στην περιοχή είναι η Αγιά με κωδικό αριθμό 24940, ενώ το τερματικό κέντρο (Τ/Κ) που εξυπηρετεί την περιοχή βρίσκεται στη Βελίκα. Η εξυπηρέτηση της περιοχής πραγματοποιείται με εναέριο δίκτυο του ΟΤΕ, του οποίου η όδευση έχει κατασκευαστεί παράλληλα με το δίκτυο της ΔΕΗ κατά μήκος της παραλιακής οδού. (Κορώνη, 2007)

7.2.3. ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ

Οι υποδομές κοινής ωφέλειας εξετάζονται αναφορικά με την εκπαίδευση, τους χώρους στάθμευσης, το δίκτυο ύδρευσης και αποχέτευσης και απορρίμματα.

Οι ανάγκες των κατοίκων για εκπαίδευση καλύπτονται από τους οικισμούς της Μελιβοίας και της Αγιάς. Στη Μελιβοία λειτουργούν νηπιαγωγείο και δημοτικό, ενώ για τις μεγαλύτερες τάξεις του Γυμνασίου και του Λυκείου οι μαθητές πηγαίνουν στα αντίστοιχα σχολεία της Αγιάς. Η μετακίνηση των μαθητών και στις δύο περιπτώσεις γίνεται με λεωφορείο από το Δήμο Αγιάς.

Οι χώροι στάθμευσης στην περιοχή είναι ελάχιστοι, με περιορισμένη χωρητικότητα και εντοπίζονται στο κεντρικό τμήμα του οικισμού και χωροθετούνται γραμμικά δίπλα στον παραλιακό δρόμο από την πλευρά της παραλίας. Η αυξημένη ωστόσο ροή των επισκεπτών και οχημάτων, ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες, δεν εξυπηρετείται από τον περιορισμένο αριθμό θέσεων στάθμευσης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται κυκλοφοριακά προβλήματα στην περιοχή, λόγω της ανεξέλεγκτης στάθμευσης πολυάριθμων αυτοκινήτων εκατέρωθεν του μοναδικού κεντρικού παραλιακού δρόμου.

Η ύδρευση στην περιοχή μελέτης πραγματοποιείται από γεωτρήσεις και πηγές στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Αγιάς και συγκεκριμένα της ΔΕ Μελιβοίας. Η δεξαμενή ύδρευσης που εξυπηρετεί την περιοχή μελέτης βρίσκεται 1χλμ. από το δυτικό της όριο στο δρόμο Κ.70 προς Μελιβοία. Στην περιοχή μελέτης δεν υπάρχει ολοκληρωμένο δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων και όμβριων. Η αποχέτευση ακαθάρτων στην περιοχή μελέτης, όπως και στο σύνολο της ΔΕ Μελιβοίας με εξαίρεση τον οικισμό της Μελιβοίας, πραγματοποιείται από οικιακούς απορροφητικούς βόθρους, ενώ σε εξέλιξη βρίσκεται το έργο κατασκευής βιολογικού καθαρισμού για την εξυπηρέτηση όλου του παραλιακού μετώπου του Δήμου, το οποίο χωροθετείται στο ρέμα Πουρί ανάμεσα από τους οικισμούς

του Αγιοκάμπου και Κάτω Σωτηρίτσας. Τα όμβρια από την άλλη καταλήγουν στα ρέματα και στη θάλασσα.

Τέλος, η συλλογή των απορριμμάτων πραγματοποιείται από συνεργείο του Δήμου Αγιάς. Τα απορρίμματα μετά τη συλλογή οδηγούνται απευθείας στο Σταθμό Μεταφόρτωσης στη θέση «Νταμάρι» του Δήμου Αγιάς κοντά στην Αγιά και στη συνέχεια μεταφέρονται στο ΧΥΤΑ Λάρισας. Αξίζει να αναφερθεί ακόμη, ότι ο Δήμος Αγιάς έχει τοποθετήσει μπλε κάδους ανακύκλωσης σε όλο το μήκος του παραλιακού δρόμου της περιοχής μελέτης. Ωστόσο τους θερινούς μήνες παρατηρείται έντονα η ανεξέλεγκτη απόθεση των απορριμμάτων, κυρίως από τους χώρους της εστίασης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα δυσάρεστων οσμών σε όλο το μήκος του παραλιακού μετώπου της περιοχής.

7.3. ΑΝΤΙΑΛΗΠΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Τα στοιχεία του δομημένου χώρου της περιοχής μελέτης σε συνδυασμό με τα διάφορα φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία που εντοπίζονται τόσο σε αυτόν όσο και στον εξωαστικό χώρο του οικισμού, συνθέτουν το τοπίο που αποτελεί την φυσιογνωμία της περιοχής και συμβάλλει στην αναγνωρισιμότητα της εικόνας της. Η αίσθηση του τοπίου επηρεάζεται μεν από τα στοιχεία που απαρτίζουν τον περιβάλλοντα χώρο, αλλά και από την αίσθηση του χρήστη μέσα σε αυτό και τον τρόπο με τον οποίο το αντιλαμβάνεται. Επομένως, το τοπίο αποτελεί έναν πίνακα με συγκεκριμένα στοιχεία, τα οποία ο παρατηρητής, ανάλογα με τη θέση και την διάθεσή του, αντιλαμβάνεται με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά.

Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το τοπίο της περιοχής μελέτης παρουσιάζονται στο Χάρτη Α7 και ταξινομούνται στις εξής κατηγορίες:

- ⇒ Διαδρομές
- ⇒ Όρια
- ⇒ Περιοχές
- ⇒ Στρατηγικά σημεία
- ⇒ Τοπόσημα
- ⇒ Θέες

Αρχικά, στην κατηγορία των διαδρομών εντάσσονται το δίκτυο των δρόμων του οικισμού και η πολιτιστική διαδρομή, το μονοπάτι Μελιβοίας – Βελίκας. Πιο συγκεκριμένα, η κίνηση των οχημάτων και των πεζών εντοπίζεται στον παραλιακό δρόμο

Κ.50: Κόκκινο Νερό – Βελίκα – Αγίοκαμπος – Ρακοπόταμος – Σκλήθρο και το δρόμο Κ. 70: Μελιβοία – Βελίκα που εξυπηρετεί τη σύνδεση των δύο οικισμών και τη συνεργασία των λειτουργιών τους. Η κατηγορία των ορίων αποτελείται από τη φυσική ακτογραμμή της θάλασσας, η οποία αποτελεί το κυριότερο χαρακτηριστικό του τοπίου, καθώς εκτείνεται σε όλο το μήκος της περιοχής μελέτης και τις οριογραμμές των ρεμάτων Βελίκας και Πλατανιά που διασχίζουν τον οικισμό, διασπώντας την ενότητα του χώρου, ιδιαίτερα το χειμώνα.

Στη συνέχεια, ένα ακόμη χαρακτηριστικό του οικιστικού χώρου αποτελεί το τμήμα στο οποίο αναπτύσσονται οι δραστηριότητες αναψυχής και εμπορίου. Πρόκειται για την περιοχή που διακρίνεται άμεσα από το χρήστη, καθώς του δημιουργεί την αίσθηση ότι βρίσκεται μέσα στον αστικό χώρο, σε αντίθεση με την υπόλοιπη έκταση του οικισμού, όπου η κυριαρχία των κατοικιών και των ενοικιαζόμενων δωματίων, δημιουργούν την αίσθηση στο χρήστη ότι έχει βγει από την περιοχή του αστικού χώρου.

Επιπλέον, στρατηγικά σημεία της περιοχής θεωρούνται το διαμορφωμένο πάρκο και η παιδική χαρά, βόρεια του οικισμού, ως χώρος συγκέντρωσης δραστηριοτήτων, όπως το δημοτικό αναψυκτήριο και το θέατρο Βελίκας και το κεντρικό τμήμα του παραλιακού μετώπου, στο οποίο συγκεντρώνονται δραστηριότητες αναψυχής. Επίσης, στην κατηγορία των τοπόσημων εντάσσονται τα διακριτά και μοναδικά στοιχεία του αστικού και εξωαστικού χώρου, όπως τα κηρυγμένα μνημεία (Ιερός Ναός Παναγίας και Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου Θεολόγου), ο αρχαιολογικός χώρος «Κάστρο Βελίκας», ο Ιερός Ναός Μεταμόρφωσης του Σωτήρος που αποτελεί την μοναδική εκκλησία του οικισμού, στο δρόμο προς Μελιβοία και το Θέατρο Βελίκας, στο οποίο καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού πραγματοποιούνται παραστάσεις ενισχύοντας την πολιτιστική δραστηριότητα στην περιοχή.

Τέλος, η θέση της περιοχής μελέτης στο πεδινό παραλιακό τμήμα της ΤΚ Μελιβοίας, το οποίο περικυκλώνεται από τους ορεινούς όγκους της Όσσας και του Μαυροβουνίου, δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες του χώρου να παρατηρούν το τοπίο τόσο προς τη μεριά της θάλασσας, όσο και προς το βουνό. Τα κυριότερα στοιχεία που αντικρίζει κανείς παρατηρώντας το τοπίο αποτελούν από τα ανατολικά η ανοιχτή θάλασσα στο Αιγαίο, η οποία όταν η ατμόσφαιρα είναι καθαρή, χωρίς υγρασία και σύννεφα, προσφέρει απεριόριστη θέα στο νότιο τμήμα της Κασσάνδρας, το πρώτο πόδι της Χαλκιδικής και

από τα δυτικά το πλούσιο φυσικό περιβάλλον με τις απεριόριστες δασικές εκτάσεις των ορεινών όγκων που περιβάλλουν την περιοχή.

8. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ – ΑΔΥΝΑΜΙΩΝ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ – ΑΠΕΙΛΩΝ, ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT

Η ανάλυση SWOT αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο, το οποίο συμβάλλει στην οργάνωση των δεδομένων της διερεύνησης και της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, διαμορφώνοντας μια σφαιρική εικόνα για το χαρακτήρα της και τη μελλοντική της πορεία. Η καταγραφή των δυνατοτήτων και των αδυναμιών, καθώς και η ανάλυση των ευκαιριών και των κινδύνων συμβάλλουν στην αξιολόγηση της κατάστασης του οικισμού της Βερίκας και στη σύνθεση αποτελεσματικότερων προτάσεων και δράσεων για την καλύτερη δυνατή υλοποίηση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, αλλά και τη βιώσιμη ανάπτυξη του οικισμού.

Αρχικά αναλύονται οι δυνατότητες/πλεονεκτήματα της περιοχής μελέτης, σύμφωνα με τα στοιχεία της ανάλυσης των προηγούμενων κεφαλαίων, και οι ευκαιρίες που δημιουργούνται από αυτές, οι οποίες με τις κατάλληλες ενέργειες θα οδηγήσουν στην αναβάθμιση της περιοχής και την περαιτέρω ανάδειξη των στοιχείων της. Η Βερίκα αποτελεί οικισμό του πεδινού παράκτιου χώρου της ΔΕ Μελιβοίας και εντάσσεται στη ζώνη των αναπτυσσόμενων τουριστικά περιοχών, καθώς συμπεριλαμβάνεται στους οικισμούς του συνεχούς παραλιακού μετώπου της περιοχής, που παρουσιάζουν έντονη τουριστική κίνηση ιδιαίτερα τους θερινούς μήνες. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των οικισμών αυτών είναι ο συνδυασμός της θέας στο βουνό και στη θάλασσα, που δημιουργεί την αίσθηση του πολυποίκιλου τοπίου στο χρήστη του χώρου.

Πιο συγκεκριμένα, η Βερίκα βρίσκεται σε ένα αξιόλογο φυσικό τοπίο, το οποίο χαρακτηρίζεται στο σύνολό του από αναπτυγμένο υδρογραφικό δίκτυο με πληθώρα πηγών και ρεμάτων, δύο από τα οποία διασχίζουν και τον οικισμό. Στη δυτική πλευρά χαρακτηριστικές είναι οι πλούσιες δασικές εκτάσεις και στα ανατολικά κυριαρχεί η μεγάλη αμμώδης έκταση πλάτους 40 – 50μ. κατά μήκος της παραλίας. Ακόμη, ιδιαίτερης σημασίας είναι και το πολιτιστικό τοπίο της περιοχής, με τα δύο βυζαντινά μνημεία και τον πρόσφατα ανασκαμμένο αρχαιολογικό χώρο του Κάστρου Βερίκας εκτός του οικιστικού χώρου αλλά σε μικρή απόσταση από αυτόν, στοιχεία που αντανakλούν την ιστορία του τόπου και αποτελούν κομμάτι της φυσιογνωμίας του. Επομένως, τα παραπάνω χαρακτηριστικά της γεωγραφικής θέσης του οικισμού και του τοπίου του,

αποτελούν τα δυνατότερα σημεία της περιοχής μελέτης και συμβάλλουν στο να χαρακτηρίζεται η περιοχή τουριστικός πόλος έλξης.

Παράλληλα, η ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή και το έφορο έδαφός της, το οποίο ευνοεί την καλλιέργεια διάφορων γεωργικών προϊόντων και κυρίως της ελιάς, αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Βελίκας να απασχολείται στο τριτογενή και πρωτογενή τομέα παραγωγής. Ο αναπτυγμένος τριτογενής τομέας παραγωγής και ο πρωτογενής τομέας παραγωγής συνθέτουν την οικονομική βάση της περιοχής και σε συνδυασμό με το χαμηλό ποσοστό ανεργίας που παρατηρείται, βάσει της παραπάνω ανάλυσης, αποτελούν δυνατά σημεία του οικισμού, καθώς αποδεικνύεται ότι το εργατικό δυναμικό παραμένει στην περιοχή.

Όλα τα παραπάνω δυνατά σημεία, αναφορικά με το φυσικό και πολιτιστικό τοπίο και τη διάρθρωση της οικονομίας του οικισμού, δημιουργούν την ευκαιρία στην περιοχή να υποστηρίξει την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, φιλικότερων προς το τοπίο, όπως ο αγροτουρισμός, ο περιπατητικός τουρισμός, ο πολιτισμικός και αθλητικός τουρισμός. Αυτός με τη σειρά του δημιουργεί την ευκαιρία για επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και αύξηση της ελκυστικότητας και της επισκεψιμότητας του οικισμού και επομένως δίνεται η δυνατότητα μεγέθυνσης της οικονομικής βάσης της περιοχής. Παράλληλα, όσον αφορά την μετάβαση στις νέες μορφές τουρισμού, ευκαιρία για τους κατοίκους της περιοχής αποτελεί η χρηματοδότηση που προσφέρεται για την ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων που θα προωθούν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, στα πλαίσια της νέας προγραμματικής περιόδου ΕΣΠΑ 2014 – 2020 και πιο συγκεκριμένα στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΕΠ) «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία».

Ως προς την οργάνωση του πολεοδομικού χώρου, δυνατά σημεία του οικισμού αποτελούν ο σαφής διαχωρισμός των χρήσεων, με το κεντρικό παραλιακό τμήμα να καταλαμβάνουν οι χρήσεις του τουρισμού – αναψυχής και τον υπόλοιπο οικισμό η κατοικία είτε είναι κύρια, είτε δευτερεύουσα και η καλή κατάσταση του κτιριακού αποθέματος. Πρόκειται για στοιχεία που συμβάλλουν εν μέρει θετικά στην ποιότητα ζωής των κατοίκων, το καθένα με διαφορετικό τρόπο. Οι δραστηριότητες του τουρισμού και της αναψυχής, που μπορούν να χαρακτηριστούν ως οχλούσες δραστηριότητες, δεν έρχονται σε σύγκρουση με τις κατοικίες, με αποτέλεσμα να αποφεύγονται προβλήματα

ηχορύπανσης, ενώ η καλή κατάσταση των κτιρίων υποδηλώνει τις συνθήκες και το περιβάλλον στο οποίο ο άνθρωπος ζει. Ακόμη ένα δυνατό σημείο της περιοχής μελέτης είναι η ύπαρξη αρκετών αδόμητων εκτάσεων στο εσωτερικό της, όπου σε συνδυασμό με το τοπίο που περιβάλλει τον οικισμό και με τους κήπους που παρατηρήθηκαν στο μεγαλύτερο αριθμό κατοικιών, δημιουργούν την αίσθηση του πράσινου σε όλη την έκτασή του. Ωστόσο, η υλοποίηση του εγκεκριμένου σχεδίου της πολεοδομικής μελέτης, μέσω της πράξης εφαρμογής, αποτελεί σημαντική ευκαιρία για την καλύτερη οργάνωση των χρήσεων γης στον οικισμό και παράλληλα την εκμετάλλευση των αδόμητων εκτάσεων για δημιουργία κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων που θα συμβάλλουν στην περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Αναφορικά με το μεταφορικό δίκτυο, παρατηρείται αποτελεσματική σύνδεση της περιοχής μελέτης με τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής, η οποία πραγματοποιείται μέσω τριών Κοινοτικών δρόμων, ενώ ταυτόχρονα η περιοχή εξυπηρετείται σε ικανοποιητικό βαθμό από τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς. Ως προς τις λοιπές τεχνικές υποδομές και τις υποδομές κοινής ωφέλειας τα δυνατά σημεία της περιοχής, που συμβάλλουν στην καλύτερη ποιότητα ζωής των κατοίκων, αποτελούν η τοποθέτηση κάδων απορριμμάτων σε όλη την έκταση της Βερίκας και κάδων ανακύκλωσης σε όλο το μήκος του παραλιακού μετώπου, η ικανοποιητική παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και τηλεπικοινωνιών και το γεγονός ότι έχουν ξεκινήσει οι διαδικασίες κατασκευής του νέου ολοκληρωμένου αποχετευτικού δικτύου. Η πρόβλεψη της δημιουργίας δικτύου πεζοδρόμων στο εσωτερικό του οικισμού από την πολεοδομική μελέτη, αποτελεί ευκαιρία για τους κατοίκους της περιοχής, αλλά και για τους επισκέπτες, καθώς θα έχουν την δυνατότητα να μετακινούνται με περισσότερη ασφάλεια εντός του οικισμού. Αντίστοιχα, σημαντική κρίνεται και η υλοποίηση του νέου αποχετευτικού δικτύου, ένα απαραίτητο έργο για τη βελτίωση της λειτουργικής δομής των παραλιακών οικισμών.

Εκτός από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που παρουσιάζει η περιοχή μελέτης τόσο στον εξωαστικό όσο και στον οικιστικό χώρο, εντοπίζονται και σημαντικές αδυναμίες που λειτουργούν ανασταλτικά ως προς την ανάπτυξή της.

Η οικονομική κρίση που βιώνει η χώρα μας σε συνδυασμό με την έλλειψη οικονομικών πόρων, επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό όλους τους τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στην περιοχή. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα μεγάλος μέρος του νεαρού πληθυσμού της περιοχής να αναζητεί καλύτερες ευκαιρίες εργασίας στα

μεγαλύτερα αστικά κέντρα και συνεπώς να αυξάνεται ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός, δηλαδή ο αριθμός των συνταξιούχων. Τόσο η μείωση του πληθυσμού λόγω των φαινομένων της αστικοποίησης, όσο και η ανεργία αποτελούν την κυριότερη απειλή για την τοπική οικονομία. Σημαντικό χαρακτηριστικό που υποδηλώνει επίσης την επίδραση τη κρίσης στην περιοχή αποτελεί η απουσία έκδοσης οικοδομικών αδειών την περίοδο μεταξύ των ετών 2012 – 2017. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η περιοχή μελέτης χαρακτηρίζεται από εποχικότητα της τουριστικής ζήτησης, καθώς αποτελεί αποκλειστικά έναν θερινό τουριστικό προορισμό, οδηγούν στην αποκέντρωση του οικισμού τους θερινούς μήνες, δημιουργώντας έτσι την απειλή της σταδιακής ερήμωσης της περιοχής με την πάροδο του χρόνου.

Όσον αφορά τον εξωοικιστικό χώρο της περιοχής μελέτης, τα αδύναμα σημεία του εντοπίζονται στην απουσία θεσμοθετημένων χρήσεων γης και οργανωμένων υποδοχέων παραγωγικών δραστηριοτήτων από τον υπερκείμενο σχεδιασμό όπως επίσης και στην απουσία καθορισμένων ζωνών προστασίας στον αρχαιολογικό χώρο του κάστρου. Το σύνολο των αδυναμιών αυτών δημιουργεί προβλήματα στην ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής και αποτελεί απειλή για την ενίσχυση των συγκρούσεων των χρήσεων στον εξωαστικό χώρο και την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και γενικότερα του τοπίου.

Αδύναμα σημεία εντοπίζονται και στην πολεοδομική οργάνωση και τη λειτουργική δομή του οικισμού της Βελίκας. Η ύπαρξη αυθαίρετης δόμησης στο εσωτερικό του οικισμού και ιδιαίτερα παράπλευρα των ρεμάτων σε συνδυασμό με την μη υλοποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου της πολεοδομικής μελέτης, αποτελούν μειονέκτημα και απειλεί για την περιοχή, καθώς δυσχεραίνουν την οργάνωση του χώρου και δημιουργούν προβλήματα για την περαιτέρω ανάπτυξη του οικισμού. Ακόμη, ένα αρνητικό χαρακτηριστικό του οικιστικού ιστού είναι η απουσία κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, η οποία υποβαθμίζει σε μεγάλο βαθμό την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Σημαντική αδυναμία αναφορικά με την εικόνα του οικισμού εντοπίζεται στην έλλειψη διακριτής ταυτότητας, η οποία μπορεί να αποτελέσει ταυτόχρονα και απειλή για την εξέλιξη της ανάπτυξης της ως τουριστικό προορισμό.

Τέλος, στο μεταφορικό δίκτυο οι αδυναμίες εντοπίζονται σχετικά με το εσωτερικό του οικισμού στο ακανόνιστο πλέγμα δρόμων, με έντονη την παρουσία χωματόδρομων και αδιεξόδων, στην έλλειψη οργανωμένου δικτύου δρόμων και πεζοδρόμων –

ποδηλατοδρόμων και στην αυξημένη κυκλοφοριακή συμφόρηση της παραλιακής οδού τους θερινούς μήνες. Πρόκειται για χαρακτηριστικά του οικισμού που δυσχεραίνουν την μετακίνηση των κατοίκων και των επισκεπτών, αποτελώντας απειλή για την ασφάλειά τους, ενώ αναφορικά με την κυκλοφοριακή συμφόρηση που παρατηρείται στην παραλιακή οδό δημιουργούνται ζητήματα αλλοίωσης της εικόνας και της λειτουργικότητας του παραλιακού μετώπου.

Στον Πίνακα 8.1 παρουσιάζονται επιγραμματικά οι δυνατότητες, αδυναμίες, ευκαιρίες και απειλές του οικισμού της Βερίκας.

Πίνακας 8.1: Ανάλυση SWOT οικισμού Βελίκας

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Αναπτυγμένος πρωτογενής και τριτογενής τομέας ▪ Μικρά ποσοστά ανεργίας ▪ Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον ▪ Αναπτυγμένο υδρογραφικό δίκτυο πληθώρα πηγών ▪ Μεγάλη αμμώδης έκταση κατά μήκος της παραλίας ▪ Συνεχές παραλιακό μέτωπο ▪ Ύπαρξη θεσμοθετημένων ζωνών παλαιού αιγιαλού, αιγιαλού και παραλίας ▪ Εγγύτητα στο αξιόλογο πολιτιστικό περιβάλλον (μνημεία, αρχαιολογικός χώρος, μονοπάτι) ▪ Παραλιακός οικισμός ▪ Σαφής διαχωρισμός χρήσεων γης ▪ Καλή κατάσταση οικιστικού αποθέματος ▪ Παρουσία αδόμητων εκτάσεων ▪ Κυρίαρχη αίσθηση του πράσινου ▪ Θέα σε βουνό και θάλασσα ▪ Αποτελεσματική σύνδεση με τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής ▪ Επαρκής εξυπηρέτηση από ΜΜΜ ▪ Ικανοποιητική παροχή ηλεκτρικού ρεύματος και τηλεπικοινωνιών ▪ Κάδοι συλλογής απορριμμάτων σε όλη την έκταση του οικισμού ▪ Κάδοι ανακύκλωσης κατά μήκος του παραλιακού δρόμου ▪ Υπό κατασκευή νέο αποχετευτικό δίκτυο 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μείωση των απασχολούμενων → Αύξηση οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού ▪ Απουσία έκδοσης οικοδομικών αδειών την περίοδο 2012 – 2017 ▪ Εποχικότητα της τουριστικής ζήτησης → προσωρινή απασχόληση ▪ Απουσία θεσμοθετημένων χρήσεων γης στον εξωαστικό χώρο ▪ Απουσία θεσμοθετημένων Οργανωμένων Υποδοχέων Παραγωγικών Δραστηριοτήτων ▪ Μη κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος - μη καθορισμένες ζώνες προστασίας ▪ Μη υλοποιημένη πολεοδομική μελέτη ▪ Αυθαίρετη δόμηση ▪ Απουσία κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων ▪ Έλλειψη ταυτότητας οικισμού ▪ Ακανόνιστο πλέγμα δρόμων, με έντονη την παρουσία χωματόδρομων και αδιεξόδων ▪ Έλλειψη οργανωμένου δικτύου δρόμων και πεζοδρόμων - ποδηλατοδρόμων ▪ Επιδείνωση προβλήματος κυκλοφοριακής συμφόρησης τους θερινούς μήνες ▪ Ανεξέλεγκτη απόθεση των απορριμμάτων τους θερινούς μήνες ▪ Έλλειψη χώρων στάθμευσης
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού ▪ Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου ▪ Προσέλκυση τουριστών και επισκεπτών ▪ Νέα προγραμματική περίοδος ΕΣΠΑ 2014-2020, ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» ▪ Υλοποίηση του εγκεκριμένου σχεδίου της πολεοδομικής μελέτης ▪ Δημιουργία κοινόχρηστων χώρων και χώρων πρασίνου ▪ Πολλές αδόμητες εκτάσεις ▪ Προοπτική δημιουργίας δικτύου πεζοδρόμων ▪ Υλοποίηση του νέου αποχετευτικού δικτύου 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ανεργία ▪ Μείωση πληθυσμού ▪ Κυριαρχία οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού ▪ Αποκέντρωση της περιοχής τη χειμερινή περίοδο ▪ Σύγκρουση χρήσεων γης (αλληλοεπικάλυψη καλλιεργήσιμων εκτάσεων με τουριστική ανάπτυξη) ▪ Κίνδυνος υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος και του τοπίου ▪ Αδυναμία υλοποίησης της εγκεκριμένης πολεοδομικής μελέτης ▪ Αυθαίρετη δόμηση ▪ Έλλειψη ταυτότητας οικισμού ▪ Επιδείνωση κυκλοφοριακού προβλήματος στην παραλιακή οδό ▪ Πλημμυρικά φαινόμενα

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

9. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο πραγματοποιείται το στάδιο της σύλληψης του οράματος για την περιοχή μελέτης και της διαμόρφωσης της πρότασης. Στην επίτευξη του συγκεκριμένου σταδίου συμβάλλουν διάφοροι παράγοντες όπως, οι κατευθύνσεις των υπερκείμενων σχεδίων αναφορικά με την περιοχή μελέτης και της εγκεκριμένης πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας, οι αρχές του βιώσιμου πολεοδομικού και τοπιακού σχεδιασμού και η ανάλυση – αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής μελέτης, βάσει των στοιχείων της επιτόπιας έρευνας, συμπεριλαμβανομένων των δυνατοτήτων, ευκαιριών, αδυναμιών και απειλών, όπως αυτά αναφέρθηκαν σε προηγούμενα κεφάλαια.

9.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΟΡΑΜΑ

Αρχικά, για την ολοκληρωμένη προσέγγιση του θέματος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι απαραίτητη η υιοθέτηση συγκεκριμένης θεώρησης αναφορικά με την έννοια του τοπίου. Από την ανάλυση του πρώτου μέρους, γίνεται αντιληπτό πως το τοπίο είναι πάντα υβριδικό, καθώς δεν υφίσταται από μόνο του ένα φυσικό ή πολιτιστικό (ανθρωπογενές) τοπίο (Γοσποδίνη, 2015). Αντιθέτως, συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σε αυτό, τόσο φυσικά όσο και ανθρωπογενή στοιχεία όπως, ο δομημένος χώρος και ο πολιτισμός. Λόγω της πολυλειτουργικότητάς του κάθε τοπίο είναι μοναδικό και η μοναδικότητά του επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο που ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται και αποδέχεται το ίδιο το τοπίο. Κάτω από αυτή την οπτική, λοιπόν, αντιμετωπίζεται και η έννοια του τοπίου στη συγκεκριμένη εργασία.

Ακόμη, αναφορικά με την περίπτωση μελέτης, η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης στην περιοχή συμβάλλει στη διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με το χαρακτήρα της και τις τάσεις ανάπτυξής της. Ο οικισμός της Βελίκας αποτελεί έναν από τους πιο τουριστικούς οικισμούς της ΔΕ Μελιβοίας. Πρόκειται για έναν οικισμό με «ειδικό» χαρακτήρα, αυτό του θερινού τουριστικού θέρετρου, λόγω του ιδιαίτερα ελκυστικού του τοπίου και της γειτνιάσής του με την θάλασσα. Παρόλα αυτά, ο οικισμός, σαν αυτοτελές στοιχείο του χώρου, δε διαθέτει κάποιο ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα – διακριτή ταυτότητα – ώστε να προσελκύσει μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών και κατά πόσο μάλιστα να διευρύνει την τουριστική περίοδο και τις υπόλοιπες εποχές του χρόνου. Το φαινόμενο αυτό της εποχικότητας στρέφει τους μόνιμους κατοίκους στην αναζήτηση καλύτερης ποιότητας ζωής και στην εύρεση εργασίας στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, με

αποτέλεσμα η περιοχή τους υπόλοιπους μήνες του χρόνου να εγκαταλείπεται, τονώνοντας έτσι την αίσθηση του γερασμένου οικισμού.

Λαμβάνοντας υπόψη την έννοια του τοπίου όπως αυτή αναφέρθηκε παραπάνω και την επικρατούσα κατάσταση στην περιοχή μελέτης, συμπεραίνεται ότι μέσω του σχεδιασμού κρίνεται απαραίτητη η διατήρηση του τουριστικού χαρακτήρα της περιοχής και η ενδυνάμωσή του, με την προστασία και την ανάδειξη του τοπίου της και ταυτόχρονα η ανάδειξη της ίδιας της μορφολογίας του οικισμού, ώστε να αποτελεί πλέον και αυτή τουριστικό πόρο (Gospodini, 2002). Βασικός στόχος – όραμα, λοιπόν, είναι η δημιουργία ενός βιώσιμου οικισμού, εύκολα προσβάσιμου από όλους (κατοίκους, επισκέπτες), με την παράλληλη δημιουργία ενός νέου συνεχούς τοπίου αναψυχής, οικολογίας, τουρισμού και πολιτισμού. Ακόμη, στόχο αποτελεί η διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας τόσο χρονικά όσο και χωρικά. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της αύξησης της επισκεψιμότητας του οικισμού της Βελίκας, της ενίσχυσης της ήδη υπάρχουσας τουριστικής δραστηριότητας και της προώθησης του εναλλακτικού τουρισμού, καθιστώντας έτσι την περιοχή ως ένα περισσότερο ελκυστικό και δυναμικό τουριστικό πόλο έλξης.

Κεντρική ιδέα για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, όπως φαίνεται και στο Χάρτη Π1, αποτελεί η ανάπτυξη ενός δικτύου σύνδεσης φυσικού και πολιτιστικού τοπίου, με την παράλληλη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, μέσω των οποίων τα στοιχεία του τοπίου της περιοχής μελέτης θα ενσωματωθούν με ομαλό τρόπο στο δομημένο τοπίο. Η αειφορική μετακίνηση και η άμεση επικοινωνία μεταξύ των πόλων έλξης θα αποτελούν πλέον το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του οικισμού, το οποίο θα συμβάλλει όχι μόνο στην οικονομική ανάπτυξή του, αλλά και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών. Επομένως, οι προτάσεις, όπως αναλύονται παρακάτω, βασίζονται κατά κύριο λόγο στην πολεοδομική αναθεώρηση του χώρου, μέσω επεμβάσεων ως προς την οργάνωση των χρήσεων γης και του οδικού δικτύου, αλλά και σε άλλες διαχειριστικές επεμβάσεις που αφορούν τον έλεγχο και την προστασία του τοπίου της περιοχής μελέτης και την περαιτέρω δραστηριοποίηση των χρηστών του χώρου.

9.2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ

Στην πολεοδομική μελέτης δεύτερης κατοικίας της περιοχής υπολογίζονται οι ανάγκες για κοινωνική υποδομή και λοιπές εξυπηρετήσεις τόσο στο σύνολο του οικισμού, όσο και για κάθε πολεοδομική ενότητα ξεχωριστά, βάσει της εκτιμώμενης χωρητικότητας. Ωστόσο, το γεγονός ότι η μελέτη έχει εγκριθεί από το 1999, αλλά δεν έχει υλοποιηθεί, σε συνδυασμό με τη συνεχή εξέλιξη των γεγονότων κατά τη διάρκεια όλων αυτών των ετών μέχρι και σήμερα, συμπεριλαμβανομένης και της μεταβολής του πληθυσμού, κρίνεται σκόπιμο τα μεγέθη αυτά να εξεταστούν από την αρχή, ώστε να ανταποκρίνονται στην σημερινή κατάσταση της περιοχής και στις πραγματικές της ανάγκες.

Σύμφωνα λοιπόν με τα προγραμματικά μεγέθη που καθορίζονται από το ΣΧΑΠ (ΦΕΚ 1078/Δ/17-09-1996), τα οποία είναι τα εξής:

- ⇒ Μέγιστος ΣΔ: 0,4
- ⇒ Μέγιστη πυκνότητα: 10 άτομα/στρεμ.
- ⇒ Δομήσιμη επιφάνεια: 20τ.μ./άτομο

και βάσει της υπ' αριθ. 10788/05-03-2004 υπουργική απόφαση «Έγκριση πολεοδομικών σταθεροτύπων (*standards*) και ανώτατα όρια πυκνοτήτων που εφαρμόζονται κατά την εκπόνηση των γενικών πολεοδομικών σχεδίων, των σχεδίων χωρικής και οικιστικής οργάνωσης ανοικτής πόλης και των πολεοδομικών μελετών» (ΦΕΚ 285/Δ/05-03-2004), υπολογίζεται η χωρητικότητα στο σύνολο του οικισμού και η ανάγκες του σε γη πολεοδομικών λειτουργιών, τόσο για το σύνολο του οικισμού όσο και για τις επιμέρους πολεοδομικές ενότητες. Ακόμη, λαμβάνεται υπόψη ο βαθμός κορεσμού (60%) όπως αυτός χρησιμοποιήθηκε και στην πολεοδομική μελέτη.

9.2.1. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΧΩΡΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σύμφωνα με τον Πίνακα 9.1 παρατηρείται ελάχιστη διαφορά στην υπολογιζόμενη χωρητικότητα από αυτή της πολεοδομικής μελέτης. Στην πολεοδομική μελέτη η θεωρητική χωρητικότητα έφτανε τους 9.600 κατοίκους και η πραγματική χωρητικότητα τους 5.760. Με τον εκ νέου υπολογισμό η θεωρητική χωρητικότητα υπολογίζεται στους 9.512 κατοίκους, ενώ η πραγματική στους 5.707 κατοίκους. Η διαφορά αυτή οφείλεται αποκλειστικά στην μικρή αύξηση της έκτασης των κοινόχρηστων χώρων, καθώς την τελευταία δεκαετία διαμορφώθηκαν στο βόρειο τμήμα της περιοχής στο χώρο του θεάτρου δύο κοινόχρηστοι χώροι (πάρκο, παιδική χαρά). Ακόμη, ο προβλεπόμενος

πληθυσμός του οικισμού της Βελίκας για το έτος 2021 εκτιμάται στους 255 κατοίκους. Επομένως, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 9.1 (Απομένουσα Χωρητικότητα) οι οικιστικοί υποδοχείς του οικισμού επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών του μελλοντικού πληθυσμού.

Πίνακας 9.1: Εκτίμηση χωρητικότητας οικισμού Βελίκας

πληθυσμός 2011	Πρόβλεψη πληθυσμού για το έτος 2021 (άτομα)	Οριοθετημένη Έκταση Οικισμού (Ha)	Έκταση εκτιμώμενων κοινόχρηστων χώρων (Ha)	Έκταση "E"	Συντελεστής Κορεσμού "λ"	Πυκνότητα (κάτοικοι/Ha) "d"	Μέγιστη χωρητικότητα σε άτομα C=d*E*λ	Απομένουσα Χωρητικότητα (2021)
291	255	977,59	26,34	951,25		10	9.512	9.257
291	255	977,59	26,34	951,25	0,6	10	5.707	5.452

Πηγή: ΣΧΑΠ, 1996, Πολεοδομική μελέτη δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας, 1999, Ιδία επεξεργασία

Παράλληλα, στον Πίνακα 9.2 υπολογίζεται η μέγιστη θεωρητική και πραγματική χωρητικότητα των πολεοδομικών ενότητων του οικισμού προκειμένου να επιτευχθεί στη συνέχεια ο υπολογισμός των αναγκών σε γη πολεοδομικών λειτουργιών. Σε κάθε πολεοδομική ενότητα υπολογίζεται στην πρώτη γραμμή η θεωρητική χωρητικότητα και στη δεύτερη γραμμή η πραγματική χωρητικότητα με βαθμό κορεσμού 60%.

Πίνακας 9.2: Εκτίμηση Χωρητικότητας ανά πολεοδομική ενότητα

Πολεοδομική Ενότητα	Οριοθετημένη Έκταση Οικισμού (στρ.)	Έκταση εκτιμώμενων κοινόχρηστων χώρων (στρ.)	Έκταση "E"	Συντελεστής Κορεσμού "λ"	Πυκνότητα (κάτοικοι/στρ.) "d"	Μέγιστη χωρητικότητα σε άτομα C=d*E*λ
I	330,01	-	330,01		10	3300
				0,60		1980
II	165,00	9,52	155,47		10	1555
				0,60		933
III	482,58	16,82	465,76		10	4658
				0,60		2795

Πηγή: ΣΧΑΠ, 1996, Πολεοδομική μελέτη δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας, 1999, Ιδία επεξεργασία

9.2.2. ΑΝΑΓΚΕΣ ΓΙΑ ΓΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ

Πίνακας 9.3: Εκτίμηση κοινοφελών χώρων

Περιοχή μελέτης	Προγραμματικό μέγεθος (άτομα)	Υγεία	Πρόνοια	Αθλητισμός		Πολιτιστικά	
		Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)	Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)	Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)
Σύνολο	5707-9512	150	70	5,50	31.388,5-52.316	0,20	1141,4-1902,4
Π.Ε. I	1980-3300	-	-		10.890-18.150		
Π.Ε. II	933-1555	150	70		5.131,5-8.552,5		1141,4-1902,4
Π.Ε. III	2795-4658	-	-		15.372,5-25.619		

Πηγή: Πολεοδομική μελέτη δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας, 1999, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 9.4: Εκτίμηση ελεύθερων – κοινόχρηστων χώρων

Περιοχή μελέτης	Προγραμματικό μέγεθος (άτομα)	Πάρκο		Νησίδες πρασίνου	
		Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)	Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)
Σύνολο	5.707-9.512	1,50	8.560,5-14.268	0,25	1.426,75-2.378
Π.Ε. I	1.980-3.300				495-825
Π.Ε. II	933-1.555				233,25-388,75
Π.Ε. III	2.795-4.658				698,75-1.164,5
Περιοχή μελέτης	Προγραμματικό μέγεθος (άτομα)	Πλατείες		Παιδικές χαρές	
		Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)	Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)
Σύνολο	5.707-9.512	0,50	2.853,5-4.756	0,25	1.426,75-2.378
Π.Ε. I	1.980-3.300		990-1.650		495-825
Π.Ε. II	933-1.555		466,5-777,5		233,25-388,75
Π.Ε. III	2.795-4.658		1.397,5-2.329		698,75-1164,5

Πηγή: Πολεοδομική μελέτη δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας, 1999, Ιδία επεξεργασία

Πίνακας 9.5: Εκτίμηση χώρων στάθμευσης

Περιοχή μελέτης	Μόνιμοι παραθεριστές			Ημερήσιοι επισκέπτες		
	Προγραμματικό μέγεθος (άτομα)	Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)	Προγραμματικό μέγεθος (άτομα)	Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)
Σύνολο	(5.707-9.512)*30%	6	9.783-16.306	(5.707-9.512) *15%*0,5	6	2.445-4.076
Π.Ε. I	(1.980-3.300)*30%		3.394-5.657	(1.980-3.300) *15%*0,5		848-1.414
Π.Ε. II	(933-1.555)*30%		1.599-2.665	(933-1.555) *15%*0,5		399-666
Π.Ε. III	(2.795-4.658)30%		4.791-6.695	(2.795-4.658) *15%*0,5		1.197-1.996
Περιοχή μελέτης	Επισκέπτες Σαββατοκύριακου Ι.Χ.			Λεωφορεία		
	Προγραμματικό μέγεθος (άτομα)	Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)	Προγραμματικό μέγεθος (άτομα)	Σταθερότυπο γης (τ.μ./κάτοικο)	Απαιτούμενη κοινωνική υποδομή (τ.μ.)
Σύνολο	(5.707-9.512) *0,6*0,6*0,5	6	5.870-9.783	(5.707-9.512) *0,6*0,4*0,5	0,9	622-1.037
Π.Ε. I	(1.980-3.300) *0,6*0,6*0,5		2.036-3.394	(1.980-3.300) *0,6*0,4*0,5		216-360
Π.Ε. II	(933-1.555) *0,6*0,6*0,5		959-1.599	(933-1.555) *0,6*0,4*0,5		101-169
Π.Ε. III	(2.795-4.658) *0,6*0,6*0,5		2.874-4.791	(2.795-4.658) *0,6*0,4*0,5		304-508
Περιοχή μελέτης	Σύνολο Απαιτούμενης κοινωνικής υποδομής (τ.μ.)					
Σύνολο	18.720 – 31.202					
Π.Ε. I	37.696 – 10.825					
Π.Ε. II	3.058 – 5.099					
Π.Ε. III	9.166 – 13.990					

Πηγή: Πολεοδομική μελέτη δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας, 1999, Ιδία επεξεργασία

9.3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

9.3.1. ΡΥΜΟΤΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Το ρυμοτομικό σχέδιο κατά κύριο λόγω διατηρείται ως έχει, σύμφωνα με το εγκεκριμένο σχέδιο της πολεοδομικής μελέτης, ενώ οι αλλαγές που προτείνονται αφορούν οικοδομικά τετράγωνα με κυρίαρχη τη χρήση των κοινόχρηστων χώρων και εκτάσεις που θεωρούνται εκτός σχεδίου. Συνολικά στην περιοχή μελέτης προκύπτουν 148 οικοδομικά τετράγωνα με προκήπιο πλάτους 4 μέτρων, ενώ εξαίρεση αποτελούν τα πρόσωπα των παραλιακών οικοδομικών τετραγώνων, στα οποία δημιουργούνται προκήπια πλάτους 6 μέτρων. Η τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου αφορά τα οικοδομικά τετράγωνα Γ85 και Γ86, που χαρακτηρίζονται ως κοινόχρηστοι χώροι με τη χρήση του πάρκου και στα οποία διέρχεται - βάσει του εγκεκριμένου σχεδίου - η συλλεκτήρια οδός και τις εκτάσεις οι οποίες βρίσκονται το ρέμα Πλατανιά και το δυτικό τμήμα του ρέματος Βελίκας/Ηλεκτρολόγων και χαρακτηρίζονται ως εκτάσεις εκτός σχεδίου.

Προτείνεται, όπως φαίνεται και στο Χάρτη Π2, η ένωση των οικοδομικών τετραγώνων Γ85 και Γ86, δημιουργώντας έτσι ένα ενιαίο γραμμικό πάρκο, το οικοδομικό τετράγωνο Γ85, το οποίο θα διευκολύνει την ελεύθερη και χωρίς κινδύνους κίνηση των κατοίκων και των επισκεπτών και θα αποτελέσει σημαντικό πόλο έλξης του οικισμού. Ακόμη, προτείνεται η ένταξη των εκτάσεων της περιοχής των ρεμάτων στο σχέδιο ως κοινόχρηστοι χώροι ή κοινωφελείς χώροι, προκειμένου να προστατευθεί ο οικολογικός τους χαρακτήρας και να είναι εφικτή η διαμόρφωσή τους για την ανάδειξη του περιβάλλοντός τους. Στο ρέμα Πλατανιά, βόρεια του οικισμού δημιουργούνται δύο οικοδομικά τετράγωνα τα Γ1Α και Γ1Β, τα οποία χαρακτηρίζονται ως κοινόχρηστοι χώροι και στο ρέμα Βελίκας, δημιουργείται το οικοδομικό τετράγωνο Γ84, ως κοινωφελής χώρος. Ειδικότερα οι χρήσεις των οικοδομικών τετραγώνων αναλύονται στην Ενότητα 9.3.2.

Αναφορικά με τον πολεοδομικό κανονισμό προτείνεται η αλλαγή των ορίων του τομέα συντελεστή δόμησης Π στο βόρειο τμήμα του οικισμού (Χάρτης Π2), προκειμένου να συμπεριληφθούν σε αυτόν και τα οικοδομικά τετράγωνα Γ5, Γ6, Γ11 και Γ12, ώστε να υπάρχει συνέχεια και ομοιομορφία στον τρόπο ανάπτυξης της περιοχής και η προσθήκη ως υποχρεωτικού όρου δόμησης στο σύνολο του οικισμού, την πρόβλεψη θέσεων στάθμευσης κατά την ανέγερση κτιρίου κατοικίας ή ενοικιαζόμενων δωματίων σε υπόγειο ή μη στεγασμένο υπαίθριο χώρο του οικοπέδου που αναγείρεται το κτίριο, για

την αποφυγή των φαινομένων κυκλοφοριακής συμφόρησης. Πιο συγκεκριμένα για τις κατοικίες προτείνεται η πρόβλεψη δύο θέσεων στάθμευσης, ενώ για τα ενοικιαζόμενα δωμάτια η πρόβλεψη θέσεων που αντιστοιχούν τουλάχιστον στο 50% του συνολικού αριθμού δωματίων. Κατά τα λοιπά ισχύουν οι όροι και περιορισμοί δόμησης της εγκεκριμένης πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας της περιοχής της Βελίκας (ΦΕΚ 898/Δ/15-12-1999), όπως φαίνονται στον Πίνακα 4.2.

9.3.2. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ

Για την οργάνωση των χρήσεων γης ακολουθούνται οι κατευθύνσεις του εγκεκριμένου πολεοδομικού σχεδίου της περιοχής και λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του οικισμού (θετικά ή αρνητικά) βάσει των στοιχείων της ανάλυσης και της επιτόπιας έρευνας, καθώς επίσης και οι ανάγκες του όπως αυτές προκύπτουν από τις εκτιμήσεις της Ενότητας 9.2.2. και από την κατανόηση των πραγματικών συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή. Οι επιτρεπόμενες χρήσεις γης καθορίζονται βάσει του Προεδρικού Διατάγματος της 23/02/1987 «Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης» (ΦΕΚ 166/Δ/06-03-1987), όπως αυτό τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το υπ' αριθ. Γ79463/08-12-1990 «Συμπλήρωση του από 23.02.1987 Π. Δ/τος (Δ' 166) 'Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης'» Προεδρικό Διάταγμα (ΦΕΚ 706/Δ/19-12-1990) και με τον υπ' αριθ. Ν.3139/24-04-2003 «Ρυθμίσεις για τα καζίνο Πάρνηθας και Κέρκυρας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 100/Α/30-04-2003).

Οι κατηγορίες χρήσεων γης διατηρούνται όπως αυτές καθορίστηκαν από την εγκεκριμένη πολεοδομική μελέτη, οι οποίες αναφέρθηκαν στην Ενότητα 4.2.3., καθώς σύμφωνα και με τα στοιχεία της ανάλυσης, ακολουθούν την υφιστάμενη κατάσταση του οικισμού δίνοντας του παράλληλα τη δυνατότητα διαμόρφωσης και ανάδειξης του ιδιαίτερου χαρακτήρα του. Η γραμμική κατά κύριο λόγο ανάπτυξη της γενικής κατοικίας στις πολεοδομικές ενότητες I και III συμβάλλει στην ομαλή μετάβαση – σύνδεση των χρήσεων των δύο ενοτήτων με την κεντρική πολεοδομική ενότητα II, στην οποία καθορίζεται η κατηγορία χρήσεων Τουρισμού – Αναψυχής. Ωστόσο από τα οικοδομικά τετράγωνα που καθορίζονται στο εγκεκριμένο σχέδιο ως τετράγωνα γενικής κατοικίας, εξαιρούνται τα οικοδομικά τετράγωνα Γ5, Γ6, Γ11 και Γ12 για τα οποία προτείνεται η χρήση της αμιγούς κατοικίας. Πρόκειται για μια αδόμητη περιοχή, η οποία προβλέπεται να καλύψει τις ανάγκες για κατοικία σε μελλοντική εγκατάσταση του πληθυσμού στην περιοχή.

9.3.3. ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΙΣ ΧΩΡΟΙ

Ο προσδιορισμός της θέσης των κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων στοχεύει στη δημιουργία ενός λειτουργικού δικτύου κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων, οι οποίοι θα συνδέονται μεταξύ τους μέσω ενός εκτεταμένου δικτύου πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, συμβάλλοντας τόσο στην βελτίωση της ποιότητας ζωής όσο και στη σύνδεση των χώρων αυτών με τα αξιόλογα στοιχεία του τοπίου που χαρακτηρίζουν την περιοχή. Πρόκειται για χώρους που αναζητήθηκαν σε μεγάλες ιδιοκτησίες και αδόμητες εκτάσεις και είτε αποτελούν ξεχωριστά οικοδομικά τετράγωνα, είτε χωροθετούνται συνδυαστικά με άλλες χρήσεις, είτε δημιουργούνται στο εσωτερικό των οικοδομικών συγκροτημάτων. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των Πινάκων 9,3, 9,4, 9,5, το εγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο και την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης χωροθετούνται στην περιοχή μελέτης οι κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι, όπως απεικονίζονται στο Χάρτη Π1 και προτείνεται η εκπόνηση ειδικών μελετών (κυκλοφοριακή και φωτισμού) προκειμένου να εξασφαλιστεί ο ενιαίος και ομοιογενής εξοπλισμός τους.

Πιο συγκεκριμένα, οι κοινόχρηστοι χώροι αφορούν χώρους πρασίνου, πλατείες, παιδικές χαρές και πάρκο. Στο ρέμα Πλατανιά εντοπίζονται δύο από τους χώρους πρασίνου και στο ρέμα Βελίκας το γραμμικό πάρκο. Και για της δύο περιοχές των ρεμάτων κύριο στόχο αποτελεί η οικολογική αναβάθμισή τους και η λειτουργία τους ως βασικούς χώρους αναψυχής και επαφής με τη φύση, τόσο για τους κατοίκους όσο και για τους επισκέπτες, στους οποίους θα συνδέονται μέσω του δικτύου πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων όλοι οι υπόλοιποι κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι. Για την ένταξη αυτών των δύο φυσικών στοιχείων στον οικιστικό ιστό και τη διαμόρφωσή τους ως στοιχεία ταυτότητας του οικισμού προτείνεται η εκπόνηση ειδικών μελετών φύτευσης και αρχιτεκτονικής τοπίου. Η μελέτες αυτές πρέπει να εστιάσουν στην ανάδειξη του τοπίου μέσω κατάλληλου φυτοτεχνικού σχεδιασμού, με υποχρεωτική τη φύτευση αυτοφυών φυτικών ειδών ή άλλων ειδών της υπάρχουσας φυσικής βλάστηση της περιοχής στις όχθες των ρεμάτων. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται το πράσινο και επιτυγχάνεται η καλύτερη συγκράτηση των βρόχινων υδάτων, ιδιαίτερα για τις περιόδους του χειμώνα που παρατηρούνται πλημμυρικά φαινόμενα. (Σταθακόπουλος & Σταθακόπουλος, 2012) Ακόμη, απαραίτητη είναι η δημιουργία πεζοδρόμων – περιπάτων στο εσωτερικό τους, όπως ενδεικτικά προτείνονται στην επόμενη ενότητα και όπου αυτό είναι εφικτό, με την παράλληλη δημιουργία χώρων στάσης, οι οποίες θα συνδέονται με τις πολιτιστικές

δραστηριότητες και τις δραστηριότητες αναψυχής που προβλέπονται στη γύρω περιοχή, δημιουργώντας ένα βιώσιμο και λειτουργικό δίκτυο.

Συγκεκριμένη αναφορά γίνεται επίσης στο ΟΤ Γ77Α, το οποίο σύμφωνα με το εγκεκριμένο σχέδιο της περιοχής μελέτης καθορίζονταν για τη χρήση της υγείας – πρόνοιας. Παρόλα αυτά, λόγω της μετεγκατάστασης της υγείας – πρόνοιας σε άλλη θέση προτείνεται ο καθορισμός του οικοδομικού τετραγώνου ως κοινόχρηστου χώρου με τη δημιουργία χώρου πρασίνου – πλατείας. Οι υπόλοιποι κοινόχρηστοι χώροι αποτελούν χώρους πρασίνου με τη παράλληλη δημιουργία, κατά περίπτωση σε τμήμα αυτών, πλατείας ή παιδικής χαράς.

Από το σύνολο των οικοδομικών τετραγώνων στην περιοχή μελέτης, τα 5 από αυτά αποτελούν αποκλειστικά κοινωφελείς χώρους, ενώ κάποιοι χωροθετούνται σε οικοδομικά τετράγωνα συνδυαστικά με άλλες χρήσεις. Υπάρχουν επίσης και λειτουργίες για τις οποίες δεν προτείνεται η εγκατάστασή τους. Η πρόταση λοιπόν αναφορικά με τους κοινωφελείς χώρους έχει ως εξής:

- ⇒ Διοίκηση: Όσον αφορά τις υπηρεσίες διακυβέρνησης και οικονομίας, δεν χωροθετείται κανένας χώρος διοίκησης στην περιοχή, πέρα από το ήδη υπάρχον ΚΕΠ βόρεια της πολεοδομικής ενότητας ΙΙΙ, στο ΟΤ Γ3. Οι ανάγκες διοίκησης του οικισμού καλύπτονται από τα μεγαλύτερα οικιστικά κέντρα της Κάτω Σωτηρίτσας, της Μελιβοίας και του Αγιοκάμπου.
- ⇒ Υγεία – πρόνοια: Χωροθετείται στην περιοχή μελέτης ένα περιφερειακό ιατρείο και ένα ΚΑΠΗ, το οποίο εντάσσεται λειτουργικά στο ιατρείο. Βασικό κριτήριο για τη χωροθέτησή τους αποτελεί βάσει σταθεροτύπων ο χρόνος προσπέλασης, επομένως προτείνεται η κατάργηση της χρήσης από το ΟΤ Γ77Α και η χωροθέτησή της στο ΟΤ Γ60, νότια της πολεοδομικής ενότητας ΙΙΙ. Η προτεινόμενη διάρθρωση του οδικού δικτύου ευνοεί την ευκολότερη και πιο άμεση πρόσβαση στο ιατρείο, ιδιαίτερα σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, στο συγκεκριμένο οικοδομικό τετράγωνο, καθώς έχει πρόσωπο τόσο στη συλλεκτήρια οδό όσο και στο δευτερεύον οδικό.
- ⇒ Εκπαίδευση: Η εγκεκριμένη πολεοδομική μελέτη, αναφορικά με την εκπαίδευση, προβλέπει την κάλυψη αναγκών για κοινωνικό εξοπλισμό εκπαιδευτηρίων προτείνοντας τη δημιουργία Παιδικού Σταθμού, Νηπιαγωγείου και Δημοτικού στο οικοδομικό τετράγωνο ΟΤ Γ78. Ωστόσο, σύμφωνα με απόφαση της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ΠΕ Λάρισας βεβαιώνεται πως οι σχετικές ανάγκες όλων

των παραλιακών οικισμών της ευρύτερης περιοχής, άρα και της Βελίκας, καλύπτονται από την Μελιβοία, όσον αφορά τον Παιδικό Σταθμό, το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό και από την Αγιά για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επομένως, δεν υπολογίζεται εκ νέου η ανάγκη του οικισμού για υποδομές εκπαίδευσης και προτείνεται αλλαγή της χρήσης του οικοδομικού τετραγώνου και αντικατάστασής της με τη χρήση των πολιτιστικών λειτουργιών, όπως θα αναφερθεί στη συνέχεια.

- ⇒ Αθλητισμός: Στην περιοχή μελέτης χωροθετούνται τρεις κοινωφελείς χώροι αθλητισμού. Ο πρώτος χωροθετείται στο ΟΤ Γ130 στο νοτιοδυτικό τμήμα της πολεοδομικής ενότητας I και προτείνεται να λειτουργήσει ως γήπεδο ποδοσφαίρου με την πρόβλεψη βοηθητικών χώρων και κερκίδων. Διαθέτει χώρο στάθμευσης και ενώνεται με το δίκτυο των πεζοδρόμων. Το δεύτερο χώρο αθλητισμού αποτελεί το ΟΤ Γ84, στην περιοχή του ρέματος Βελίκας. Προτείνεται η δημιουργία δύο γηπέδων μικτής χρήσης αθλοπαιδιών (μπάσκετ, τένις, βόλεϊ) κατά μήκος του ρέματος, τα οποία συνδέονται άμεσα με το δίκτυο πεζοδρόμων του οικισμού, αλλά και τους περιπάτους του γραμμικού πάρκου, συνδυάζοντας έτσι πληθώρα δραστηριοτήτων για τους κατοίκους και τους επισκέπτες. Ο τρίτος χώρος καταλαμβάνει το ΟΤ Γ77 και προτείνεται η εγκατάσταση σε αυτόν σταθμού ακτοφυλακής και στάσης ναυαγοσωστικής μονάδας άμεσης επέμβαση.
- ⇒ Πολιτιστικά: Χωροθετούνται στην περιοχή μελέτης τέσσερις πολιτιστικές λειτουργίες, συμπεριλαμβανομένου του Θεάτρου Βελίκας και του Ιερού Ναού Μεταμόρφωσης του Σωτήρος που υφίσταται ήδη στον οικισμό. Το θέατρο βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της πολεοδομικής ενότητας III στο ΟΤ Γ3, ενώ ο ναός στο νότιο τμήμα της στο ΟΤ Γ58. Όσον αφορά αυτές τις δύο λειτουργίες επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες της περιοχής για αυτό και δεν προτείνεται η δημιουργία νέων τέτοιων χώρων. Οι υπόλοιπες χωροθετούνται στο κεντρικό τμήμα του οικισμού εκατέρωθεν του ρέματος Βελίκα με κύριο στόχο το συνδυασμό όλων των δραστηριοτήτων δημιουργώντας ένα ενδιαφέρον οργανωμένο χώρο αναψυχής και τουρισμού. Πρόκειται για το ΟΤ Γ78 (χώρος εκπαίδευσης σύμφωνα με το εγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο), στο οποίο προτείνεται η δημιουργία μουσείου προκειμένου να αναδειχθούν και να παρουσιαστούν τα εκθέματα του πρόσφατα ανασκαμμένου αρχαιολογικού χώρου, που μέχρι σήμερα απλώς φυλάσσονται στο σχολείο της Μελιβοίας και για το ΟΤ Γ88Α στο οποίο διατηρείται η πρόταση της πολεοδομικής μελέτης για τη δημιουργία πνευματικού κέντρου – αίθουσας πολλαπλών χρήσεων. Η δημιουργία του μουσείου θα αναδείξει τα στοιχεία του

πολιτιστικού τοπίου της περιοχής και θα προσελκύσει το ενδιαφέρον τόσο των τουριστών όσο και των κατοίκων. Παράλληλα η δημιουργία του πνευματικού κέντρου δίνει τη δυνατότητα πραγματοποίησης διαφόρων εκδηλώσεων κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου, γεγονός που αναμένεται να δραστηριοποιήσει όλους τους φορείς της ευρύτερης περιοχής αλλά και τους ίδιους τους κατοίκους.

⇒ Χώροι στάθμευσης: Οι χώροι στάθμευσης χωροθετούνται στο σύνολο της περιοχής μελέτης κυρίως για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών κοντά σε κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους και πλησίον του παραλιακού δρόμου. Οι διαστάσεις τους επιτρέπουν την οργάνωση της στάθμευσης σε ζυγό αριθμό λωρίδων και ταυτόχρονα την προσθήκη φύτευσης περιμετρικά του κάθε χώρου.

9.3.4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΕΙΣ

Από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης διαπιστώθηκε πως το μεγαλύτερο μέρος του οικισμού αποτελείται από μικρούς χωματόδρομους, οι οποίοι δημιουργήθηκαν από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες για την εξυπηρέτηση της ιδιοκτησίας τους. Κρίνεται επομένως απαραίτητη η οργάνωση και η σχεδίαση του οδικού δικτύου με τέτοιο τρόπο ώστε όλες οι ιδιοκτησίες να είναι εύκολα προσβάσιμες, να συνδέονται οι πολεοδομικές ενότητες μεταξύ τους και παράλληλα να προωθείται στις εσωτερικές μετακινήσεις η πεζή κυκλοφορία και η μετακίνηση με ποδήλατο για την αποφόρτιση της περιοχής από τη χρήση του αυτοκινήτου. Σύμφωνα και με τις κατευθύνσεις του εγκεκριμένου πολεοδομικού σχεδίου, η διάρθρωση του οδικού δικτύου σε τρία επίπεδα: τη συλλεκτήρια οδό, το δευτερεύον οδικό και τους πεζοδρόμους, όπως φαίνεται στο Χάρτη Π3. Ακόμη, συγκεκριμένα τμήματα του δευτερεύοντος οδικού και των πεζοδρόμων συνυπάρχουν με προτεινόμενο δίκτυο ποδηλατοδρόμων, ενώ τμήμα των πεζοδρόμων συνδέεται με περιπάτους στο εσωτερικό του πάρκου και του χώρου πρασίνου κατά μήκος του ρέματος Πλατανιά. Γενικότερα προτείνεται η εκπόνηση ειδικής κυκλοφοριακής μελέτης για τον επακριβή προσδιορισμό της λειτουργίας του οδικού δικτύου και του δικτύου των πεζοδρόμων λαμβάνοντας υπόψη, όπου είναι εφικτό την προτεινόμενη οργάνωση όλων των επιπέδων του οδικού δικτύου, όπως αναλύεται παρακάτω.

Διακοινοτική σύνδεση – Συλλεκτήρια οδός

Αρχικά, διατηρείται η πρόταση του εγκεκριμένου σχεδίου αναφορικά με το Κοινοτικό δίκτυο και την είσοδο του οικισμού. Συγκεκριμένα προτείνεται η εκπόνηση ειδικής κυκλοφοριακής μελέτης για τη διάνοιξη Κοινοτικού δικτύου που θα συνδέει όλους τους

παραλιακούς οικισμούς και τη δημιουργία κόμβου εισόδου δυτικά της περιοχής μελέτης, νότια του ρέματος Βελίκα, στον οποίο προβλέπεται η δημιουργία τερματικού σταθμού υπεραστικής σύνδεσης. Η κοινοτική οδός θα διέρχεται δυτικά της περιοχής έξω από το όριο της πολεοδομούμενης έκτασης και θα συνδέεται με τη συλλεκτήρια οδό του οικισμού μέσω του κόμβου.

Στη συνέχεια η συλλεκτήρια οδός σχεδιάζεται αποσκοπώντας στην άμεση πρόσβαση σε όλες τις πολεοδομικές ενότητες του οικισμού, εξυπηρετώντας σε μεγάλο βαθμό τις ιδιοκτησίες και στη συλλογή όλων των μετακινήσεων εντός της περιοχής διοχετεύοντας την κίνηση στα σημαντικότερα σημεία του οικισμού. Στο εγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο προβλέπεται η δημιουργία συλλεκτήριας οδού μονής κατεύθυνσης που ξεκινά από την είσοδο του οικισμού, νότια του ρέματος Βελίκα, κατευθύνεται προς το βόρειο τμήμα του οικισμού διασχίζοντας το ρέμα μεταξύ των οικοδομικών τετραγώνων Γ84 και Γ85 και στη συνέχεια επιστρέφει στο ρέμα Βελίκα μεταξύ των οικοδομικών τετραγώνων Γ16 – Γ17 και Γ21 – Γ22 διασχίζοντάς το αυτή τη φορά σε δεύτερο σημείο, ώστε να επιτευχθεί η απευθείας διέλευσή της μεταξύ των οικοδομικών τετραγώνων Γ89 και Γ86. Έπειτα η διαδρομή που ακολουθεί προκειμένου να καταλήξει ξανά στο ΟΤ Γ90 είναι αυτή μεταξύ των οικοδομικών τετραγώνων Γ93 – Γ98, Γ126 – Γ127, Γ126 – Γ131, Γ120 – Γ121, διέρχεται μεταξύ περιοχών εκτός σχεδίου και μέσω των ΟΤ Γ196 – Γ191 φτάνει στην είσοδο του οικισμού.

Ένας από τους κύριους στόχους της παρούσας εργασίας είναι η δημιουργία ενός συνεχούς τοπίου προσβάσιμου από όλους, το οποίο θα δημιουργεί και το αίσθημα της ασφάλειας σε όλους τους χρήστες του χώρου. Το ρέμα Βελίκα αποτελεί το κυριότερο στοιχείο της περιοχής που συμβάλλει στην επίτευξη του παραπάνω στόχου και για το λόγο αυτό προτείνεται η τροποποίηση ορισμένων τμημάτων της συλλεκτήριας οδού. Βασική ιδέα αποτελεί η όσο το δυνατόν μικρότερη διάσπαση αυτού του αξιολογού στοιχείου της περιοχής μελέτης, στοχεύοντας στην περαιτέρω ανάδειξη της περιοχής με περισσότερο βιώσιμα και λειτουργικά μέσα.

Η πρώτη αλλαγή αφορά το ανατολικό τμήμα της συλλεκτήριας οδού που σύμφωνα με το εγκεκριμένο σχέδιο διέρχεται από το ρέμα Βελίκα. Η χάραξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα να διακόπτεται η ενότητα του χώρου, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δύο πάρκα εκατέρωθεν της συλλεκτήριας οδού και των οποίων η επικοινωνία δεν θα είναι εφικτή με ασφαλή τρόπο. Για το λόγο αυτό προτείνεται τροποποίηση της χάραξης ώστε η οδός να

διέρχεται από τα οικοδομικά τετράγωνα Γ67 και Γ76 μέχρι να συναντήσει το δυτικό τμήμα αυτής στο σημείο 1 του Χάρτη Π3. Η δεύτερη αλλαγή είναι απόρροια της πρώτης και έχει να κάνει με την κατάργηση του τμήματος της συλλεκτήριας οδού από το νότιο τμήμα του ρέματος μέχρι και το σημείο μεταξύ των οικοδομικών τετραγώνων Γ100 – Γ102 – Γ104 – Γ105. Στην πολεοδομική ενότητα Ι το δυτικό και ανατολικά τμήμα της συλλεκτήριας οδού προτείνεται να ενώνεται μέσω των οικοδομικών τετραγώνων Γ100 – Γ104 στο σημείο 2 του Χάρτη Π3. Η τελευταία τροποποίηση αφορά το κομμάτι στο βόρειο τμήμα του οικισμού, όπου κρίνεται απαραίτητη η αποφυγή της διέλευσης της συλλεκτήριας οδού από το πρόσωπο των παραλιακών κοινόχρηστων χώρους για λόγους ασφαλείας, καθώς αποτελούν περιοχές στις οποίες συγκεντρώνεται ένα αρκετά μεγάλο μέρος του πληθυσμού κατά τη διάρκεια της ημέρας. Προτείνεται λοιπόν ο επανακαθορισμός της διαδρομής της οδού μεταξύ των οικοδομικών τετραγώνων Γ8 και Γ9.

Από την είσοδο του οικισμού μέχρι και τα σημεία 1 και 2 προτείνεται διπλή κατεύθυνση, ενώ στα υπόλοιπα τμήματα η οδός είναι μονής κατεύθυνσης. Σε όλο το μήκος της οδού επιτρέπεται η στάση, όχι όμως η στάθμευση. Ακόμη, λόγω της διέλευσης πεζών και ποδηλάτων είναι απαραίτητη κατά την εκπόνηση της κυκλοφοριακής μελέτης η υποχρεωτική χαμηλή ταχύτητα για λόγους ασφαλείας και η δημιουργία δομικών κατασκευών, όπως ανισόπεδες διαβάσεις για τον καλύτερο έλεγχο της διέλευσης. Ακόμη, στα τμήματα όπου η συλλεκτήρια οδός συνυπάρχει με δίκτυο πεζοδρόμου ή/και ποδηλατοδρόμου προτείνεται όπου είναι εφικτό, η γραμμική δενδροφύτευση για το διαχωρισμό της κίνησης των πεζών και ποδηλάτων από την κίνηση των οχημάτων.

Δευτερεύον οδικό - Πεζόδρομοι

Επιπροσθέτως, το δευτερεύον οδικό διαμορφώνεται με βασική λειτουργία την πρόσβαση προκειμένου να εξυπηρετεί τις παρόδιες ιδιοκτησίες και ιδιαίτερα τα καταστήματα κατά μήκος της παραλιακής οδού και τους χώρους στάθμευσης σε όλη την έκταση του οικισμού. Στο μεγαλύτερο μέρος του διατηρείται ως έχει βάσει του εγκεκριμένου σχεδίου, ενώ οι αλλαγές αφορούν τα τμήματα στα οποία προτείνεται νέα χάραξη στη συλλεκτήρια οδό με την οποία συνδέεται άμεσα το δευτερεύον οδικό δίκτυο. Πρόκειται για δρόμους διπλής κατεύθυνσης στους οποίους η κυκλοφοριακή μελέτη πρέπει να προβλέψει τη χαμηλή ταχύτητα και την προτεραιότητα των πεζών.

Σε όλο το υπόλοιπο οδικό δίκτυο της περιοχής προβλέπεται από το εγκεκριμένο σχέδιο η δημιουργία πεζόδρομων για την μεγαλύτερη αποφόρτιση του οικισμού από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων. Παρόλα αυτά δεν προβλέπεται η αξιοποίηση αυτού του δικτύου για τη σύνδεση των κυριότερων στοιχείων του τοπίου, εντός και εκτός του οικιστικού χώρου, τόσο μεταξύ τους όσο και με τους προβλεπόμενους κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους. Η απουσία σύνδεσης όλων των στοιχείων του τοπίου αποτελεί αντικείμενο της παρούσας εργασίας στο πλαίσιο της ανάδειξης του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου της περιοχής. Στόχο λοιπόν αποτελεί η δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων προκειμένου να συνδεθούν αποτελεσματικά οι κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι στο εσωτερικό του οικισμού με τις περιοχές των ρεμάτων, την παραλία, αλλά και τα αξιόλογα στοιχεία του τοπίου στον εξωοικιστικό χώρο της περιοχής μελέτης και να δημιουργηθεί ένα ευχάριστο περιβάλλον για περιπάτους σε όλη την έκταση του οικισμού. Αυτό επιτυγχάνεται με τη δημιουργία διαδρομών, την πεζοδρόμηση της παραλιακής οδού και τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου πεζοδρόμων στο εσωτερικό του οικισμού, όπως απεικονίζονται στο Χάρτη Π3. Η διέλευση στους πεζοδρόμους επιτρέπεται μόνο από οχήματα τροφοδοσίας των καταστημάτων και από αυτοκίνητα μόνο σε περιπτώσεις εξυπηρέτησης της πρόσβασης στις ιδιοκτησίες και σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.

Η διαδρομή φυσικού τοπίου αποτελείται από τους παραρεμάτιους περιπάτους που διασχίζουν το χώρο αθλητισμού και το πάρκο κατά μήκος του ρέματος Βελίκας, που συνδέονται μεταξύ τους σε ορισμένα σημεία εντός του πάρκου με πεζογέφυρες και από έναν ενιαίο παραλιακό πεζόδρομο, στον οποίο καταλήγουν οι περίπατοι, που ξεκινά από το νότιο άκρο διασχίζει όλη την περιοχή κατά μήκος της παραλίας και καταλήγει στο βόρειο τμήμα της, όπου συνεχίζει διασχίζοντας την όχθη του ρέματος Πλατανιά. Αυτή η διαδρομή αποτελεί τον κορμό του προβλεπόμενου ενιαίου δικτύου μέσω του οποίου το τοπίο θα ενσωματωθεί στον οικιστικό ιστό και θα διαμορφώσει τον χαρακτήρα του. Η ένταξη του οικιστικού ιστού στο περιβάλλον επιτυγχάνεται με την προβλεπόμενη δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων σε τμήματα του οδικού δικτύου εσωτερικά του οικισμού στα οποία χωροθετούνται οι κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι και την αποτελεσματική σύνδεση αυτού στο μεγαλύτερο μέρος του με τη διαδρομή φυσικού τοπίου.

Από την άλλη μεριά η σύνδεση των στοιχείων του εξωοικιστικού χώρου με τα αξιόλογα στοιχεία του τοπίου του οικιστικού ιστού επιτυγχάνεται μέσω των διαδρομών σύνδεσης φυσικού τοπίου και πολιτιστικών στοιχείων (πολιτιστικών διαδρομών), οι οποίες καταλήγουν στην κεντρική διαδρομή φυσικού τοπίου, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στην προώθηση του πολιτισμικού τουρισμού. Πρόκειται για τη διαδρομή που συνδέει το κηρυγμένο βυζαντινό μνημείο του Ιερού Ναού Παναγίας με το ρέμα Βελίκας μέσω της αξιοποίησης του υφιστάμενου μονοπατιού Μελιβοίας – Βελίκας και για τη διαδρομή που συνδέει τον πρόσφατα ανασκαμμένο αρχαιολογικό χώρο του Κάστρου Βελίκας με το ρέμα Πλατανιά. Στις προτεινόμενες διαδρομές κρίνεται απαραίτητη η εκπόνηση ειδικής μελέτης για την πεζοδρόμηση, τη δενδροφύτευση και τη δημιουργία στάσεων σε διασταυρώσεις ή σημεία αξιόλογης θέας με ειδικά διαμορφωμένους καθιστικούς χώρους σε όλο το μήκος τους.

Το προτεινόμενο ενιαίο δίκτυο ποδηλατοδρόμων ξεκινά από το νότιο τμήμα της περιοχής μελέτης διασχίζοντας όλη την παραλία παράλληλα με την προτεινόμενη πεζοδρομημένη οδό, συνεχίζει στο ρέμα Πλατανιά είτε από τη δεξιά όχθη του ρέματος, η οποία κατευθύνει προς τον αρχαιολογικό χώρο, είτε από την αριστερή όχθη μέσω της οποίας συνεχίζεται η διαδρομή στον υπόλοιπο οικισμό ακολουθώντας τη χωροθέτηση των περισσότερων κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων ώσπου να καταλήξει πάλι το σημείο εκκίνησης. Παράλληλα, προτείνονται διαδρομές εξόδου από το ενιαίο δίκτυο που διασχίζει όλη την έκταση του οικισμού, η οποίες οδηγούν στην παραλία, με ποδηλατόδρομους είτε περιμετρικά του πάρκου είτε μέσα σε αυτό παράλληλα με τους περιπάτους. Στο δίκτυο ποδηλατοδρόμων περιμετρικά του ρέματος Βελίκα, κατά μήκος της παραλίας και βόρεια του ρέματος Πλατανιάς μέχρι τον αρχαιολογικό προτείνεται η παράλληλη μετακίνηση ηλεκτροκίνητου *mini*bus με συχνά δρομολόγια και ενδιάμεσες στάσεις ανά 200μ. για την εξυπηρέτηση όλης της περιοχής.

9.3.5. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Εκτός από τις προτάσεις που αναφέρθηκαν στις παραπάνω ενότητες, οι οποίες στοχεύουν μέσω του σχεδιασμού στην ανάδειξη του τοπίου της περιοχής και στη δημιουργία ενός βιώσιμου οικισμού, προτείνονται και συγκεκριμένες δράσεις, οι οποίες είτε με άμεσο τρόπο είτε έμμεσα εκμεταλλευόμενες τα στοιχεία του νέου σχεδιασμού θα αναδείξουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του οικισμού και τα στοιχεία του τοπίου του, θα συμβάλλουν

στη διαμόρφωση της μοναδικής του ταυτότητας και θα συντελέσουν στη διαφοροποίηση της τουριστικής ανάπτυξης.

Σημαντική δράση και απαραίτητη για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης αποτελεί η ολοκληρωμένη διαχείριση της ακτογραμμής. Αρχικά, προτείνεται, ο περιορισμός στην εγκατάσταση των τραπεζοκαθισμάτων, των ομπρελών και των καθισμάτων στην άμμο, μόνο στην περιοχή της παραλίας μπροστά από τα οικοδομικά τετράγωνα με επιτρεπόμενη τη χρήση τουρισμού – αναψυχής και η υποχρεωτική σήμανση, τόσο από τους ιδιοκτήτες των καταστημάτων όσο και από τη δημοτική αρχή, για την ενημέρωση των επισκεπτών και όσων χρησιμοποιούν το χώρο της ακτής σχετικά με τις απαγορεύσεις που ισχύουν σε κάθε περιοχή και την υπενθύμιση των υποχρεώσεών τους απέναντι στο περιβάλλον. Επίσης, όσον αφορά τους ιδιοκτήτες καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος προτείνεται η ρίψη των απορριμμάτων τους σε ιδιωτικούς κάδους εντός του οικοπέδου τους και όχι στους κάδους που έχουν τοποθετηθεί κατά μήκος της παραλίας και η συλλογή τους να πραγματοποιείται από το αρμόδιο συνεργείο του Δήμου Αγιάς, το οποίο είναι υπεύθυνο για τη συλλογή των απορριμμάτων από όλο το παραλιακό μέτωπο. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθούν φαινόμενα ανεξέλεγκτης απόθεσης των απορριμμάτων, τα οποία με τη σειρά τους δημιουργούν προβλήματα δυσάρεστων οσμών και υποβάθμισης του παραλιακού μετώπου. Τέλος, προτείνεται ο συνεχής έλεγχος της τήρησης όλων των παραπάνω από το Λιμενικό Σώμα –Ελληνική Ακτοφυλακή, για το οποίο έχει προβλεφθεί και η χωροθέτηση σταθμού ακτοφυλακής και ο συχνός καθαρισμός των ακτών από κατάλληλα οργανωμένο και ενημερωμένο συνεργείο του Δήμου Αγιάς.

Ακόμη, η διοργάνωση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων κατά τη διάρκεια όλου του χρόνου και ιδιαίτερα των περιόδων όπου παρατηρείται μειωμένη τουριστική ζήτηση, αποτελεί απαραίτητη δράση για την προσέλκυση των επισκεπτών και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Αυτό επιτυγχάνεται καθώς μέσα από τις δραστηριότητες και εκδηλώσεις δίνεται η δυνατότητα στους επισκέπτες να έρθουν σε επαφή και με άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως ο αθλητικός, ο πολιτισμικός και ο περιπατητικός τουρισμός, πέραν του μαζικού τουρισμού με τον οποίο έχει συνδυαστεί μέχρι και σήμερα η περιοχή μελέτης. Από την μία μεριά προτείνεται η αξιοποίηση της θάλασσας και των αθλητικών εγκαταστάσεων που προβλέπεται να χωροθετηθούν στην περιοχή μελέτης για τη διοργάνωση αθλητικών εκδηλώσεων και αγώνων που θα λαμβάνουν χώρα συνδυαστικά τόσο στο φυσικό περιβάλλον (θάλασσα) όσο και στο τεχνητό. Από την

άλλη, προτείνεται η δημιουργία ενός συλλόγου, ο οποίος θα είναι αρμόδιος για τη διοργάνωση εκδηλώσεων πολιτισμού και αναψυχής, στις οποίες θα συμπεριλαμβάνονται και οργανωμένες διαδρομές – περίπατοι στα αξιόλογα στοιχεία του τοπίου της περιοχής μέσω των προτεινόμενων διαδρομών της προηγούμενης ενότητας. Παραδείγματα τέτοιων εκδηλώσεων αποτελούν η διοργάνωση υπαίθριας έκθεσης στο χώρο του πάρκου για την παρουσίαση νέων εκθεμάτων του μουσείου και η διοργάνωση περιπάτων στο σύνολο των προτεινόμενων διαδρομών με παράλληλες θεματικές εκδηλώσεις αναψυχής και πολιτισμού σε κάθε αξιόλογο σημείο – στάση των διαδρομών, όπως το πάρκο, η παραλία και ο αρχαιολογικός χώρος.

Τέλος, βασικό χαρακτηριστικό της περιοχής αποτελεί η έντονα αναπτυγμένη παραθεριστική κατοικία η οποία αξίζει να αναφερθεί πως δεν αποτελεί μια παραγωγική επένδυση, αλλά ένα φαινόμενο που οφείλεται στις κακές συνθήκες διαβίωσης στα αστικά κέντρα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να καταλαμβάνει χώρο, ο οποίος θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί για την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Με την έγκριση το 1999 της πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας στην περιοχή της Βελίκας, έγιναν οι πρώτες προσπάθειες αντιμετώπισης αυτού του φαινομένου, οι οποίες παρέμειναν σε αυτό το στάδιο καθώς μέχρι και σήμερα ο εγκεκριμένος σχεδιασμός δεν έχει υλοποιηθεί. Γίνεται επομένως αντιληπτή η ανεπαρκής διοικητική οργάνωση του Δήμου, η οποία συνοδεύεται από περιορισμένους οικονομικούς πόρους και δυσχεραίνει τη γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Δημιουργείται λοιπόν η ανάγκη αναδιάρθρωσης των υφιστάμενων υπηρεσιών του Δήμου, προκειμένου να δημιουργηθεί ειδικό τμήμα χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού αποκλειστικά υπεύθυνου για την υλοποίηση των χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων, με την παράλληλη πρόσληψη εξειδικευμένου μόνιμου επιστημονικού δυναμικού.

10. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 10.2: Ιερά μονή Αγίου Ιωάννη Θεολόγου

Πηγή: <http://www.dimosagias.gr>

Εικόνα 10.1: Ιερός Ναός Παναγίας Βελίκας

Πηγή: <http://www.dimosagias.gr>

Εικόνα 10.5: Αποψη διαμορφωμένου κοινόχρηστου χώρου στο βόρειο τμήμα του οικισμού – Θέατρο Βελίκας

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικόνα 10.4: Μονοπάτι Μελιβοίας - Βελίκας

Πηγή: www.larissa-beach.gr

Εικόνα 10.6: Αποψη αρχαιολογικού χώρου – Κάστρο Βελίκας

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικόνα 10.3: Παραλιακός δρόμος στο κέντρο της Βελίκας

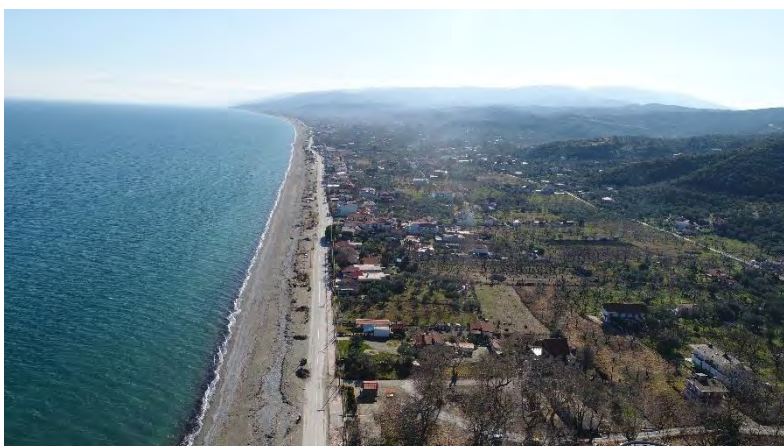
Πηγή: www.larissa-beach.gr

Εικόνα 10.8: Άποψη οικισμού Βελίκας από Νότο

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

Εικόνα 10.7: Άποψη οικισμού Βελίκας από Βορρά

Πηγή: Προσωπικό αρχείο

11. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσσα

- Βαβουρανάκης, Γ. 2015α. *Αρχαιολογία του τοπίου: θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ενότητα 1.1 : Εισαγωγή - Το τοπίο ως έννοια και η αρχαιολογική επιστήμη*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έκδοση: 1.0. Αθήνα. Διαθέσιμο στο <http://opencourses.uoa.gr/courses/ARCH11/>, Πρόσβαση 10/12/2017.
- Βαβουρανάκης, Γ. 2015β. *Αρχαιολογία του τοπίου: θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ενότητα 2.4: Αρχαιολογία του τοπίου*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έκδοση: 1.0. Αθήνα. Διαθέσιμο στο <http://opencourses.uoa.gr/courses/ARCH11/>, Πρόσβαση 10/12/2017.
- Βαβουρανάκης, Γ. 2015γ. *Αρχαιολογία του τοπίου: θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Ενότητα 2.1: Η νέα αρχαιολογία και το τοπίο*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Έκδοση: 1.0. Αθήνα. Διαθέσιμο στο <http://opencourses.uoa.gr/courses/ARCH11/>, Πρόσβαση 10/12/2017.
- Βαγενά Ε., Λάχα Ν., Πετρούτσου Χ. 2015. *Τα θετικά και αρνητικά στοιχεία του τουρισμού – Προϋποθέσεις σωστής τουριστικής ανάπτυξης*. Πτυχιακή εργασία. Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων. Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδος. Πάτρα.
- Βλαντού, Α. 2010. *Το τοπίο ως αντικείμενο νομικής προστασίας: σχέσεις και αντιφάσεις μεταξύ κανόνων δικαίου και πραγματικότητας. Νόμος και Φύση*. Διαθέσιμο στο <http://nomosphysis.org.gr/12194/to-topio-os-antikeimeno-nomikis-prostasias-sxeseis-kai-antifaseis-metaksu-kanonon-dikaiou-kai-pragmatikotitas-oktobrios-2010/>, Πρόσβαση 13/12/2017.
- Γοσποδίνη, Α. 2015. *Τοπιακός αστικός και πολεοδομικός σχεδιασμός. Σημειώσεις μαθήματος: Στούντιο Πολεοδομίας ΙΒ – Αστικός Σχεδιασμός*.
- Δήμος Αγιάς-Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας. 2011. *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Αγιάς, 2012-2014*.
- Δοξιάδης Θ. & Λιβέρη Δ. 2012. *Τόπος, Τοπίο, Ταυτότητα και Επωνομασία. Citybranding.gr: Πόλεις και πολιτικές για την ανταγωνιστική ταυτότητα των πόλεων*.

- Διαθέσιμο στο http://www.citybranding.gr/2012/10/blog-post_9.html, Πρόσβαση 15/12/2017.
- Ελευθεριάδης, Ν. 2006. *Αισθητική Τοπίου*. Θεσσαλονίκη: ΧΑΡΙΣ ΕΠΕ
- Ηλιοπούλου, Δ. 2015. *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη με τη Χρήση Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού στο Νομό Μεσσηνίας*. Διπλωματική εργασία. Τμήμα Βιολογίας. Πανεπιστήμιο Πατρών. Πάτρα.
- Ιντζεσίλογλου, Γ. 2010. *Μελιβοία: Η αρχαία πόλη στη θέση «Κάστρο»*. Στο Κάτω Πολυδένδρι Σκήτης, της επαρχίας Αγιάς, στο Νομό Λάρισας. Στο Ζούκας, Α. (επιμ.). Αναζητώντας την αρχαία Μελιβοία, 27-63. Μελιβοία.
- Καρτάλης Κ., Δημόπουλος Π., Δουκέλλης Π., Μπεριάτος Η. 2014. *Πολιτιστικά Τοπία σε περιοχές Natura 2000: προς μία νέα πολιτική ολοκληρωμένης διαχείρισης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς*. Κείμενο εργασίας Διεθνούς Συνάντησης. Αθήνα και Στυμφαλία.
- Κατσαφάδου Σ. & Δέφνερ Α. 2015. *Τοπίο, άνθρωπος, ταυτότητα-έννοιες αλληλοπροσδιοριζόμενες: Τα παραδείγματα του Ντουμπάι και της Νέας Ζηλανδίας*. Citybranding.gr: Πόλεις και πολιτικές για την ανταγωνιστική ταυτότητα των πόλεων. Διαθέσιμο στο http://www.citybranding.gr/2015/11/blog-post_18.html, Πρόσβαση 12/01/2018.
- Κατσιαφυλλούδης, Π. 2014. *Σχεδιασμός για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση του Παράκτιου Χώρου. Η Περίπτωση της Παράκτιας Ζώνης ΠΕ Λάρισας*. Διπλωματική εργασία. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Βόλος.
- Καψάλη Μ. & Ποτηριάδη Ι. 2010. *Διαδρομές στο τοπίο με αναφορά στο έργο του Δημήτρη Πικιώνη*. Ερευνητική εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΕΜΠ. Αθήνα
- Κοζυράκη, Μ. 2006. *Ολοκληρωμένη διαχείριση και ανάδειξη πολιτισμικών - αρχαιολογικών τοπίων: η περίπτωση της κεντρικής Κρήτης*. Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Γεωπονίας, Σχολή Γεωπονίας. ΑΠΘ. Θεσσαλονίκη.
- Κορώνη Μ. & Συνεργάτες. 2007. *Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) Δήμου Μελιβοίας – Α' Στάδιο*. Θεσσαλονίκη

- Κοτζαμάνης, Β. 2009. *Στοιχεία Δημογραφίας*. Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Κοτζαμάνης Β. & Παππάς Β. 2014. *Τα πληθυσμιακά χωρικά δεδομένα στην Ελλάδα, υπόβαθρο για τον σχεδιασμό*. Σειρά ερευνητικών εργασιών, 11. Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Βόλος.
- Κουρούδη, Κ. 2011. *Πολιτική τοπίου – Υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και σχεδιασμός: Αρχιτεκτονική τοπίου υδραυλικών και οδικών έργων*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών – Γεωπονική Σχολή. ΑΠΘ. Θεσσαλονίκη.
- Λιονάτου, Μ. 2008. *Αρχιτεκτονική Τοπίου και Δίκτυα Πρασίνου στα Σύγχρονα Αστικά Κέντρα: Δυνατότητες και Προοπτικές – Μεθοδολογία και Εφαρμογή: Το παράδειγμα της Λάρισας*. Διδακτορική Διατριβή, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών, Τομέας οπωροκηπευτικών και αμπέλου, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη.
- Μαλάμη, Β. 2014. *Το τοπίο ως πολιτισμικό και συνθετικό εργαλείο για το σχεδιασμό του χώρου*. Ερευνητική εργασία. Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Πολυτεχνείο Κρήτης.
- Μαμαλούκος Σ. & Σδρόλια Σ. 2010. *Αρχαιολογικά κατάλοιπα στο «Όρος των Κελλίων»*. Στο Μαμαλούκος Σ. & Σδρόλια Σ (επιμ.). Άγιος Δημήτριος Στομίου: Ιστορία – Τέχνη – Ιστορική Γεωγραφία του Μοναστηριού και της Περιοχής των Εκβολών του Πηνειού, 205-258. Λάρισα.
- Μαράκη, Σ. 2015. *Το τοπίο: αίσθηση, αντίληψη, βιωματική εμπειρία*. Ερευνητική εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. Πανεπιστήμιο Πατρών. Πάτρα.
- Μπαμπινιώτης, Γ. 2008. *Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.
- Μπεριάτος, Η. 2010. *Το τοπίο και η πολιτική του τοπίου στην Ελλάδα*. Στο Παπαγιάννης, Θ. & Σορώτου, Α. (επιμ.). Σε αναζήτηση του ελληνικού τοπίου. 23-36. Αθήνα: Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο.

- Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ. 2013. *Χωροταξικός σχεδιασμός σε ευαίσθητες και κρίσιμες περιοχές*. Πανεπιστημιακές σημειώσεις μαθήματος Στούντιο Χωροταξίας ΙΒ: Σχεδιασμός υπαίθρου και περιβάλλοντος. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Μωραΐτης, Κ. 2012. *Το Τοπίο Πολιτιστικός Προσδιορισμός του Τόπου: Παρουσίαση και θεωρητικό συσχετισμός των σημαντικότερων νεότερων προσεγγίσεων της τοπιακής επεξεργασίας του τόπου*. Διδακτορική Διατριβή. Τομέας III Αρχιτεκτονική γλώσσα, επικοινωνία και σχεδιασμός, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ, Αθήνα.
- Παπαπούλου, Σ. 2003. *Μεθοδολογική προσέγγιση για την τουριστική ανάπτυξη παραθαλάσσιων περιοχών*. Διδακτορική Διατριβή. Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών. ΑΠΘ. Θεσσαλονίκη. Πρόσβαση 12/01/2018, Διαθέσιμο στο <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/14667#page/1/mode/2up>.
- Περντετζή, Χ. 2013. *Διερευνήσεις της έννοιας της αντίληψης του χώρου: Από τον τόπο στο τοπίο*. Ερευνητική εργασία. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών. ΔΠΘ. Ξάνθη.
- Ποϊραζίδης, Κ. 2010. *Οικολογία και Ποιότητα τοπίου: Θεωρία και Εφαρμογές*. Εκπαιδευτικές σημειώσεις. Τμήμα Τεχνολογίας Περιβάλλοντος και Οικολογίας. ΑΤΕΙ Ιόνιων Νήσων. Ζάκυνθος.
- Σεραφειμίδα, Α. 2012. *Το τοπίο ως προστατευτέο έννομο αγαθό. Διπλωματική εργασία*. Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών. Αθήνα.
- Σταθακόπουλος Π. & Σταθακόπουλος Α. 2012. Τα ρέματα ως στοιχεία οργάνωσης και οικολογικής προσέγγισης του δομημένου χώρου – περιβάλλοντος. Στο Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ. (επιμ.). Χωροταξία – Πολεοδομία – Περιβάλλον στον 21^ο αιώνα: Ελλάδα – Μεσόγειος, 833-842. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Στεφάνου, Ι. 2005. *Περί τόπου και τοπίου*. Αρχιτέκτονες, 49, 61-62.
- Τσουλίδου, Ε. 2013. *Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Παράκτιο Τοπίο: Η περίπτωση της Κασσάνδρας Χαλκιδικής*. Μεταπτυχιακή Διατριβή. Θεσσαλονίκη.

Ξενόγλωσση

- Gospodini, A. 2002. *European Cities in Competition and the New 'Uses' of Urban Design*. *Journal of Urban Design*, 7, 59–73.
- Helly, B. 2010. *Από τις Ευρυμενές στη Μελιβοία: Παραλιακές πόλεις της Θεσσαλίας – Προτάσεις ερμηνείας των αρχαιολογικών δεδομένων και των αρχαίων κειμένων*. Στο Γουλούλης Σ. & Σδρόλια Σ. (επιμ.). Άγιος Δημήτριος Στομίου: Ιστορία – Τέχνη – Ιστορική Γεωγραφία του Μοναστηριού και της Περιοχής των Εκβολών του Πηνειού.
- Leighly, J. 1969. *Land and Life: A selection from the writings of Carl Ortwin Sauer*, 16, 315-350. University of California Press Berkeley and Los Angeles
- Taylor K. & Lennon J. 2011. *Cultural landscapes: A bridge between culture and nature?*. *International Journal of Heritage Studies*, 17 (6), 537-554. Διαθέσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/233317235_Cultural_landscapes_A_bridge_between_culture_and_nature, Πρόσβαση 12/01/2018.
- Tilley, C. 1997. *A Phenomenology of Landscape: Places, Paths and Monuments*. United Kingdom: Bloomsbury Publishing PLC.
- Tress B., Tress G., Decamps H., d'Hautesserre A.M. 2001. *Bridging human and natural sciences in landscape research*. *Landscape and Urban Planning*, 57, 137-141.

Θεσμικά Κείμενα

- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1981. Αριθμός 32. Τεύχος Α. *Περί κυρώσεως επί της εις Παρισίους την 23ην Νοεμβρίου 1972 υπογραφείσης Διεθνούς Συμβάσεως δια την προστασίαν της Παγκοσμίου Πολιτιστικής και Φυσικής κληρονομιάς*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1985. Αριθμός 254. Τεύχος Β. *Χαρακτηρισμός Ιερού Ναού Παναγίας Βελίκας (Μελιβοίας) Αγιάς Ν. Λάρισας ως αρχαίου μνημείου*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1987. Αριθμός 166. Τεύχος Δ. *Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1990. Αριθμός 760. Τεύχος Δ. *Συμπλήρωση του από 23.02.1987 Π. Δ/τος (Δ' 166) «Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης»*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1991. Αριθμός 750. Τεύχος Δ. *Καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου, κατωτάτου ορίου κατάτμησης και λοιπών όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφιστάμενων του έτους 1923, περιοχή του παραλιακού τμήματος των Κοινοτήτων Σκήτης, Σωτηρίτσας και Μελιβοίας (Ν. Λάρισας)*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1992. Αριθμός 61. Τεύχος Α. *Κύρωση της Σύμβασης για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1992. Αριθμός 194. Τεύχος Δ. *Διόρθωση σφάλματος στο από 30.9.91 Π.Δ. Καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου, κατωτάτου ορίου κατάτμησης και λοιπών όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προϋφιστάμενων του έτους 1923, περιοχή του παραλιακού τμήματος των Κοινοτήτων Σκήτης, Σωτηρίτσας και Μελιβοίας (Ν. Λάρισας)*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1994. Αριθμός 162. Τεύχος Α. *Πολεοδόμηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1996. Αριθμός 1078. Τεύχος Δ. *Έγκριση Σχεδίου Ανάπτυξης Περιοχών δεύτερης κατοικίας (ΣΧΑΠ) μέσα σε εγκεκριμένη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) των Κοινοτήτων Σκήτης – Σωτηρίτσας και Μελιβοίας (Ν. Λάρισας)*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1996. Αριθμός 1359. Τεύχος Δ. *Καθορισμός των ορίων Αιγιαλού, Παραλίας και Παλαιού Αιγιαλού στη θέση 'ΒΕΛΙΚΑ – ΚΑΒΟΣ ΔΕΡΜΑΤΑ' Κοινότητας Μελιβοίας, Ν. Λάρισας*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1998. Αριθμός 342. Τεύχος Β. *Χαρακτηρισμός ως ιστορικού διατηρητέου του Καθολικού και του περιβόλου της Ιεράς Μονής του Αγ.*

Ιωάννου Θεολόγου στην περιοχή "Βελίκα", Μελιβοίας Αγίας Ν. Λάρισας. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 1999. Αριθμός 898. Τεύχος Δ. *Έγκριση πολεοδομικής μελέτης δεύτερης κατοικίας της περιοχής Βελίκας του Δήμου Μελιβοίας (τέως κοινότητες Μελιβοίας και Κ. Σωτηρίτσας) (Ν. Λαρίσης) και των οικισμών Βελίκας του ίδιου Δήμου και καθορισμός οριογραμμών ρεμάτων*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2003. Αριθμός 100. Τεύχος Α. *Ρυθμίσεις για τα καζίνα Πάρνηθας και Κέρκυρας και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2003. Αριθμός 280. Τεύχος Α. *Προστασία και διαχείριση των υδάτων – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2003. Αριθμός 1154. Τεύχος Β. *Τροποποίηση διατάξεων του «Ελληνικού Αντισεισμικού Κανονισμού ΕΑΚ-2000» λόγω αναθεώρησης του Χάρτη Σεισμικής Επικινδυνότητας*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2003. Αριθμός 1484. Τεύχος Α. *Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2004. Αριθμός 285. Τεύχος Δ. *Έγκριση πολεοδομικών σταθεροτύπων (standards) και ανώτατα όρια πυκνοτήτων που εφαρμόζονται κατά την εκπόνηση των γενικών πολεοδομικών σχεδίων, των σχεδίων χωρικής και οικιστικής οργάνωσης ανοικτής πόλης και των πολεοδομικών μελετών*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2008. Αριθμός 399. Τεύχος Δ. *Επανακαθορισμός των ορίων Αιγιαλού– Παραλίας, Παλαιού Αιγιαλού στη θέση «ΒΕΛΙΚΑ» στην παραλιακή περιοχή Δ.Δ. Μελιβοίας του Δήμου Μελιβοίας Ν. Λάρισας*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2008. Αριθμός 2464. Τεύχος Β. *Έγκριση ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές*

ενέργειας και ης στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2010. Αριθμός 30. Τεύχος Α. *Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2010. Αριθμός 87. Τεύχος Α. *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως. 2013. Αριθμός 3155. Τεύχος Β. *Έγκριση τροποποίησης Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.

Διαδικτυακοί τόποι

Γεωλογία της Ελλάδος. <http://www.orykta.gr/geologia-oryktologia/geologia-elladas>. Πρόσβαση 15/01/2018.

Δήμος Αγιάς. <http://www.dimosagias.gr>. Πρόσβαση 02/02/2018.

Διαρκής Κατάλογος των Κηρυγμένων Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων της Ελλάδος. http://listedmonuments.culture.gr/result_declarations.php. Πρόσβαση 17/01/2018.

Δίκτυο Σταθμών Ε.Α.Α. <http://penteli.meteo.gr/stations/agia/>. Πρόσβαση 16/01/2018.

Ελληνική Στατιστική Αρχή. <http://www.statistics.gr/>. Πρόσβαση 16/01/2018.

Πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=el>. Πρόσβαση 04/01/2018.

Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων. <http://sete.gr>. Πρόσβαση 19/01/2018.

ΥΠΕΝ. 2017. 1η Αναθεώρηση του σχεδίου διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών υδατικού διαμερίσματος Θεσσαλίας (EL08). <http://wfdver.ypeka.gr/el/consultation-gr/1revision-consultation-gr/consultation-1revision-el08-gr/>. Πρόσβαση 15/01/2018.

Larissa beach. www.larissa-beach.gr. Πρόσβαση 02/02/2018